

**GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE GÖREV YAPAN GÖRSEL
SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN MÜZELERİN EĞİTİM ORTAMI
OLARAK KULLANILMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Pınar Öztürkler

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MAYIS, 2025

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 3 (üç) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Pınar

Soyadı : Öztürkler

Bölümü : Güzel Sanatlar Eğitimi

İmza :

Teslim Tarihi : 21.05.2025

TEZİN

Türkçe Adı: Güzel Sanatlar Liselerinde Görev Yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılmasına İlişkin Görüşleri

İngilizce Adı: Opinions of Visual Arts Teachers Working in Fine Arts High Schools on the Use of Museums as an Educational Environment

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Pınar Öztürkler

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Pınar Öztürkler tarafından hazırlanan “Güzel Sanatlar Liselerinde Görev Yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılmasına İlişkin Görüşleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu Sert

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi .....

Başkan: Prof. Dr. Serap BUYURGAN

Başkent Üniversitesi, Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Grafik Tasarım Programı .....

Üye: Prof. Dr. Osman ÇAYDERE

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi .....

Tez Savunma Tarihi: 20/03/2025

Bu tezin Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans/Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü .....

TEŞEKKÜR

Tezimin tüm aşamalarında bana yardım ve desteğini hiç esirgemeyen saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi HANDE BOLU SERT'e, manevi desteğini hiç üzerimden eksik etmeyen sevgili eşim SONER ÖZTÜRKLER'e teşekkürlerimi sunarım. Tezimi rahmetli babam MEHMET MANAV'a ve sevgili oğullarım; Mehmet Alp ve Göktuğ Tolunay'a adıyorum.

**GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE GÖREV YAPAN GÖRSEL
SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN MÜZELERİN EĞİTİM ORTAMI
OLARAK KULLANILMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Pınar Öztürkler
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Mayıs, 2025

ÖZ

Bu çalışma, Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar öğretmenlerinin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yürütülmüştür. Fenomenoloji desenine dayalı nitel bir araştırma olarak tasarlanan çalışmanın örneklemini, Ankara'daki dört Güzel Sanatlar Lisesinde görev yapan 18 Görsel Sanatlar öğretmeni oluşturmuştur. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analiziyle değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları, öğretmenlerin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının öğrenci yeterliklerini geliştirdiğini düşündüğünü ortaya koymuştur. Buna karşın; müze eğitimi dersinin yalnızca 11. ve 12. sınıflarda verildiği, yeni öğretim programında ise bağımsız bir müze eğitimi dersine yer verilmediği, bunun yerine kazanımların diğer derslere bütünleştirilmeye çalışıldığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin çoğu, müzelerde desen ve çizim ağırlıklı etkinlikler gerçekleştirdiğini belirtmiş; etkinlik yapamayanlar ise ulaşım ve maddi sorunları gerekçe göstermiş, bu durumda okul ortamında müze eserlerine dayalı etkinlikler düzenlediklerini ifade etmiştir. Okul yönetimlerinin genellikle müze ziyaretlerine olumlu yaklaştığı, ancak olumsuz tutum sergileyen yöneticilere karşı öğretmenlerin ikna çabası gösterdiği saptanmıştır. Öğrencilerin ise müze ziyaretlerine ilgi ve merakla yaklaştığı belirtilmiştir. Öğretmenler, müzelerin Güzel Sanatlar

Lisesi öğrencilerine özel atölye alanları düzenlenmesi ve belirli gün ve saatlerde ücretsiz tahsis edilmesi önerisinde bulunmuştur. Ayrıca okul içinde müze benzeri ortamlar oluşturulması da çözüm olarak sunulmuştur. Demografik özelliklere göre, 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip ve Resim ana sanat dalındaki öğretmenlerin müze etkinliklerine daha olumlu yaklaştığı, lisans mezunu öğretmenlerin ise yöneticileri ikna etme konusunda daha girişken olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar, müzelerin sanat eğitiminde etkili bir öğrenme ortamı sunduğunu, ancak fiziksel ve lojistik düzenlemelerle desteklenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu doğrultuda, müze eğitimi kazanımlarının öğretim programlarına daha sistematik şekilde bütünleştirilmesi, öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimler ve müzelerin erişilebilirliğinin artırılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Güzel Sanatlar Lisesi, Görsel Sanatlar Öğretmeni, Müze, Müzede Eğitim
Sayfa Adedi : xiii+97
Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Hande Bolu SERT

**OPINIONS OF VISUAL ARTS TEACHERS WORKING IN FINE
ARTS HIGH SCHOOLS ON THE USE OF MUSEUMS AS AN
EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

(M. S. Thesis)

Pınar Öztürkler

**GAZI UNIVERSITY GRADUATE
SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES**

May, 2025

ABSTRACT

This study was conducted to examine the views of Visual Arts teachers at Fine Arts High Schools regarding the use of museums as educational environments. Designed as a qualitative research based on the phenomenological pattern, the sample of the study consisted of 18 Visual Arts teachers working at four Fine Arts High Schools in Ankara. The data were collected using a semi-structured interview form and evaluated through content analysis. The research findings revealed that teachers believe that using museums as an educational environment improves student competencies. However, it was determined that museum education is only taught in the 11th and 12th grades, and that the new curriculum does not include an independent museum education course; instead, the learning outcomes are integrated into other courses. Most teachers stated that they carried out activities focused on drawing and sketching in museums; those who could not carry out activities cited transportation and financial problems as reasons, stating that they organised activities based on museum artefacts in the school environment in such cases. It was found that school administrations generally had a positive attitude towards museum visits, but teachers made efforts to convince administrators who had a negative attitude. It was noted that students

approached museum visits with interest and curiosity. Teachers suggested that museums organise special workshop areas for Fine Arts High School students and allocate them free of charge on specific days and times. Creating museum-like environments within schools was also suggested as a solution. According to demographic characteristics, teachers with 11-20 years of professional experience and those specialising in painting were found to have a more positive attitude towards museum activities, while teachers with a bachelor's degree were more proactive in persuading administrators. The results indicate that museums provide an effective learning environment for art education, but require support through physical and logistical arrangements. In this regard, it is recommended that the benefits of museum education be systematically integrated into teaching programmes, that in-service training be provided for teachers, and that the accessibility of museums be improved.

Keywords : Fine Arts High School, Visual Arts Teacher, Museum, Museum Education

Page Number : xiii+97

Supervisor : Asst. Prof. Dr. Hande Bolu SERT

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZ	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	4
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
BÖLÜM 2	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
Görsel Sanatlar Eğitimi Nedir?	6
Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliği.....	9
Güzel Sanatlar Liselerinin Kuruluş Süreci	12
Güzel Sanatlar Liselerinde Uygulanan Öğretim Programları	13

Müze Nedir?	19
Müzelerin Görevleri	22
Müzelerin Toplama Görevi	23
Müzelerin Koruma Görevi	24
Müzelerin Belgeleme Görevi	24
Müzelerin Sergileme Görevi.....	24
Müzelerin Eğitim Görevi.....	25
Dünyada Müze Eğitimin Tarihsel Gelişimi	27
Türkiye’de Müze Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci	32
Öğrenme Mekânı Olarak Müzeler ve Müzede Eğitim.....	38
BÖLÜM 3	45
YÖNTEM	45
Araştırmanın Modeli.....	45
Çalışma Grubu	46
Verilerin Toplanması	47
Verilerin Analizi	48
BÖLÜM IV	50
BULGULAR VE YORUM	50
Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum	50
İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	53
Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	55
Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	64
Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum.....	68
BÖLÜM 5	71
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	71
Sonuçlar.....	72

Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	72
İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	73
Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	73
Dördüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	74
Beşinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar	75
Öneriler	77
Araştırmacılara Öneriler	77
Öğretmenlere Öneriler.....	78
Öğrencilere Öneriler	79
Müze Yetkililerine Öneriler	80
KAYNAKÇA	82
EKLER	90
Ek 1 Görüşme Formu Örneği	91
Ek 2. Etik Kurul Onayı.....	94
Ek 3 MEB Uygulama Onay Yazısı	96

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. <i>Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Haftalık Ders Saati Çizelgesi</i>	14
Tablo 2. <i>2016 Yılı Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Haftalık Ders Çizelgesi</i> .	16
Tablo 3. <i>2022 Yılı Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Haftalık Ders Çizelgesi</i> .	18
Tablo 4. <i>Araştırmaya Katılan Ankara'daki Güzel Sanatlar Liselerinde Görev Yapan Görsel Sanatsal Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerini Gösterir Dağılım</i>	47
Tablo 5. <i>Müzelerin Öğrenmedeki Rolüne Yönelik Görüşler</i>	51
Tablo 6. <i>Okulların Programlarında Yer Alan Müze Eğitimi Dersine Yönelik Farkındalık</i>	54
Tablo 7. <i>Müze Ziyareti Sürecinde Etkinlik Yapma Durumu</i>	56
Tablo 8. <i>Müze Ziyaretine Yönelik Okul Yönetiminin Tutumu</i>	59
Tablo 9. <i>Müze Ziyaretine Yönelik Öğrencinin Tutumu</i>	62
Tablo 10. <i>Eğitim Ortamı Olarak Müzelerin Verimli Kullanılmasına Yönelik Öneriler</i>	65
Tablo 11. <i>Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Müze Eğitimi Görüşleri</i>	69

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> İlkokul öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen müze etkinliği.....	25
<i>Şekil 2.</i> Müzenin görevleri.....	27
<i>Şekil 3.</i> Anadolu Medeniyetler Müzesi atölye çalışmasından bir kare	36
<i>Şekil 4.</i> İstanbul Arkeoloji Müzesi atölye çalışmasından bir kare	36
<i>Şekil 5.</i> İzmir Arkeoloji Müzesi atölye çalışmasından bir kare	37
<i>Şekil 6.</i> İzmir Arkeoloji Müzesi atölye çalışmasından bir kare	38

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sayıtlara ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Eğitimin amacına erişmesine, öğrenmenin doğasına, eğitim kurumlarının işleyiş ve yapısına yönelik ortaya çıkmış olan olgular, eğitimin çağdaş bir yorumunu mecburi kılmaktadır. Bu manada çağdaş yaklaşımlar, sanat eğitiminin her alanı kapsamında yeni yöntemler, programlar, materyaller ve alternatif sanat mekânlarının kullanılmasını gerektirmektedir. Zira sanat eğitimi, kişilerin estetiğe bağlı kabiliyetlerini, dikkat ve algılama yeteneklerini, sanat kültürünü sürdürebilmelerini, manevi açıdan doyuma ulaşabilmelerini ve sanata dair kültürün evrensel bir dil olduğunu kavrayabilmelerini sağlaması açısından bir mecburiyettir. Sözü edilen hedeflerin gerçekleştirilmesi adına sanat eğitiminin, eğitim normlarına göre kendisini yeni şartlara hazırlaması gereklidir.

Geçmişte, öğretmenin merkezde olduğu anlatım yöntemi ile gerçekleştirilen öğretim ve bilginin aktarılması temelli “bilgiyi odağa alan” eğitim yaklaşımının geçerliliği bugün ortadan kalkmıştır. Bu durum, toplumdaki değişimler ve öğrenciler de dâhil olduğunda, eğitim örgütlerinin de değişmesine sebebiyet vermiştir (Kaufman ve Zahn, 1993, s. 3). Sanat eğitimi sürecinde de odakta bilginin ve öğretmenin olduğu bir yaklaşıma yer yoktur. Güzel sanatlar eğitimi sürecinde hissetmeye, dokunmaya, uygulamaya ve görmeye dayanan gereksinimler dikkate alındığı zaman farklı öğretim yöntemlerinden faydalanılması gerektiği açığa çıkmaktadır. Sınıf ortamına göre daha rahat, yaratıcılığa katkı sunan, daha özgür, sanat

yapıtları ile bir arada olunan, öğrencilerin sanat atmosferini seri biçimde algılamalarını sağlayan bir eğitim ortamı sanata dair eğitimin gelişmesi bakımından yeni bir model olarak görülebilir. Bu model içerisinde müzelere de yer verilmesi gerektiği ortadadır. Müzelere yapılan okul gezilerinin en kıymetli yönleri arasında, öğrencilere etkin öğrenme metotları ile karşılaşma ve etkin çalışma imkânı sunarak, çocuklar adına resmi olan sınıf ortamlarında pek karşılaşılmayan becerileri gösterebilme imkânı sunması yer almaktadır (Hooper-Greenhill, 1999, s. 175). Türkiye’de öğrencileri kapalı sınıf ortamından ve sanat atölyesi atmosferinden uzaklaştırıp tecrübe kazandırarak, daha canlı bir atmosferde sanat derslerini yapmak öğrencilerin yanında öğretmenlerin de mutlu olmasını sağlayabilir. Nitekim sözü edilen gereksinime cevap verecek, bu atmosferi sağlayabilecek kurumlar arasında müzeler, sanatçı atölyeleri ve galeriler yer almaktadır (Özsoy, 2002, s. 2).

Çağdaş sanat eğitimi, kültürlenme ve sanatsal faaliyetler vasıtasıyla; insanları toplumda yaşamakta oldukları çevreye karşı hassas olmak, çevreleri ile faydalı bir etkileşim içerisine girmelerini sağlamak, estetik gereksinimlerine cevap vermek, yorumlama ve oluşturma imkânı vermek, hayatı daha anlamlı duruma getirebilmek için ortam hazırlamaktadır. Sanat eğitimi, sadece hassasiyeti ve duyguları harekete geçirmekle kalmayıp, aynı zamanda hem bilişsel hem de duyuşsal tarafları ile tüm zihinsel süreçleri canlı tutabilmektedir (San, 1983, s. 140). Bu manada sanat eğitimi, eğitimin gelişmesi ve yeni öğretim modellerinin uygulanması ile beraber klasik eğitim yaklaşımından sıyrılmış ve kurumsallaşarak örgün eğitimin içerisinde yerini almıştır. Eğitimin pek çok alanında yaşanmış olan bu değişim, yeni yapılanmaların oluşmasını mecburi kılmıştır. Bu bağlamda, sanat eğitimi alanı içerisinde, ülkemizdeki genel liselerin yanında Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri açılmıştır.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, resim ve müzik gibi sanat dallarında eğitimler vermektedir. Öğrenciler sözü edilen eğitim kurumlarına özel yetenek sınavı ile seçilmektedir. Okulun ilk zamanlarındaki öğretim süresinin bir senesi hazırlık sınıfı olacak şekilde, toplam dört sene iken, “Orta Öğretimin Yeniden Yapılandırılması” bağlamında; Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 07.06.2005 tarih ve 184 sayılı kararıyla 2005 senesinden itibaren hazırlık sınıfları kaldırılarak öğrenim süreleri dört sene olacak şekilde düzenlenmiştir. Yönetmelik gereğince sözü edilen eğitim kurumları, öncelikli olacak şekilde güzel sanatlarla alakalı yükseköğrenim kurumlarının var olduğu illerde açılmaktadır (Değişiklik: 16/12/2006-26378 Resmî Gazete). Dolayısıyla ilgili karar tarihinden itibaren Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ile Güzel Sanatlar Liselerinin öğretim programları birleştirilmiş, bunun doğal neticesi olarak her iki eğitim kurumunda da haftalık ders çizelgeleri incelendiğinde öğrencilere sunulan

dersler arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu bağlamda çalışmada Güzel Sanatlar Liseleri ismine yer verilmiştir.

Güzel Sanatlar Liselerinin kurulma amaçları, öğrencilerin (MEB, 1999, s. 800);

1. İlgi ve yeteneklerine göre güzel sanatlar alanında eğitim-öğretim görmelerini sağlamak,
2. Özel yetenek gerektirmekte olan yükseköğretim programlarını hazırlanmalarını sağlamak,
3. Yetenek alanlarında araştırmacı ve sorgulayıcı bireyler olmalarının önünün açılmasını ve yeteneklerine göre uygulama ve yorum yapabilen üretken ve yaratıcı bireyler olarak yetiştirilmelerini sağlamak,
4. Ulusal ve uluslararası sanat yapıtlarını tanıyarak, bu yapıtları yorumlamalarını sağlamak olarak belirlenmiştir.

Bu amaçlardan hareketle hazırlanan öğretim programlarının, yükseköğretim kurumlarının Eğitim Fakülteleri kapsamında öğretim gerçekleştiren Güzel Sanatlar Eğitimi bölümleri içerisindeki öğretim programları ile genel manada örtüştüğü söylenebilir (Mercin, 2002, s. 3). Buna karşın, günümüzün öğretim yaklaşımlarına göre daha ziyade öğrencinin aktif ve merkezde olduğu, öğretmenin ise pasif ve yol gösterici konumda yer aldığı ortadadır. Buna göre, özellikle Güzel Sanatlar Liselerinde verilen sanat eğitimleri çerçevesinde sunulan öğretim programlarında müze eğitimlerine fazla yer verilmediği görülmektedir.

Müzelerin eğitim amacıyla kullanılmasının bir ihtiyaç olması; çağdaş sanat eğitimi sürecinde, görsel, duyuşsal, bilişsel ve bedensel öğrenmenin gerçekleştirilebilecek bir atmosferi sağlamasından kaynaklanabilir. Bu bağlamda araştırmanın problemi; “Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan Görsel Sanatlar öğretmenlerinin, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması konusundaki görüşleri nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmada Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar öğretmenlerinin derslerinde müzeleri eğitim ortamı olarak kullanmasına yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın genel amacından hareketle, Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin:

1. Müzelerin öğrenmedeki rolüne yönelik görüşleri,

2. Okulların programlarında yer alan müze eğitimi dersine yönelik farkındalıkları,
3. Müze ziyareti sürecinde etkinlik yapma durumları,
4. Eğitim ortamı olarak müzelerin verimli kullanılmasına yönelik önerileri,
5. Demografik özellikleri ile görüşleri arasındaki ilişki ortaya koyulacaktır.

Araştırmanın Önemi

Müze eğitimi; bireylerin ilgi ve beceri alanları ile bilgilerine göre müzelerde yer alan koleksiyonlardan tecrübe edinmelerini ve bu eserleri kendilerinin anlamlandırabilmelerini sağlamaktadır. Bugün müzelerin ana görevleri arasında bulunan sergilere ev sahipliği yapma görevi, müze ortamında sunulan eğitimler sayesinde de gerçekleştirilmektedir (Çıldır, 2014, s. 182). İlk zamanlarda müzelerin eğitime ilişkin rolü gerek çocuklar gerekse yetişkinler gibi sınırlı gruplar için özel gezi imkânlarıyla kısıtlanmış olmasına karşın, bugün etkinliklere, atölye faaliyetlerine ve sergilere ev sahipliği yapmak amacıyla daha kapsamlı bir şekilde kullanılmaktadır (Hooper-Greenhill, 1999, s. 128). Müze eğitimi; tarihin, bugünün ve geleceğin anlamlı bir biçimde ilişkilendirilmesine, bireylerin hoşgörülü bir anlayışla hem kendi kültürlerini hem de farklı kültürleri tanımlamalarının sağlanmasına, kültürel mirasın muhafaza edilmesine ve kültürlerarası empatinin geliştirilmesine hizmet etmesi sebebiyle oldukça önemlidir (İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz, 2011, s. 88-89). Müze kapsamındaki eğitim etkinliklerinde öğrenciler söz konusu etkinliklerin odağında bulunmakta, bu sayede öğrenci temelli eğitimde etkin bir şekilde yapılabilmekte ve bireyler öğrenmeye, değişime ve gelişmeye daha arzulu duruma gelebilmektedir (Gögebakan, 2018, s. 23-25).

Sanat eğitiminde önemli bir mekân olarak kabul gören müzelerin, Güzel Sanatlar Liseleri kapsamında sanat eğitime ilişkin kullanılma durumu ile söz konusu eğitim kurumlarında görev yapmakta olan görsel sanatlar öğretmenlerinin konuya ilişkin görüşlerinin ne olduğu sorusu ortaya çıkmaktadır. Zira Güzel Sanatlar Liseleri Türkiye’de sanata ilişkin eğitim sunan, yükseköğretim kurumlarının bu alanlarda eğitim veren bölümlerine öğrencileri hazırlayan, yeteneği olan gençlerin söz konusu yeteneklerini geliştirmelerine katkı sunmaya çalışan ve gerçek sanat eğitiminin yapılabilmesi adına gayret gösteren eğitim kurumlarının başında yer almaktadır. Bu sebeple, önemli bir misyonu bulunan Güzel Sanatlar Liselerinde eğitim alan öğrencilere, sanata ilişkin müzelerde verilecek eğitimlerin katkısının değerli olduğu ortadadır. Araştırma, hâlihazırda Türkiye’de Güzel Sanatlar Liselerinde eğitim veren

görsel sanatlar öğretmenlerinin konuya ilişkin görüşlerini ortaya çıkartmayı planlamış olmasıyla önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın, bu alanda araştırma yapmak isteyen, ilgililere ve akademisyenlere de ışık tutması beklenmektedir.

Sayıtlar

Araştırma kapsamında görüşme yapılan görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan sorulara samimi ve doğru yanıtlar verdikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırma;

1. 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde faaliyet gösteren Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri,
2. Araştırma kapsamında hazırlanan görüşme formunda yer alan sorular ile sınırlandırılmıştır.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında kavramsal açıdan sanat eğitimi, sanat eğitiminin gerekliliği, Güzel Sanatlar Liselerinin kuruluş süreci ve uygulanan öğretim programları ile müze, müzelerin görevleri, dünyada ve Türkiye’de müze eğitiminin tarihsel gelişimi, öğrenme mekanı olarak müzeler ve müzede eğitim konularına değinilmiştir.

Görsel Sanatlar Eğitimi Nedir?

Görsel sanatlar eğitimi; “bireylerin yaratıcı ifade yetkinliklerinin geliştirilmesi, estetik bilincin kazandırılması ve görsel çevreleriyle etkileşimlerinin güçlendirilmesi amacıyla tasarlanmış bir akademik disiplin” olarak tanımlanmıştır (San, 1987, s. 7). Teorik bilgi ile pratik uygulamaların birleştirildiği bu eğitim süreci sayesinde bireylerin; resim, heykel, grafik tasarım, seramik, tekstil tasarımı ve dijital sanatlar gibi çeşitli sanat formlarıyla kendilerini ifade etmelerine olanak sağlanmıştır. Görsel sanatlar eğitimi, yalnızca teknik becerilerin kazandırılmasıyla sınırlı kalmamış; aynı zamanda bireylerin kültürel farkındalıklarının artırılması, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve toplumsal değerlerin anlaşılmasına katkıda bulunulmuştur. Bu bağlamda bireysel ve toplumsal gelişimin desteklenmesi, görsel sanatlar eğitiminin temel hedefleri arasında yer almıştır.

Görsel sanatlar eğitiminin kökenleri, insanlığın en erken yaratıcı ifadelerine kadar uzanmıştır. Özsoy (2015, s. 21), tarih öncesi mağara resimlerinden çanak-çömlek süslemelerine kadar uzanan estetik arayışların, görsel sanatlar eğitiminin temel taşlarını oluşturduğunu ifade etmiştir. Dutton (2017, s. 33), Aristoteles’in görüşlerine dayanarak, insanların sanatsal temsillere doğuştan bir eğilim gösterdiğini ve bu eğilimin kültürler arasında evrensel bir nitelik taşıdığını belirtmiştir. Sanat eğitimi başlangıçta usta-çırak ilişkileriyle yürütülmüş; ancak modern eğitim sistemlerinin gelişmesiyle okul öncesi eğitimden lisansüstü düzeylere kadar yapılandırılmış bir disiplin haline getirilmiştir (Özsoy, 2015, s. 22). Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 11) görsel sanatlar eğitiminin tarihsel

evriminde, bireylerin hem kişisel hem de toplumsal gelişimlerine katkıda bulunacak şekilde müfredatlar ile bütünleştirildiğini vurgulamıştır. Bu tarihsel süreç, görsel sanatlar eğitiminin evrensel değerinin ve sürekliliğinin anlaşılmasında kritik bir temel sunmuştur.

Görsel sanatlar eğitiminin felsefi temelleri, sanatın kültürel ve zamansal sınırları aşabilen evrensel bir dil olarak kabul edildiği inancına dayandırılmıştır (Kagan, 2008, s. 16). Dutton (2017, s. 34) bu evrenselliğin, insanların farklı kültürlerde ortak bilişsel örüntülere sahip olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 11) sanatın evrensel niteliğinin, görsel sanatlar eğitiminin bireylerin duygusal ve entelektüel gelişimlerinin desteklenmesinde önemli bir rol oynadığını savunmuştur. Sanat eğitimi, bireylerin yalnızca sanatsal beceriler kazanmaları değil; aynı zamanda kendilerini ve çevrelerini anlamlandırmaları için bir araç olarak görülmüştür. Bu felsefi çerçeve, görsel sanatlar eğitiminin bireylerin yaratıcı potansiyellerinin ortaya çıkarılmasında etkili bir yöntem olarak değerlendirilmesini sağlamıştır.

Görsel sanatlar eğitiminin amaçları; estetik, algısal, teknik ve bireysel-toplumsal hedefleri kapsayacak şekilde çok boyutlu bir yaklaşımla şekillendirilmiştir (Özsoy, 2019, s. 66). Estetik amaçlar ile öğrencilerin sanatın doğasının, kültür ve tarih içindeki rolünün anlaşılmasının sağlanması hedeflenmiştir. Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 13) bu amaçların, öğrencilerin tarihi eserlerin korunması sorumluluğunun kazandırılması ve sanat eserlerinin süreklilik arz eden değerinin farkına varılması gerektiğini vurgulamıştır. Algısal amaçlar; görsel çevreye duyarlılığın artırılması, hayal gücünün geliştirilmesi ve uzamsal algının güçlendirilmesiyle ilişkilendirilmiştir (MEB, 2018). Teknik amaçlarla sanatsal araç ve tekniklerin kullanımına ilişkin becerilerin kazandırılması ve farklı tekniklerin denenmesi cesaretinin teşvik edilmesi üzerine odaklanılmıştır (Özsoy, 2019, s. 67). Bireysel ve toplumsal amaçlar ise doğaya duyarlılığın geliştirilmesi, eleştirel bakış açısının kazandırılması, özgüvenin artırılması ve sanatsal ifade yoluyla kişisel gelişimin desteklenmesi gibi hedeflerle tanımlanmıştır (Buyurgan ve Buyurgan, 2018, s. 13). Söz konusu amaçlar ile görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin bütüncül gelişimine katkıda bulunduğu gösterilmiştir.

Görsel sanatlar eğitimi müfredatı, teorik ve pratik bileşenlerin dengelenmesi esasına dayandırılmıştır (San, 1987, s. 9). Teorik öğretim sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi gibi konuları kapsayacak şekilde düzenlenmiş; pratik bileşenler ise çizim, boyama, heykel ve multimedya projeleri gibi stüdyo temelli etkinliklerle zenginleştirilmiştir (Özsoy, 2015, s.

24). Türkiye’de, Millî Eğitim Bakanlığı’nın Görsel Sanatlar dersi öğretim programında (2018); görsel okuryazarlığın, eleştirel düşünmenin ve kültürel farkındalığın geliştirilmesine öncelik verilmiştir. Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 15) sözü edilen müfredat ile öğrencilerin estetik bilincinin geliştirilmesi, farklı malzeme ve tekniklerin tanınması ve yaratıcılıklarının artırılmasına olanak tanıdığı belirtilmiştir. Özsoy (2015, s. 24) çalışmasında Türkiye’deki öğretim programlarının, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e uzanan süreçte Batı’daki sanat eğitimi modellerinden etkilendiğini ve “basitten karmaşığa” ilkesine dayandırıldığını vurgulamıştır. Bu yapıyla öğrencilerin sanatsal gelişimlerinin kademeli olarak desteklenmesi sağlanmıştır.

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler, görsel sanatlar eğitiminin disiplinler arası bir yaklaşımla yeniden şekillendirilmesine yol açmıştır (Mamur, 2019, s. 76). Sanatın; tarih, sosyoloji, teknoloji ve diğer disiplinlerle bütünleştirilmesinin teşvik edilmesiyle öğrencilerin eleştirel, sorgulayıcı ve yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesine olanak tanımıştır. Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 16) disiplinler arası perspektifin, öğrencilerin kültürel ve görsel okuryazarlık kazanmalarını ve farklı kültürel sembolleri anlamlandırmalarını desteklediğini ifade etmiştir. Bu yaklaşım, görsel sanatlar eğitiminin çağdaş gereksinimlere uyum sağlayarak bireylerin çok yönlü gelişimlerine katkıda bulunduğu ortaya konmuştur.

Görsel sanatlar eğitimi, bireylerin kişisel ve entelektüel gelişimlerinde önemli bir rol oynayacak şekilde yapılandırılmıştır. Özsoy (2015, s. 24) bu eğitimin, bireylerin duygusal tepkilerinin sanatsal deneyimler yoluyla ifade edilmesinin sağlanması ve duygusal dengenin desteklenmesi açısından kritik bir işlev gördüğünü belirtmiştir. Ayrıca görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin şiddet eğilimlerinin azaltılmasında etkili olabileceği de Özsoy (2015, s. 25) tarafından savunulmuştur. Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 16) söz konusu eğitimin; öğrencilerin ruhsal dinginlik kazanmalarına, duygularını görsel çalışmalar aracılığıyla ifade etmelerine ve bedenlerine saygı duymalarına olanak tanıdığını vurgulamıştır. Bu etkiler, görsel sanatlar eğitiminin bireylerin içsel dünyalarını zenginleştirmede önemli bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Toplumsal düzeyde görsel sanatlar eğitimi, bireylerin görsel ve kültürel okuryazarlık edinimlerinin sağlanmasıyla, kültürel çeşitliliğin anlaşılmasına ve kültürel demokrasiye katkıda bulunmuştur (Ece ve Fazlıoğlu Akın, 2015, s. 21). Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 17) bu eğitimin, öğrencilerin farklı kültürel sembolleri anlamlandırmalarına ve toplumsal farkındalık geliştirmelerine olanak tanıdığını belirtilmiştir. Böylece görsel sanatlar eğitimi,

bireylerin toplumsal sorunlara duyarlılık geliştirmesinin ve kùltürel değerlerin korunmasına katkıda bulunmasının desteklendiği bir platform olarak tanımlanmıştır.

Görsel sanatlar eğitiminin uygulanmasında, öğrenci merkezli bir yaklaşımla şekillendirilmiş bir dizi ilke benimsenmiştir. MEB (2018) tarafından hazırlanıp yürürlüğe konulan Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı kapsamında belirtilen bu ilkeler, Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 18) tarafından da desteklenmiş ve öğrencilerin yaratıcı potansiyellerinin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Sözü edilen ilkeler kısaca şu şekildedir (MEB, 2018);

1. Her çocuğun yaratıcı bir potansiyele sahip olduğu kabul edilmelidir.
2. Bireysel farklılıklar dikkate alınarak etkinlikler düzenlenmelidir.
3. Araç ve etkinlik çeşitliliği sağlanarak öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri teşvik edilmelidir.
4. Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirmek temel amaç olmalıdır.
5. Etkinlikler, öğrencilerin ilgisini çekecek ve istekle katılmalarını sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır.
6. Çocukların eserleri, yetişkin bakış ačíısıyla değil, onların bedensel, zihinsel ve ruhsal gelişim özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmelidir.
7. Teknik bilgiler, uygulamalar sırasında verilerek sıkıcı olmaktan kaçınılmalıdır.
8. Değerlendirmelerde, öğrencinin süreç içindeki gelişimi dikkate alınmalıdır.
9. Öğrencilerin eserlerini sergileme isteği desteklenmelidir.

Sonuç olarak görsel sanatlar eğitimi, bireylerin; yaratıcı, estetik ve eleştirel yetkinliklerinin geliştirilmesiyle hem kişisel hem de toplumsal düzeyde dönüştürücü bir etki yaratmıştır. Tarihsel kökenlerinden felsefi temellerine, çok boyutlu amaçlarından disiplinler arası müfredatına kadar bu eğitim, bireylerin kendilerini ve çevrelerini anlamlandırmalarına olanak tanımıştır. Türkiye’deki uygulamalar, görsel sanatlar okuryazarlığının ve kùltürel farkındalığın kazandırılmasında önemli bir rol oynadığı gösterilmiştir. Görsel sanatlar eğitimi, bireylerin duygusal ve entelektüel gelişimlerinin desteklenmesi, kùltürel demokrasiye katkıda bulunulması ve toplumsal farkındalığın artırılmasıyla çağdaş eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir unsuru olarak değerlendirilmektedir.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Gerekliliği

Görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği, bireylerin ve toplumların estetik, bilişsel ve sosyokùltürel gelişimlerine katkıda bulunma potansiyeliyle açıklanmaktadır. Özsoy (2015,

s. 26), görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin günlük yaşamlarında estetik etkilerden haberdar olmalarını sağladığını ve görsel bir dil aracılığıyla çevreleriyle iletişim kurmalarını desteklediğini belirtmektedir. Örneğin, reklamlardan ev dekorasyonuna, giyimden mimariye kadar her alanda görsel sanatların etkisi hissedilmekte, bu nedenle bireylerin bu etkileri bilinçli bir şekilde algılamasının ve değerlendirmesinin, görsel sanatlar eğitimiyle mümkün olabileceği ileri sürülmektedir (Özsoy, 2015, s. 26). Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 19), görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin çevrelerindeki estetik unsurları ayırt etme ve değerlendirme yeteneğini geliştirdiğini, böylece daha bilinçli bir yaşam tarzı benimsemelerine olanak tanıdığını belirtmiştir.

Sanat eğitimi, bireylerin duygusal ve psikolojik dengesini desteklemede de önemli bir rol oynamaktadır. Özsoy (2015, s. 27), sanatsal deneyimlerin, bireylerin duygusal tepkilerini ifade etmelerine olanak tanıyarak duygusal rahatlık ve istikrar sağladığını savunmaktadır. Özellikle öğrencilerin öfke, hayal kırıklığı gibi olumsuz duygularını sanatsal çalışmalar aracılığıyla olumlu bir şekilde ifade etmeleri, toplumsal kabul görmüş bir rahatlama biçimi sunmaktadır. Bu düşünme biçimi, 2007 yılında Gazi Üniversitesi ve MüZED tarafından düzenlenen “Sanat Eğitimi ve Şiddet” sempozyumunda, TBMM İnsan Hakları Komisyonu Başkanı Halide İncekara’nın, sanat eğitimi alan öğrencilerin şiddete bulaşmadığını belirttiği raporuyla desteklenmektedir (Özsoy, 2014, s. 51).

Görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği, yalnızca estetik ve duygusal boyutlarla sınırlı kalmamakta; bilişsel ve entelektüel gelişime de katkıda bulunmaktadır. Eisner (1989, s. 23), sanat eğitiminin, bireylerin sanatsal formlar yaratma, estetik algı geliştirme ve sanatı kültürel bir fenomen olarak anlama yeteneklerini güçlendirdiğini belirtmiştir. Bu üç öğrenme boyutu (üretimi dayalı, eleştirel ve kültürel), bireylerin çok yönlü düşünme becerilerini geliştirmektedir. Hurwitz (1995, s. 18), sanat üzerine çalışmanın, dünya üzerinde eğitilmiş bir anlayış için gerekli olduğunu savunmuş, Nelson Goodman’ın sanatın, bilim gibi çevreyi anlama ve şekillendirme yolları sunduğu görüşünü aktarmıştır (aktaran Hurwitz, 1995, s. 19). Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 20), görsel sanatlar eğitiminin, öğrencilerin problem oluşturma, araştırma yapma ve problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiğini belirterek, söz konusu becerilerin, bireylerin yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda bilimsel ve sosyal alanlarda da başarılı olmalarını sağladığını ifade etmiştir.

Sanat eğitiminin toplumsal gerekliliği, kültürel mirasın korunması ve sosyal hareketliliğin desteklenmesiyle de ilişkilendirilmektedir. Bradley, ulusal bir sanat müfredatının, kültürel

varlığı güçlendirdiğini ve sosyal hareketliliğe hizmet ettiğini belirtmiştir (aktaran Erbay, 1997, s. 37). Genç (2018, s. 45), görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin; kültürel mirasını koruyabilen, estetik beğeni düzeyi yüksek ve bilinçli vatandaşlar olarak yetişmesine olanak tanıdığını vurgulamıştır. Özsoy (2015, s. 27) ise görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin simgesel anlatım dilini öğrenmelerine ve bu dil aracılığıyla toplumsal roller ve statüleri anlamalarına katkı sağladığını ifade etmiştir. Örneğin, mimari eserler, mücevherler veya kumaşlar yoluyla simgesel iletişim sistemleri, toplumsal yapının anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır (McFee'den aktaran Özsoy, 2015, s. 28). Bu bağlamda görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin toplumsal ilişkiler ağını anlamalarını ve bu ağa katkıda bulunmalarını desteklediği söylenebilir.

Görsel sanatlar eğitiminin disiplinler arası doğası, onun gerekliliğini daha da güçlendirmektedir. Bengisu, sanat ve bilim arasındaki yapısal benzerliklere dikkat çekerek, sanat eğitiminin bireyleri düşünmeye, öğrenmeye ve kendilerini yetiştirmeye özendirdiğini dile getirmiştir (aktaran Erbay, 1997, s. 38). Sanat eğitimi, teknoloji-insan ilişkisini dengelemede bir araç olarak görülmekte ve bireylerin parçalı bir anlayıştan bütüncül bir bakış açısına geçişini desteklemektedir. Genç (2018, s. 46), sanat eğitiminin, mühendislerden mimarlara kadar tüm meslek grupları için yaratıcı yetkinlikler kazandırdığını ve çağdaşlaşma sürecinde kritik bir rol oynadığını savunmuştur. Eisner'ın (1989, s. 24) "Disiplin Temelli Sanat Eğitimi (ÇASEY) modeli", sanat eğitiminin; sanat üretimi, eleştirisi, tarih ve estetik gibi alanları bütünleştirerek bireylerin çok yönlü gelişimini desteklediğini göstermektedir. Bu disiplinler arası yaklaşım, görsel sanatlar eğitiminin yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda bilimsel ve toplumsal alanlarda da dönüştürücü bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsel sanatlar eğitiminin gerekliliği, bireylerin; özgür, mutlu ve yaratıcı olmalarını destekleyen bir araç olarak da vurgulanmaktadır. Terwiel, sanat eğitiminin, çocuğun özgür ve yaratıcı olmasını hedefleyen eğitimin en önemli araçlarından biri olduğunu belirtmiştir (aktaran Erbay, 1997, s. 38). Arnheim (1997, s. 6) ise sanat eğitiminin, zekayı ustalıkla eğitmek için vazgeçilmez bir enstrüman olduğunu savunmuştur. Buyurgan ve Buyurgan (2018, s. 22) da görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin yaratıcı düşünme potansiyellerini geliştirerek, onların yaşam boyu öğrenme süreçlerine katkıda bulunduğunu açıklamıştır. Bu gereklilik, görsel sanatlar eğitiminin, bireylerin ve toplumların gelişimindeki dönüştürücü rolünü anlamada kritik bir perspektif sunmakta ve bu eğitimin genel eğitim sistemindeki

yerini tartışmaya açmaktadır. Sözü edilen tartışma içerisinde ise en önemli kilometre taşları arasında Güzel Sanatlar Liseleri gelmektedir.

Güzel Sanatlar Liselerinin Kuruluş Süreci

Güzel Sanatlar Liseleri, güzel sanatlar alanında yetkin bireyler yetiştirmek amacıyla ilk defa 16 Ekim 1989 tarihinde İstanbul’da, Erenköy Kız Lisesi’nin pansiyon binasında açılmıştır (Akyol, 1991, s. 15). Açılış töreninde konuşma yapan besteci Adnan Saygun, sanatın çağdaşlık, medeniyet ve insanlık açısından taşıdığı önemi vurgulamış ve “Sanat ruhun her şeyi” ifadesiyle liselerin misyonunu özetlemiştir (Akyol, 1991, s. 15). Türkiye’de Güzel Sanatlar Liseleri’nin 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 29. ve 33. maddeleri ile 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun’a dayandırıldığı görülmektedir (Türkiye’de Güzel Sanatlar Liseleri, 2023).

Buyurgan (1996, s. 16-17) doktora tez çalışmasında, Güzel Sanatlar Liseleri’nin Milli Eğitim Temel Kanunu’nda yer alan 33. maddeye istinaden açılan ortaöğretim düzeyindeki eğitim kurumları olduğunu belirtmiş ve ilgili madde de şu ifadelerle yer verildiğini dile getirmiştir;

Güzel Sanatlar alanı kapsamında hususi kabiliyetleri ve istidadı belirmiş olan çocukların küçük yaşlardan başlayarak yetiştirilmesi amacıyla temel eğitim ve ortaöğretim düzeyinde farklı eğitim kurumları açılabilir ya da yetiştirilmelerine yönelik önlemler alınabilir. Özellikleri sebebi ile bu eğitim kurumlarının; kurulma, işleyiş ve yetiştirmeye alakalı esasları farklı bir yönetmelik bağlamında düzenlenmelidir.

20.06.1993 tarihinde yayımlanmış olan 21613 sayılı Resmî Gazete kapsamındaki Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin amacı ve görevleri ise şu şekilde sıralanmıştır (Buyurgan, 1996, s. 16-17);

1. Güzel sanatlar alanı kapsamında yetenekleri ve ilgileri bulunan öğrencilere eğitim sunmak,
2. Söz konusu öğrencileri araştırmacı ve geliştirici faaliyetlere yönelterek yeteneklerine göre doğru, bağımsız uygulama ve yorum yapabilecek bireyler şeklinde yetiştirmek,
3. Öğrencilerin gerek ulusal gerekse uluslararası, yeni ve tarihi sanat yapıtlarını tanımalarına ve anlamalarına yardımcı olmaktır.

Liselerin yaygınlaşma süreci, 1990-1991 eğitim-öğretim yılında Ankara, İzmir, Eskişehir, Bursa ve Kütahya’da yeni okulların açılmasıyla hız kazanmış, bu sayede toplam sayı altıya ulaşmıştır (Buyurgan, 1996, s. 18). 1995-1996 eğitim-öğretim yılında ise Adana, Bolu, Çankırı, Diyarbakır, Edirne, Isparta, Kayseri, Şanlıurfa, Trabzon ve Antalya’da açılan liselerle sayı 16’ya yükselmiştir. 2005-2006 eğitim-öğretim yılında 53’e, 2016 yılında ise

91'e ulaşan Güzel Sanatlar Liselerinin sayısı, sanat eğitiminin erişilebilirliğini artırmış, buna karşın fiziki altyapı ve donanım yetersizlikleri gibi sorunlar, hedeflenen eğitim kalitesini sınırlamıştır (Çakır İlhan ve Karabulut, 2018, s. 56). 2008 yılında yayımlanan genelgeyle Güzel Sanatlar Liseleri ile Spor Liseleri birleştirilmiş ve "Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri" adını almıştır. Söz konusu birleşmeyle müfredat ve yönetmeliklerde de birtakım değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri; güzel sanatlar fakülteleri, eğitim fakültelerinin güzel sanatlar bölümleri ve konservatuvarların bulunduğu illerde öncelikli olarak kurulmuş, bu strateji, yükseköğretim kurumlarının akademik desteğinden faydalanmayı hedeflemiştir (Uçan, 2005, s. 51). Liseler, resim ve müzik bölümlerinde eğitim vermiş; her bölüm için yıllık 24 öğrenci kontenjanı belirlenmiştir. Yatılı ve gündüzlü karma eğitim kurumları olarak yapılandırılan okullara giriş yetenek sınavlarıyla gerçekleştirilmiş, bu aşamada öğrencilerin ortaokul başarı ortalamaları ve alan derslerindeki notları dikkate alınmıştır (Resmi Gazete, 1993).

Güzel Sanatlar Liselerinde Uygulanan Öğretim Programları

Güzel Sanatlar Liselerinin kuruluş dönemlerine bakıldığında eğitim, bir yıl hazırlık sınıfı ve üç yıl lise eğitimi olmak üzere toplam dört yıllık bir programı kapsamaktadır. Hazırlık sınıfında ağırlıklı olarak yabancı dil (İngilizce) ve temel sanat eğitimi dersleri okutulmuş; haftalık ders çizelgesinde 26 saat yabancı dil ve sekiz saat temel sanat eğitimi derslerine yer verilmiştir (Buyurgan, 1992, s. 27).

Güzel Sanatlar Lisesi sınıflarında genel bilgi dersleri ile sanat dersleri dengeli bir şekilde dağıtılmıştır. Resim bölümü için hazırlanan haftalık ders çizelgesi, sanat derslerinin kademeli olarak uzmanlaştığını göstermektedir. Buna göre, söz konusu liselerin hazırlık sınıfları için 02.10.1989 tarihli Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan Müzik Bölümü Haftalık Ders Çizelgesi Tablo 1'de sunulmuştur (MEB Tebliğler Dergisi, 1989).

Tablo 1.

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü Haftalık Ders Saati Çizelgesi

Dersler	Hazırlık	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf
Genel Bilgi Dersleri				
Türkçe	4	4	4	4
Psikoloji	-	2	-	-
Felsefe Grubu	-	-	2	-
Tarih	-	3	1	-
T.C. İnkılap Tarihi	-	-	1	1
Coğrafya	-	-	1	1
Matematik	-	-	4	3
Biyoloji ve Sağlık	-	-	2	2
Fizik	-	-	2	2
Kimya	-	-	2	2
Yabancı Dil	26	5	5	5
Milli Güvenlik	-	-	-	1
Din Kültürü	-	-	1	1
Sanat Tarihi	-	-	1	1
Beden Eğitimi	2	2	2	2
Toplam	32	26	26	26
Sanat Dersleri				
Temel Sanat Eğitimi	8	-	-	-
Görsel Algılama ve Estetik Sezgi	-	14	-	-
Desen	-	-	12	-
Sanat Tasarım	-	-	-	12
Toplam	8	14	12	12

Kaynak: Buyurgan, S. (1996). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin eğitim sistemi üzerine bir inceleme. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Tablo 1 de sunulan sanat dersleri, Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakülteleri ile konservatuvarların denetiminde planlanmış ve uygulanmıştır. Bu süreç içerisinde öğretmenler, alanlarıyla ilgili kurslara ve hizmet içi eğitimlere tabi tutulmuştur. Bununla birlikte, müfredatın çağın değişen şartlarına uyum sağlaması için üniversite elemanları, danışma kurulları ve branş öğretmenlerinin görüşlerinin alınması gerektiği vurgulanmıştır (Çakır İlhan ve Karabulut, 2018, s. 58).

Millî Eğitim Bakanlığı himayesi altında faaliyetlerini gerçekleştirmekte olan güzel sanatlar liseleri; araştıran, muhakeme eden, incelemelerde bulunan, özgüvenleri gelişmiş, yeniliklere her daim açık, özgün tavırlar ortaya koyabilen, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerlerine bağlı, çevreye karşı hassas, sanata dair farkındalığı oluşmuş, akademik eğitime hazır insanlar yetiştirme misyonuyla hizmet vermektedir. Güzel sanatlar liselerinde belirlenmiş olan hedeflere erişebilmek ve geleneksel değerlerin uluslararası normlar ile harmanlanarak eğitimlerinin yapılmasına ilişkin farklı zaman dilimlerinde farklı öğretim programlarının yayımlandığı görülmektedir. Bu noktada kavramsal açıdan öğretim programı hakkında da bilgi vermek gerekmektedir. Buna göre öğretim programı; “gerek okulda gerekse okul haricinde kişilere kazandırılması planlanmış olan herhangi bir dersin öğretimi ile alakalı bütün çalışmaları kapsayan yaşantılar düzeneğidir” şeklinde tanımlanmıştır (Demirel, 2014, s. 44). Öğrencilere sanatın teorik çerçevesini bilimsel ve sağlam temeller üzerinde aktaran ve aynı zamanda mesleki açıdan eğitime hazırlayıcı misyonunu da gerçekleştiren söz konusu kurumlarda genel kültürün yanı sıra mesleki alana yönelik dersler de belli bir programa ve plana göre verilmektedir. Bu doğrultuda, kurulmuş olduğu zamandan günümüze toplum genelinde yaşanan gelişmelere ve değişimlere paralel olacak şekilde Millî Eğitim Bakanlığınca güzel sanatlar liselerine ilişkin toplam 14 öğretim programının yayımlandığı görülmektedir. İlk aşamada, 1989 senesinde normal ortaöğretim müfredatının uygulanmış olduğu güzel sanatlar liselerinde, geçen zamanla birlikte hem toplumsal alanda görülen değişimler hem de siyasi erkin aldığı kararlardan hareketle farklı öğretim programları hazırlanmış ve bugün kullanılmakta olduğu hali ile nihai şeklini almıştır. Buna göre, güzel sanatlar liselerinde bugüne kadar uygulanmış ve uygulanmakta olan öğretim programları incelendiğinde hem ders çeşitliliği hem de ders sayısında yaşanan hareketlilik bakımlarından en ciddi değişimlerin 1990 ile 2005 senelerinde yaşandığı gözlemlenmiştir. Sözü edilen yıllar incelendiğinde; 1989 senesinde Güzel Sanatlar Liseleri'ne hazırlık sınıfı konmasından ötürü öğretim programında önemli değişiklik yaşandığı, bu değişimin 2005 senesinde kaldırılan hazırlık sınıfı ile yinelandığı anlaşılmaktadır. Bu noktada araştırmanın konusu gereği, ilk kez 2016 senesinde olmak üzere, 2016 ve 2022 yıllarında hazırlanan Güzel Sanatlar Liseleri Görsel Sanatlar bölümü öğretim programlarında Müze Eğitimi dersine yer verildiği görülmektedir. Bu doğrultuda Tablo 2, 2016 senesinde hazırlanarak uygulanmaya başlanan Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar bölümü öğretim programının “Ortak Dersler” kısmını göstermektedir.

Tablo 2.

2016 Yılı Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Haftalık Ders Çizelgesi

GÜZEL SANATLAR LİSESİ					
GÖRSEL SANATLAR DERSİ					
HAFTALIK DERS ÇİZELGESİ					
DERSLER	9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF	
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	5	5	5	5	
DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	1	1	1	1	
TARİH	2	2	-	-	
T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	2	-	
COĞRAFYA	2	2	-	-	
MATEMATİK	6	6	-	-	
FİZİK	2	2	-	-	
KİMYA	2	2	-	-	
BİYOLOJİ	2	2	-	-	
SAĞLIK BİLGİSİ	1	-	-	-	
FELSEFE	-	-	2	-	
YABANCI DİL	3	2	2	2	
MÜZİK/BEDEN EĞİTİMİ	1	1	1	1	
TRAFİK VE İLK YARDIM	-	-	-	1	
DESEN	4	4	4	4	
İKİ BOYUTLU SANAT ATÖLYE	-	4	4	4	
ÜÇ BOYUTLU SANAT ATÖLYE	-	-	4	4	
TEMEL SANAT EĞİTİMİ	4	-	-	-	
MÜZE EĞİTİMİ	-	-	-	2	
GENEL SANAT TARİHİ	-	2	-	-	
GRAFİK TASARIM	-	-	4	-	
DRAMA	-	-	-	2	
ÇAĞDAŞ DÜNYA SANATI TARİHİ	-	-	-	2	
ESTETİK	-	-	2	-	
SANAT ESERLERİ ANALİZİ	-	-	-	2	
TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ	-	-	2	-	
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI MİNYATÜR	-	-	2	-	
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI EBRU	-	-	-	2	
İMGESEL RESİM	-	2	2	2	
ORTAK DERS SAATİ TOPLAMI	35	37	37	34	

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2016). Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı.

Tablo 2’de de görülebileceği üzere, Güzel Sanatlar Liseleri’nde eğitimlerine başlanan Müze Eğitimi dersinin, sadece 12. sınıfta ve haftada 2 (iki) saat olacak şekilde planlanmış olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3’te ise 2022 senesinde güncellenen Güzel Sanatlar Liseleri öğretim programları çerçevesinde Müze Eğitimi dersinin yeri görölmektedir.

Tablo 3.

2022 Yılı Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Haftalık Ders Çizelgesi

DERSLER		9. SINIF	10. SINIF	11. SINIF	12. SINIF
ORTAK DERSLER	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	5	5	5	5
	DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ	2	2	2	2
	TARİH	2	2	2	-
	T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK	-	-	-	2
	COĞRAFYA	2	2	-	-
	MATEMATİK	6	6	-	-
	FİZİK	2	2	-	-
	KİMYA	2	2	-	-
	BİYOLOJİ	2	2	-	-
	FELSEFE	-	2	2	-
	BİRİNCİ YABANCI DİL	4	4	4	4
	BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR/MÜZİK	1	1	1	1
	DESEN	4	4	4	5
	İKİ BOYUTLU SANAT ATÖLYE	-	4	4	5
	ÜÇ BOYUTLU SANAT ATÖLYE	-	-	4	-
	İMGESEL RESİM	-	-	3	5
	ESTETİK	-	-	2	-
	TEMEL SANAT EĞİTİMİ	4	-	-	-
	GENEL SANAT TARİHİ	2	2	-	-
	TÜRK İSLAM SANATI TARİHİ	-	-	2	-
	SANAT ESERLERİNİ İNCELEME	-	-	-	2
	GRAFİK TASARIM	-	-	4	-
	GELENEKSEL TÜRK SANATLARI	-	-	-	2
SEÇMELİ DERSLER	SEÇMELİ MATEMATİK	-	-	6	6
	TEMEL MATEMATİK	-	-	2	2
	SEÇMELİ FİZİK	-	-	4	4
	SEÇMELİ KİMYA	-	-	4	4
	SEÇMELİ BİYOLOJİ	-	-	4	4
	SEÇMELİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI	-	-	3	(3) (5)
	SEÇMELİ TARİH	-	-	(2) (4)	(2) (4)
	ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ	-	-	-	(2) (4)
	SEÇMELİ COĞRAFYA	-	-	(2) (4)	(2) (4)
	SEÇMELİ BİRİNCİ YABANCI DİL	-	-	(2) (4)	(2) (4)
	TEMEL DESEN	1	-	-	-
	DESEN ÇALIŞMALARI	-	-	-	(2) (3) (4)
	DİJİTAL GRAFİK	-	-	2	2
	FOTOĞRAF	-	-	2	2
	MÜZE EĞİTİMİ	(1) (2)	-	(1) (2)	(1) (2)

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2022). Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Tablo 3 incelendiğinde ise Müze Eğitimi dersinin seçmeli dersler statüsüne geçtiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, 2022 yılında yayınlanmış olan öğretim programı kapsamında öğrencilerin seçmeli ders olarak; görsel sanatlar, müzik, geleneksel Türk sanatları ve sahne sanatlarının alt alanlarından herhangi birisini veya Müze Eğitimi dersini seçme durumları oluşmuştur. Görüleceği üzere, Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar bölümü kapsamında sunulmakta olan Müze Eğitimi dersinin öğretim programlarında yalnızca 2016 ve 2022 yıllarında yer bulduğu, 2016 yılında ortak ders statüsünde sadece 12. sınıf düzeyinde haftada iki ders saati şeklinde sunulduğu, 2022 yılında ise dersin ortak ders statüsünden seçmeli ders statüsüne geçirildiği ve öğrencilere diğer sanat dersleri ile arasında seçme yapacak şekilde sunulduğu anlaşılmaktadır.

Gerek uluslararası gerekse ulusal süreçten de görüleceği üzere, görsel sanatlar eğitiminin, geçmişten bugüne önemli değişimler gösterdiği anlaşılmaktadır. Halen Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde uygulanmakta olan öğretim programı çerçevesinde, yukarıda da ifade edilen Müze Eğitimi dersi de öğrencilerin görsel sanatlar alanında kendilerini geliştirmelerine doğrudan katkı sunan derslerin başında sayılmaktadır. Bu doğrultuda bir sonraki başlıkta kavramsal açıdan müzeler, müzelerin önemi, türleri ve müze eğitimi üzerinde durulmuştur.

Müze Nedir?

Müzeler; geçmişten bugüne ulaşabilen nesne, doküman ve eserlerin anlamlı bir hale gelecek biçimde bir araya getirilerek söz konusu mirasın sahibi olan insanlık ile buluşmasını sağlayabilen kurumlardır. Bu açıklamadan hareketle müzeler için; “toplumun hafızası” ifadesi kullanılabilir.

Pek çok görevi aynı zaman dilimi içerisinde gerçekleştirmesi, yüzyıllardır değişik biçimlerde var olması ve görev anlayışında zamanla değişiklikler görülmesi sebebiyle pek çok müze tanımı ile karşılaşılmaktadır. Buna göre Uluslararası Müzeler Birliği (The International Council of Museum-[ICOM]) tarafından yapılmış olan son müze tanımı şu şekildedir (ICOM, 2022);

Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen, toplumun hizmetinde olan kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı olan müzeler çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik etmektedir. Etik, profesyonel ve toplumların katılımıyla faaliyet gösteren müzeler iletişim kurmakta; eğitim, keyif, düşünme ve bilgi paylaşımı için çeşitli deneyimler sunmaktadır.

Türk Dil Kurumu [TDK] Güncel Türkçe Sözlük kapsamında müzeler için şu tanımlamaya yer verilmektedir (2024); “bilim ve sanat yapıtlarının ya da bilime ve sanata fayda sağlayan objelerin saklandığı, topluma gösterilmek amacıyla sergilenmiş olduğu yerdir”.

Douglas Allan, müzelerin tanımını en basit şekliyle yaparken bina tanımından faydalanmıştır. Bu çerçevede Allan’a (1963, s. 5) göre müzeler, eşya koleksiyonlarının incelendiği, zevk almak ve araştırma yapmak için yerleştirildiği bir binadır. Bir diğer tanım ise Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 1990 senesinde yapılmıştır. Sözü edilen tanıma göre müzeler;

Kültür varlıklarını belirleyen, ilmi yöntemler kullanarak ortaya çıkmasını sağlayan, bunları inceleyip değerlendiren, muhafaza eden, tanıtan, geçici ve devamlı olarak sergilenmesini sağlayan, toplumun tabiat ve kültür varlıkları hususundaki eğitimlerinin, beğeni zevklerinin yükseltilmesini sağlayarak dünya görüşünün geliştirilmesinde etkisi bulunan daimi kuruluştur.

Akurgal (1998, s. 52) ise müze tanımını daha geniş çaplı yapmıştır. Ona göre müzeler;

Gerek tarih öncesi gerekse tarihsel dönemlere ait kültürel, bilimsel, dinsel ve güzel sanatlar ile alakalı su altında, yer altında ve yer üstündeki bütün taşınmaz ve taşınır dokümanlar şeklinde nitelenmekte olan kültür varlıklarını tespit eden, bilimsel yöntemler kullanarak ortaya çıkartan, bunları inceleyen ve akademik seviyede değerlendirmeler yapan, bir laboratuvara benzer şekilde hassas ve dikkatli çalışmalar gerçekleştiren, kültür varlıklarını muhafaza eden, bunları tanıtan, geçici ve devamlı şekilde sergilenmesini sağlayan, çalışmalarda elde edilen bilimsel sonuçları yayınlayan, toplumun tabiat ve kültür varlıkları hususundaki sanat zevkinin ve ilgisinin yükselmesine katkı sunan, seri bir biçimde gelişmekte olan teknoloji karşısında kaybolmaya başlayan geleneksel kültürü, yabancı kültür şoklarına karşı korumada ve dünya görüşünün geliştirilmesinde her yaşta bireye hayat boyu yardımcı olan, çalışmaları sürekli bir eğitim, kültür ve bilim kurumudur.

Müzeler ile ilgili yukarıda paylaşılan tanımlar genel olarak incelendiğinde, kültürel ve tarihi varlıkları belirleyerek muhafaza eden, bunları belgeleyen, incelemeler yapan, geçmiş ile gelecek arasında ilişkiler kuran, sergileyen bir kuruluş olma özelliği dikkat çekmektedir. Söz konusu özelliklere ilave olarak Atik (1999, s. 155) tarafından yapılmış olan müze tanımı da şu şekildedir;

Bugün müzeler, boyutlarının ötesine ulaşmış, halkı eğitme, kültürlenme gibi misyonları da üstlenerek yaygın bir eğitim kurumu niteliğine bürünmüştür. Bunun neticesinde belgelemenin ve muhafaza etmenin yanında eğitim, topluma dair iletişim ve tanıtım özellikleri de önem taşımaktadır.

Tarihsel açıdan incelendiğinde, dünya genelinde ilk defa bir müzenin Milattan Önce 300’lü yıllarda I. Ptolemaios tarafından İskenderiye şehrinde kurulmuş olduğu kabul edilmektedir. Tarihsel süreçte, devletler arası yapılan savaşlarda elde edilen ganimetler, toplanmış olan eşyalar, değerli malzemeler belli yerlerde muhafaza edilerek güç göstergesi olacak biçimde

teşhir edilmiştir. Örnek olarak Marcellus (M.Ö. 42-23) yapılan savaşlarda kazanılan ganimetleri başkent Roma’da sergilemiş ve müzecilik bakımından mühim bir süreci yaşatmıştır. Bununla birlikte İmparator Hadrianus (MS. 76-138) ile Neron (MS. 37-68) da heykel koleksiyonlarını kendi saraylarında saklamışlardır. Böylece, devletin başında bulunan liderleri izleyen asil kişiler de zaman içerisinde birer koleksiyoncu olmaya başlamıştır. Son derece dar ve kişisel bir alanda da yaşanmış olsa, müzecilik alanında bu yaşananların önemli gelişmeler olduğu kabul edilmektedir. Zira toplanmış olan eşyalar zaman içerisinde o derece artış göstermiştir ki, Antik Yunan tarihi içerisinde sözü edilen yapıtların konulabilmesi amacıyla hazine binalarının inşa edildiği görülmektedir (Şenol, 2024, s. 2).

Orta Çağ döneminde ise özellikle Avrupa genelinde bugünkü manada bir müze kurulması ve sergilenmesine yönelik düşünce oluşmamış, sadece kilise ve manastırlarda dini eşyalardan derlenmiş olan ve gün geçtikçe sayısında artış görülen koleksiyonlara yer verilmiştir (Yücel, 1999, s. 20). Bu sayede Orta Çağdaki kiliseler, bir bakıma antik dönem içerisinde tapınakların üstlenmiş olduğu “yapıtların muhafazası ve saklanması” görevlerini yerine getirmiştir.

İngiltere’nin Oxford bölgesinde 1683 senesinde kurulmuş olan Ashmolean Sanat ve Arkeoloji Müzesi, başta Avrupa olacak şekilde dünyada pek çok müzenin kurulumunda esin kaynağı olan en eski müzelerdendir. Söz konusu müzenin; 1735 senesinde İsveç Lund Üniversitesi’nde kurulan Zooloji Müzesi’ne, 1771 senesinde İtalya Pavia Üniversitesi’nde kurulan Doğa Tarihi Müzesine ve 1807 senesinde İskoçya Glasgow Üniversitesi’nde kurulan Hunterian Müzesine ilham olduğu ifade edilmektedir (Şenol, 2024, s. 3).

XIX. yüzyılda ise müzeciliğin Avrupa dışında da yaygın hale gelmeye başladığı görülmektedir. Buna göre, sözü edilen yüzyılda dünya genelinde açılmış olan müzelerden öne çıkanlar; Londra Ulusal Galeri (1824), Berlin Altes Müzesi (1830), Londra Victoria ve Albert Müzesi (1852), Londra Bilim Müzesi (1857), Floransa Üniversitesi Ulusal Doğa Tarihi Müzesi (1869), New York Metropolitan Sanat Müzesi (1872) şeklinde sıralanabilir.

Bahsedilen tüm tanımların ortak özelliği, müzelerin birden fazla misyonunun bulunması ve toplum kalkınmasına doğrudan katkıda bulunmasıdır. Buna göre, bir sonraki başlık altında müzelerin önemi ve görevleri üzerinde durulmuştur.

Müzelerin Görevleri

Geçmişte müze denildiği zaman insanların ilk aklına gelen soğuk görünüme sahip, büyük yapıların içerisinde, camdan korumaların arkasına konulan tarihi yapıtlar ile bu yapıtları bir sıra şeklinde gezen ziyaretçiler gelmektedir. İçinde yaşanan dönemde ise müzelerin gerek görevleri gerek fonksiyonları gerekse türlerinde ciddi değişiklikler olmuştur.

Son iki yüzyıl içerisinde müzelerin eğitime ilişkin rolleri üzerinde kayda değer düzeyde gelişmeler yaşanmıştır. XIX. yüzyılın başlarında müzelerin kurulma amaçları arasında insanları bilgi vermek ve eğitmek yer almaktadır. Bireylerin, içinde yaşam sürdükleri dünya ile ilgili bilgi edinme imkânına sahip olabilmeleri amacıyla geçmişten ve doğal dünyadan objeler biriktirilmiştir. Bu noktada müzeler, temel manada, uzun bir eğitim geçmişi bulunmayan bireylerin kendilerini eğitebilmek amacıyla faydalanabilecekleri eğitim kurumları niteliğine bürünmüştür. Gerek resimler gerekse objeler, öğrenme sürecinde becerisi daha az olan bireylerin öğretimi sürecinde çok daha fazla fayda sağlamıştır. Bununla birlikte müzelere toplumu bir araya getirme görevi de verilmiştir. Zira müzeler, her sınıf içerisinde bulunan bireylerin aynı çatı altında bir araya gelebilmeleri için son derece uygun yerler olarak kabul edilmiş, bu sayede müzeler, ideal kurumlar olarak, öğrenme yolu ile gerçekleştirilmiş olan toplumsal eşitlik için temelden bir potansiyel sunmuş olan kuruluşlar şeklinde görülmüştür (Hooper-Greenhill, 1999, s. 28).

1990'lı senelerden başlayarak objelerin biriktirilmesinden var olan koleksiyonların kullanılmasına doğru bir geçiş yaşanmış, müzelerin eğitim rolü bu sayede daha da ön plana çıkmaya başlamıştır. Yeni teknolojiler ile beraber sergileme yöntemlerinde de gelişmeler gözlemlenmiş, araştırmalar gerçekleştirilerek çağdaş yaklaşımlar getirilmiş, drama, tiyatro gibi değişik yöntemlerden faydalanılarak ziyaretçilerin ilgileri canlı tutulmaya çalışılmıştır (Çakan, 2011, s. 26).

Müzelerin başlıca iki sorumluluğu koleksiyon ile toplumdur. Bu durum ise koleksiyonu ve objeyi tanıyan bilim insanının toplum ile bağlantı kurmasını, sergilemek amacıyla gerekli ortamı sunmasını mecburi kılmıştır. Zaman içerisinde müzenin dikkati, müzeyi ziyaret eden kişilerle olan ilişkinin, ziyaretçi psikolojilerinin ve ziyaretçilere bire bir bilgi vermenin ötesine geçmiş ve bir eğitim kurumu olarak müzelerin fonksiyonlarına odaklanmıştır. Söz konusu gelişme, müzelerin yapısında yer alan toplama, muhafaza etme, belgeleme, araştırma ve sergilemenin ötesinde toplumla ilişki kurması beklenen bir kadro ihtiyacını ve gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Yetki alanları ile sorumluluk, birbirlerinin sınırları

içerisinde geçmekte olan, buna karşın programlı bir takım çalışmasını gerekli kılan bu tarz bir ortam, yeni bir yaklaşım, yapılanma ve müzecilik yaklaşımının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Allan, 1963, s. 21).

Müzelerin görev ve faaliyetleri Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Mevzuatı kapsamında yer alan Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği'ne göre şu şekilde sıralanmaktadır (1990);

Madde 5: Her müze içerisinde, dördüncü maddede belirtilen müze tanımı kapsamına göre, kendi alanıyla alakalı eğitim, ilmi, yönetim ve teknik hizmetlerin başarıyla uygulanması, yürütülmesi ve ülke kalkınmasına katkı sunması adına:

1. Var olan eserler ile mümkün olduğu düzeyde kronolojik bir sistem içerisinde ilmi yönden bir teşhir yapılmaktadır.
2. Depolarında yer alan eserler sağlıklı bir biçimde korunmaktadır. Depolar, ilmi çalışmalar için fırsat sunacak biçimde düzenlenmektedir.
3. Kadrosunda yer alan uzman elemanlarıyla gerek taşınır gerekse taşınmaz kültür varlıkları üzerinde ilmi yönden çalışmalar gerçekleştirilir ve bu eserlerin tanıtılması sağlanır.
4. Gerek müzede gerekse müze dışında eğitici düzeyde konferanslar, kurslar ve geziler düzenlenmektedir. Bu doğrultuda kültürel yaşamın geliştirilmesi, turistik ve kültürel değerlerin toplum geneline tanıtılması, eski eser sevgisinin ortaya çıkartılması, tarihi eser kaçakçılığı, tahrip ve kazılar ile ülkenin milli değerlerini ortadan kaldıracak çalışmaların önlenmesi için çalışmalar yapılmaktadır.
5. 2863 sayılı yasa kapsamında yer alan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının muhafaza edilmesi ve değerlendirilmesini sağlamaktadır.
6. 2863 sayılı yasa kapsamına girmekte olan muhafaza edilmesi gerekli taşınır kültür varlıklarının müzelere kazandırılabilmesi amacıyla gereken önlemleri almaktadır.
7. Görev verilmesi durumunda, 2863 sayılı yasa kapsamına girmekte olan taşınmaz tabiat ve kültür varlıklarıyla alakalı belirleme çalışmaları yapılmakta, bu doğrultuda tescille alakalı dokümanlar hazırlanmaktadır.

Müzelerin söz konusu görev ve faaliyetlerinden hareketle, müzelerin görevleri beş ana başlık altında toplanabilir. Söz konusu başlıklar; toplama, koruma ve bakım-onarım, belgeleme, sergileme ve eğitim görevleridir.

Müzelerin Toplama Görevi

Müzelerin ilk kurulmuş oldukları zamandan günümüze kadar gelen en mühim görevlerinin başında, koleksiyonlarına yenilerini katmak amacıyla toplama görevi gelmektedir. Her müze kendi programından ve ihtiyaçlarından hareketle uzman personeller vasıtasıyla toplama faaliyetlerini gerçekleştirmektedir. Bu noktada toplama faaliyeti; bağış yapma, satın alma, arkeolojik kazı yapma ve karşılıklı olarak eserleri değiştirme şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Bu noktada bir müze, karşısına çıkmakta olan her eseri koleksiyonu için toplamamakta, o müzenin karakteri için en uygun niteliğe sahip ve

koleksiyona uyan eserleri tercih etmektedir. Gelişmekte olan her kuruluş, gelecekte varlığını sürdürebilmek amacıyla kendisini koruyabilmeyi ve geliştirebilmeyi hedeflemektedir (Abacı, 1996, s. 10).

Müzelerin Koruma Görevi

Toplanmış olan objeler kadar bu objeleri muhafaza etmek de müzeler açısından son derece değerli bir görevdir. Koruma denildiği zaman sergilenmekte ve depolanmakta olan tüm eserlerin doğal ve dış faktörler sebebiyle oluşması olası zararlara karşı tedbirler alınması anlamı çıkmaktadır. Koruma görevi içerisinde bazı bilimsel yöntemler ile kimyasal işlemlerden faydalanılmaktadır. Zaman içerisinde tekniğin de gelişme kaydetmesi sonucu koruma konusunda oldukça olumlu sonuçlar alınmaya başlanmıştır (Atagök, 1985, s. 15).

Müzelerin Belgeleme Görevi

Belgeleme (Arşivleme), uzman bireylerce titizlik içerisinde gerçekleştirilmesi gerekli olan bir işlemdir. Belgeleme, müzelerin eserler ile alakalı mevcut bütün bilgileri işitsel, görsel ve yazılı yöntemler sayesinde belirlemesidir (Atagök, 1985, s. 27).

Belgeleme hem kolay ulaşabilme hem de belirleme aracı şeklinde düşünüldüğünde, bireysel veya kurumsal çerçevede belirli süreçlerin işitsel, görsel ve yazılı şekilde kayıt altına alınması, arşivlenmesi, söz konusu dokümanların sistemli bir şekilde kategorize edilmesi; envanter işlemiyse belgelenen ve kategorize edilen malzemelerin dökümü anlamına gelmektedir. Bu doğrultuda düşünüldüğü zaman belgeleme; eserin kaydedilmesi, arşivlenmesi, araştırılması ve diğer amaçlar için sistemli sıralanması; envanter ise tüm belgelerin dökümünün çıkartılması sonucu yaşanan kayıplara karşı tedbir alınması amaçlıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 58).

Müzelerin Sergileme Görevi

Müzelerin elindeki koleksiyon ne derece iyi durumda olursa olsun, şayet sergileme gerçek anlamda iyi yapılmaz, eserler anlaşılır ve uygun bir şekilde sunulmaz ise amaca ulaşılmasından söz etmek mümkün değildir. Hazırlanacak olan serginin, ziyaretçilerin dikkatini çekebilmesi oldukça önemli bir husustur. Müzenin sahip olduğu mimari yapı,

aydınlatma ile aynı salon içerisinde yer alan şekil ve renklerin birbirleri ile uyumu da bu noktada önem arz etmektedir. Sergileme esnasında herhangi bir eserin koleksiyon içerisindeki yerine vurgu yapılabileceği gibi, koleksiyonun tamamı da teker teker ortaya konulabilmektedir. İyi bir sergi düzeni içerisinde eserlerin özelliklerinin kaybolmamış olması, birbirlerinin yakınında olmalarından negatif yönde etkilenmemiş olması gerekmektedir. Her parça, kendi önemini ve özelliğini muhafaza edecek biçimde sergilenmelidir. Ziyaretçilerin koleksiyonu izlemeleri esnasında, eserler arasındaki benzerlik ve farklılıkları veya bütünündeki birbirleri ile olan ilişkileri anlamlandırabilmesi gerekmektedir. Bu noktada müzenin sergileme görevi, koleksiyonunu tanıtabilmeyi ve anlatabilmeyi amaçlamaktadır (Abacı, 1996, s. 18).

Müzelerin Eğitim Görevi

Müzeler, çocukların geçmişle bağ kurarak geleceği anlamalarına olanak tanıyan önemli eğitim ortamlarıdır. Bu bağlamda, Abacı (1996) “Çocuk ve Müze” isimli eserinin önsözüne, “Müzeler, insanlığın geçmişi, çocukların ise geleceğidir” cümlesi ile başlamıştır. Söz konusu kısa cümle, müzelerin geçmiş kültürler ile geleceği ve yarınları şekillendirecek olan çocuklar arasında bir köprü görevi ortaya koyduğunu anlatmaktadır. Bu noktada müzeler, çocuklar için yaşayarak, görerek ve işiterek öğrenebilecekleri bir ortam sağlamaktadır (Şekil 1).

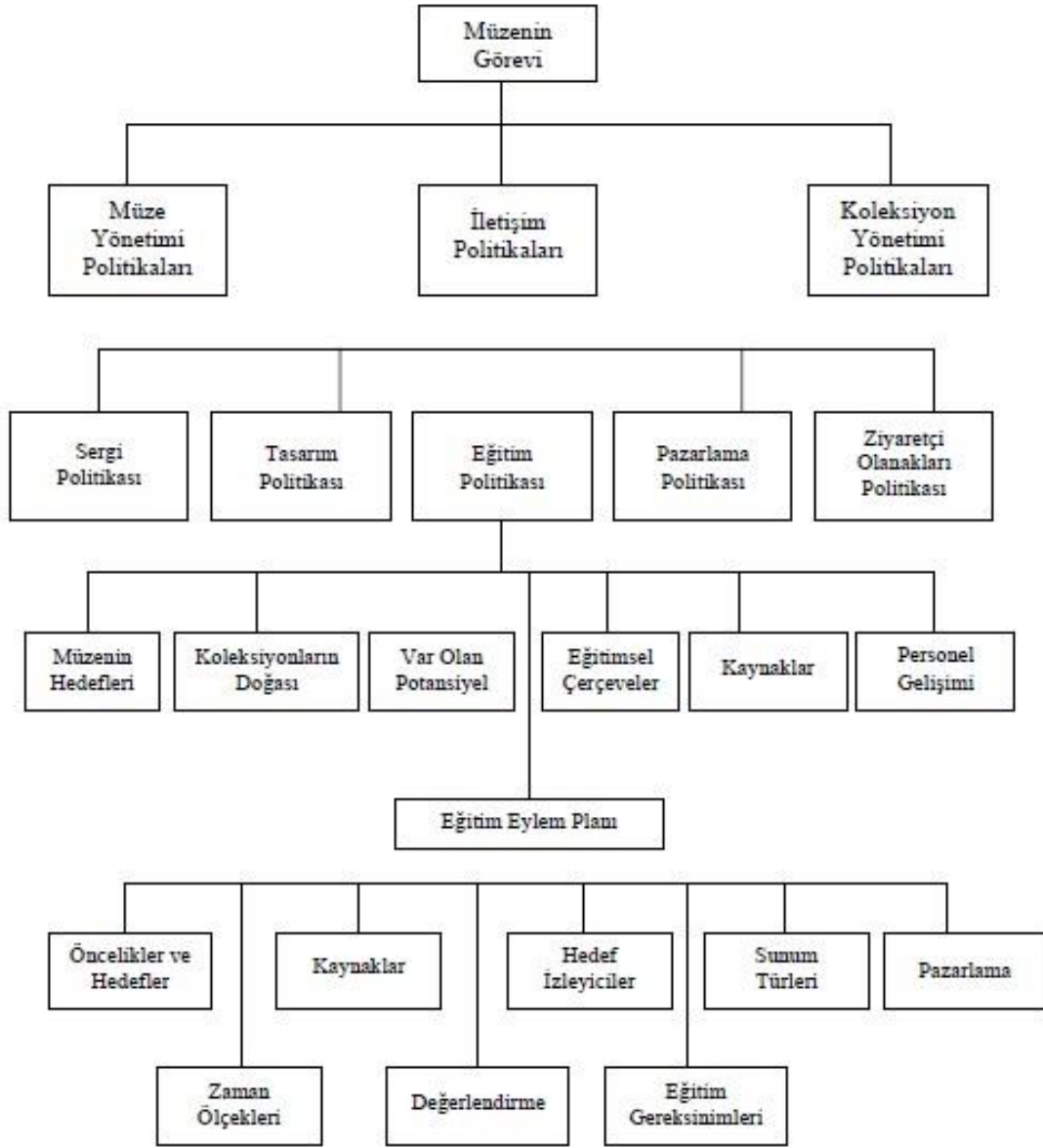

Şekil 1. İlkokul öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen müze etkinliği

1960’lı yılların sonlarına kadar müzelerin öncelikleri görevleri toplamak, korumak, belgelemek ve sergilemek olmuştur. 1990’ların başından itibaren ise toplumla bütünleşerek,

yakın çevreleri ile ilişkiler kurup iletme önem vermeye başlamışlardır. Bu sayede bu sayede pasif bir yaklaşımdan toplumun eğitilmesini de hedeflemiş olan etkin bir yaklaşıma geçiş gerçekleşmeye başlamıştır. Yaşanan bu değişim sürecinde müzelerin etki alanlarının son derece kapsamlı olduğunun kavranmaya başlamasının payı büyüktür. Sergilenmekte olan koleksiyonlar, tek başlarına öğretici değer taşımaktadır. Bu koleksiyonların taşımakta olduğu anlamın ziyaretçilere doğru bir şekilde açıklanması ve tarihsel süreç içerisindeki yerinin kavratılması amacıyla türlü program ve yöntemler geliştirilmesi gerekmiştir. Müzede eğitim yapılmasının temel gayesi, bireylere bilgilerini geliştirebilme yollarını öğretmek söz konusu bilgileri mukayese edebilme alışkanlığı edindirmektir. Bu sebeple müzeler sergilemiş olduklarıyla yetinmemiş, derslerin ve kitapların açık ve net bir biçimde ortaya koyamadığı objeler arasındaki ilişkileri göstermişlerdir (Abacı, 1996, s. 22).

Tüm bu bahsedilen görevlerden hareketle, Hooper-Greenhill (1999), “Müze ve Galeri Eğitimi” isimli eserinde müzelerin görevlerini ve eğitim amacına ilişkin eylem planını Şekil 2’de görüldüğü üzere açıklamıştır.

Şekil 2. Müzenin görevleri, Hooper, E. G. (1999). *Müze ve galeri eğitimi*. (Evren, M. Ö., ve Kapçı, E. G., Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi, No: 4

Dünyada Müze Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Dünya genelinde müze eğitiminin ve müzeciliğin gelişim aşamaları incelendiğinde müzelerin ve bu mekânlarda gerçekleştirilen eğitim programlarının toplumun gereksinimlerine paralel olacak şekilde gelişmiş olduğu ve hem çocukların hem de yetişkinlerin eğitiminde müzelerin etkin rol aldığı görülmektedir (Çiftçi, 2006, s. 2).

Tarihsel süreç içerisinde ilk defa sanat eserlerinin ve objelerin bir araya getirilmesi Paleolitik Çağ mezarlarında (Milattan Önce 100.000-40.000), devamında ise Mezopotamya

ve Eski Mısır'da değerli eşyaların mezarlarda, mabetlerde, saraylarda ve kutsal alanlarda sergilenmesi ile görülmüştür. Dini gayenin ön plana çıkmış olduğu söz konusu sergilemelerin yanı sıra savaşları kazanan hükümdarlar ele geçirmiş oldukları ganimetleri güç gösterilerinin bir sembolü olarak tüm halkın görebileceği yerlere bırakmışlardır. Sanat yönü ağır olan nesnelerin bilinçli bir şekilde bir araya getirilmesi ise Eski Yunan döneminde görülen bir durumdur. Antik Çağ'da türlü nesneler, mabetlerde yer alan hazine dairelerinde korumaya alınmıştır (Güler, 2019, s. 60-61).

Ortaçağ'da müzecilik anlayışı, koleksiyonculuk faaliyetleriyle şekillenmeye başlamıştır. Özellikle manastırlar ve kiliseler, kutsal emanetleri ve değerli objeleri bir araya getirerek saklama görevini üstlenmiştir. Bu dönemde, koleksiyonlar genellikle dini veya sembolik bir anlam taşımış ve halktan ziyade din adamları veya soylular tarafından erişilebilir olmuştur (Atagök, 1999, s. 12). 16. ve 17. yüzyıllarda, nadire kabineleri Avrupa'da yaygınlaşmış ve soyluların, bilginlerin ve tüccarların doğal tarih, sanat eserleri ve egzotik objelerden oluşan kişisel koleksiyonlarını sergiledikleri özel alanlar olarak ortaya çıkmıştır. Nadire kabineleri, modern müzelerin öncülü kabul edilmiş ve bilimsel merak ile estetik beğenin birleşimini yansıtmıştır (Hooper-Greenhill, 1992, s. 23-25).

Rönesans dönemi, müzeciliğin gelişiminde önemli bir dönüm noktasını oluşturmuştur. Sanat ve bilime olan ilginin artmasıyla, koleksiyonlar daha sistematik bir şekilde düzenlenmeye başlanmış ve özel koleksiyonlar soyluların saraylarında sergilenmiştir. Medici ailesi gibi zengin patronların desteğiyle, sanat eserleri ve antik objeler biriktirilmiş, bu da kültürel mirasın korunmasına yönelik ilk adımları temsil etmiştir (Findlen, 1994, s. 17-20). Reform hareketleri, dini otoritenin sorgulanmasıyla birlikte, koleksiyonların laik bir karaktere bürünmesine katkıda bulunmuştur. 17. yüzyılın sonlarında ve 18. yüzyılın Aydınlanma dönemiyle birlikte, bilgi ve kültürün halkla paylaşılması gerektiği fikri ön plana çıkmıştır. Bu dönemde, müzeler yalnızca elit kesimlere değil, geniş halk kitlelerine hitap eden kurumlar haline gelmeye başlamıştır. 1753'te kurulan British Museum ve 1793'te halka açılan Louvre Müzesi, modern halka açık müzelerin ilk örnekleri olarak kabul edilmiştir (Bennett, 1995, s. 33-35). Bu gelişmeler, müzelerin toplumsal ve kültürel işlevlerini yeniden tanımlamış ve eğitim amaçlı kullanımını mümkün kılmıştır.

Müzelerin eğitim-öğretim süreci içerisindeki rollerinin belirginleşmesi, 19. yüzyılda hız kazanmıştır. İngiltere Parlamentosu'nda John Ruskin'in 1857 yılında müzelerin çalışan sınıfların eğitimi için kullanılması gerektiğini ifade etmesi, bu rolün kurumsallaşmasında

önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir (Shabbar, 2001, s. 68). Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'nde müzelerin halk eğitimi için kullanılmasına yönelik uygulamalar geliştirilmiş ve müzeler, bireylerin kültürel ve entelektüel gelişimine katkı sağlayan kurumlar olarak konumlanmıştır (Hein, 1998, s. 45). Bu doğrultuda müzeler, geçmişin mirasını korumanın ötesinde, toplumların eğitimine hizmet eden dinamik öğrenme ortamları haline gelmiştir.

Toplum Müzesi'nin eğitsel amaçlar için kalıcı koleksiyonlar hazırlamasının tarihi de; antika koleksiyoncular, amatör tarihçiler ve bilim insanlarından meydana gelen bir grubun, Grand Rapids Doğa Tarihi Derneği'ni kurmak amacıyla bir araya gelmiş olduğu 1854 senesine kadar uzanmaktadır. Söz konusu dönem içerisinde topluluk, sayıları 5000'i dahi bulmayan nüfusu ile büyük oranda iskân edilmemiş olan Batı Amerika topraklarının bir parçası olarak kabul edilmiştir (Chester, 2001, s. 62).

XIX. yüzyılın ilk dönemlerinde müzeler, birer eğitim kurumu olarak görülmeye başlamıştır. Müzelerin kütüphaneler, laboratuvarlar, hatta konferans salonları ile beraber inşa edilmesi de bireylerin kendilerini geliştirmeleri ve eğitilmeleri için yapılan çalışmalar arasında görülmüştür. Bu sayede müzeler, pek çok bilgi edinebilme imkânından bir tanesini bireylere sunmuştur (Hooper-Greenhill, 1999, s. 20-21). Özellikle XIX. yüzyıldan başlayarak Amerika Birleşik Devletleri'nde Brooklyn Çocuk Müzesi'nin öncülüğü sonucu kurulmuş olan çocuk müzeleri, dünya genelinde doğrudan eğitim hizmeti sunan en mühim müzeler olmuş ve yeni bir akımın başlamasını sağlamıştır (Karadeniz, 2009, s. 454).

Söz konusu yeni akımın daha nitelikli işlemesi amacıyla eğitim kurumlarıyla müzelerin bir arada çalışmasına gereksinim duyulmuştur. Müze-okul ortaklığının gelişmesi, müzelerin eğitim rolünde artış yaşanmasına fırsat vermiştir. XIX. yüzyılın sonlarına doğru eğitime ilişkin fırsatlarda yaşanan artış ve öğretim yöntemlerinde gözlemlenen değişimler, okullar ile müzeler arasındaki ilişkinin gelişmesini sağlamıştır. Bu duruma paralel şekilde müze eğitimlerinde görülen gelişmeler, müze içerisinde sunulan öğretimin ve müzede yer alan objelerin okullara gönderilmesi amacıyla ödünç verme servislerinin oluşturulması ile gerçekleşmiştir (Turanlı, 2012, s. 30).

1804 tarihinden bu yana Victoria ve Albert Müzesi'nin ödünç verme kısmının çalışmaya başlamasına rağmen, eğitim kurumlarına malzeme göndermiş olan ilk müzelerin 1884 tarihli Liverpool Müzesi, 1891 tarihli Sheffield Müzesi ve Ancoats Müzesi olduğu görülmektedir. Aradan geçen yaklaşık 80 sene gibi bir zaman, müze eğitimi olgusunda ilerleyişin yavaş

olduğunun kanıtı niteliğindedir. Bu bağlamda eğitim kurumlarına ödünç verme hizmetinin ilk kez Liverpool’da Henrt Higgins tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Higgins, eski bir okul müfettişi olarak bazı yerel topluluklarda görev almış ve 1889 tarihinde Müzeler Birliği’nin ilk başkanı olmuştur. 1883 tarihinde müze alt komitesi adına Liverpool Okul Kuruluna yazmış olduğu mektupta ilköğretim kademesindeki çeşitli okullara faydalı olacak kopya numuneler gönderilmesini önermiştir (Hooper-Greenhill, 1999, s. 47).

Benzer şekilde John Dewey, kendi geliştirmiş olduğu eğitim kuramı çerçevesinde deneyimlerin tamamlayıcısı olarak müzeleri göstermiş ve Chicago Üniversitesi bünyesinde kurmuş olduğu “Laboratuvar Okul” kapsamında öğrencileri ile sıklıkla müze ziyaretleri gerçekleştirmiştir (Onur, 2012, s. 167).

Müzeler XX. yüzyılda dünya geneline damga vuran olaylardan yoğun şekilde etkilenmiş ve bu doğrultuda kendisine yeni sorumluluklar üstlenmiştir. Özellikle yaşanan dünya savaşları esnasında eğitim kurumlarının eğitim-öğretim sürecinden uzak kaldığı dönemlerde müzeler gerek topluma gerekse çocuklara eğitim hizmeti sunmuş ve sergiler vasıtasıyla toplumu bilinçlendirme noktasında önemli bir rol oynamıştır (Karadeniz, 2009, s. 455).

Müzelerin bu yönde bir eğitim hizmeti sunma rolünü üstlenmesi, geçen zamanla birlikte kavramsal açıdan eğitimin müzeler ile daha sık anılmasında etkili olmuştur. Bu doğrultuda İngiltere’deki eğitim sistemi 1930’lu senelerin başlarında müze eğitimine odaklanmaya başlamış, ülkenin eğitim kurulu, müze eğitimlerinin sunmakta olduğu imkân ve faydaların kaçtığını düşünerek müzeler ile okullar arasında işbirliğinin artırılması amacıyla birtakım kararlar almıştır. Alınmış olan kararlar sonucunda güncel durumda ne gibi değişiklikler yaşandığını ve müzelerin eğitim kurumlarıyla çalışmasına yönelik durum değerlendirmesinde bulunmuştur. 21. yüzyıla girilirken gerek Galler’de gerekse İngiltere’de bulunan yaklaşık 400 müzeden 20 tanesi ilköğretim kademesinde hizmet veren eğitim kurumlarına numune ve obje göndermekte, bunun yanı sıra yaklaşık 50 tanesi de eğitim kurumları tarafından planlı okul ziyaretleri amacıyla kullanılmaktadır (Hooper-Greenhill, 1999, s. 60). Günümüzde bu sayılar halen geçerliliğini korumaktadır. Konuya ilişkin Hooper-Greenhill, (1999, s. 74-82) şu açıklamalara yer vermiştir;

XX. yüzyılın ortalarında müze eğitimi ile ilgili müzelerin çocuklara vermekte olduğu eğitimde ve eserlerin müzede sergilenmesi hususunda uzman personel gereksinimi her geçen gün belirginleşmeye başlamış ve 1970’li senelere kadar söz konusu gereksinim sürmüştür. 1963 senesinde yayınlanmış olan Rosse Raporu’nda, sözü edilen konuya yer verilmesi ile birlikte müzelerde müze eğitim servisleri ve uzman bir ekip oluşturulmaya başlanmıştır. 1970’li senelerin ortalarına doğru bu anlamda profesyonel bir yaklaşım oluşmuştur. 1985 senesine

gelindiği zaman ise sözü edilen yaklaşım daha da belirgin hale gelmiş ve “Müzelerde Eğitim Grubu” personeli, müzede yer alan en aktif ve en büyük personel grubuna dönüşmüştür.

Hooper-Greenhill, (1999, s. 74-82) tarafından yukarıda belirtilen açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, XX. yüzyılın sonlarına doğru müzelerde yapılması planlanan eğitimler için profesyonel ekiplerin oluştuğu görülmektedir. Söz konusu durum, müze eğitimlerinin daha nitelikli olması anlamına gelmektedir. XXI. yüzyılın teknolojisinin sunmuş olduğu fırsatlar ile artık müze eğitimi binlerce öğrencinin, yaşlının ve insanın programlı/planlı ve istemli ya da istemsiz bir biçimde eğitim aldıkları yerler olarak bilinmektedir.

Bununla birlikte pek çok araştırma kuruluşu; genel olarak müzeler, müzelerde gerçekleştirilen eğitim çalışmaları ve müze ziyaretçileri ile ilgili türlü raporlar hazırlamaktadır. Söz konusu raporlardan birisi “Müzeler İçin Manifesto” başlıklı rapordur. Rapor, Birleşik Krallık bölgesinde yer alan müzelerin İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler’in iktisadi ve kültürel gelişimine doğrudan katkı sunduğunu açıklamıştır. “Bölgesel Rönesans” isimli bir proje ise Birleşik Krallık coğrafyasında bölgesel müzelerin ziyaretçi çekebilme potansiyelini yükseltmektedir. Projenin bitiminde hazırlanmış olan rapor kapsamında aşağıdaki ifadelerle yer verilmiştir (Onur, 2012, s. 79-81):

1. Birleşik Krallık genelinde her sene 2500 müzeye yaklaşık 100 milyon üzerinde ziyaretçi gelmektedir.
2. Birleşik Krallık genelinde yaşam süren yetişkin nüfusun %37’lik bölümü (yaklaşık 17 milyon üzerinde insan) her sene galerileri ve müzeleri minimum bir defa ziyaret etmektedir. Söz konusu oran, Avrupa genelindeki en yüksek oranlar arasında yer almaktadır.
3. Okul çağındaki öğrencilerin yaklaşık yarısı her sene minimum bir defa müzeleri ziyaret etmektedir. Sözü edilen rapor, eğitimde müzelerin ne kadar önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymakta; ebeveynlerin, kütüphane ve okulun ardından müzelerin çocuklarını eğiten en değerli mekânlar olarak gördüklerini tespit etmiş, bunların yanında müzelerin bilgi kaynakları arasında en güvenilir olanlar arasında bulunduğunu dile getirmiştir.
4. Ebeveynlerin %80’lik kısmı müzelerin, çocuklarının eğitim süreci açısından son derece önemli bir kaynak olduğu görüşünü dile getirmektedir.
5. Ebeveynlerin %85’lik kısmı, müzelerin ziyaret edilmesinin ulusal düzeydeki öğretim programının önemli bir parçası olduğuna inandıklarını belirtmiştir.
6. Her sene ulusal müzeler bir milyon üzerinde ziyaretçi ağırlama sorumluluğuna sahiptir.

Konuya ilişkin bir diğ er uluslararası  rnek Amerika Birleşik Devletleri’nden verilebilir. Buna göre ülkede, sanata yeteri kadar önem ve ilgi gösterilmemiş olması sonucu 1982 senesinde Getty Güzel Sanatlar Merkezi kurulmuş, söz konusu merkezin içerisinde müze eğitimine dair çalışmalara başlanarak yaşanan önem ve ilgi eksikliğinin giderilmesine ilişkin çalışmalar yürütülmüştür ( zsoy ve Alakuş, 2009, s. 59-60).

Türkiye’de Müze Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci

Türkiye’de müze konusunda yapılan ilk çalışmalar, 1845 senesinde Sultan Abdülmecid’in Yalova yakınlarını yapmış olduğu bir gezi esnasında üzerinde İmparator Konstantin isminin yazılı olduğu taş yazıtlar görmesi ve bunların toplatılarak İstanbul’a gönderilmesini emretmesi sonucu başlamıştır (Atasoy, 1992, s. 1458).

Bu sürecinde devamında Sultan Abdülmecid’in damadı olan Fethi Ahmed Paşa, 1845 senesinde Tophane-i Amire Müşiri olarak atanmasının ardından, antika eserleri toplamaya başlamış, bu gelişmenin devamında ise Sultan Abdülmecid’i ikna ederek Aya İrini’de toplamış olduğu eserlerden meydana gelen iki sergi açmıştır (Ar, 2013, s. 190). Fethi Ahmed Paşa’nın bu gayretlerinin ardından Aya İrini’de sergilenen eserlere ve buna bağlı koleksiyona 1869 senesinde Maarif Nazırlığına Savfet Paşa’nın getirilmesinden sonraki dönemde, Müze-i Hümayun ismi verilmiştir (Ogan, 1947, s. 4).

Yaşanan bu gelişmelere paralel olarak, Sadrazamlık makamından Maarif Nezareti’ne bir talimat yazısı gönderilmiş ve söz konusu yazıda “Müze” ismine ilk kez resmi olarak yer verildiği ve tabirin “M zehane” şeklinde kullanılmış olduğu görülmektedir. M zehane ismi ise zaman içerisinde; “M zehane-i şahane”, “Müze-i Amire”, “Müze-i Osmani” “Asari Atika Müzesi” ile “Müze-i Hümayun” isimleriyle kullanılmıştır (Gerçek, 1999, s. 85-86).

Müze-i Hümayun kapsamında yer alan eserlerin askeri bir müze kurulması sonucu bu m zeeye nakledilmesi ve bu yeni müzede sergilenmesi düşüncesi, Sultan Abdülmecit’in hüküm sürdüğü dönemin sonlarında askeri akademi okulundaki öğrencilere ders vermekte olan Ahmet Muhtar Paşa’nın Tophane’nin yöneticiliğini yapan Zeki Paşa’ya Batı toplumlarındakine benzer bir milli askeri müze inşa edilmesine yönelik hazırladığı rapor ile oluşmuştur. Söz konusu önerinin kabul edilmesinin ardından bir ferman yayınlanmış ve askeri müzenin kurulması yönünde hazırlıklar yapılmıştır (Tekeli, 1998, s. 10).

04.09.1881’de Padişah II. Abdülhamit’in emri sonrası müze müdürlüğü görevini üstlenen Osman Hamdi Bey’in dönemi içerisinde müzenin ciddi manada dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Osman Hamdi Bey müzedeki mevcut eserlerin zenginleştirilmesi gerektiği görüşünden hareketle ülke coğrafyasında kazılar gerçekleştirilmesi hususunda ilk adımı atmış ve ilk kazının da Adıyaman’da bulunan Nemrut Dağı’nda gerçekleştirilmesini sağlamıştır. Osman Hamdi Bey’in yapmış olduğu en değerli hizmetler arasında “Eski Eserler Tüzüğü” ün bulunduğu dile getirilmektedir. Çıkarılmış olan söz konusu tüzük sayesinde eserlerin kaçırılmasının önüne geçirilmiştir. Güzel sanatlar alanına duyduğu tutku ile bilinen ve kendisine bizzat ressam olan Osman Hamdi Bey’in dönemi içerisinde “Güzel Sanatlar Okulu” nun kurulması adına padişah’tan izin alınmış ve müze müdürlüğünün yanı sıra kurulan Güzel Sanatlar Okulu’nun da müdürlüğünü yürütmüştür (Gerçek, 1999, s. 107-115).

1908 ile 1923 arası dönemde askeri müzede müdürlük görevini yerine getiren Ahmed Muhtar Paşa, müzenin ismini “Müze-i Askeri-i Hümayun” şeklinde değiştirmiş, hızla gerçekleştirdiği çalışmalarıyla bir atış poligonu, bir kütüphane ve o dönem açısından son derece büyük bir yenilik olarak kabul edilebilecek bir sinema kurmuştur. Paşa’nın bir diğer mühim çalışması ise oğlu Sermed Muhtar’a hem Türkçe hem de Fransızca olacak şekilde üç ciltten meydana gelen bir askeri müze rehberi hazırlatmış olmasıdır (Erdoğan, 2017, s. 55-56).

Müzeciliğe dair yaşanmış olan söz konusu gelişmelerin yanı sıra XX. yüzyılın başlarında müze eğitimi hususunda da birtakım gelişmeler yaşandığı görülmektedir. Özellikle kavramsal açıdan “okul müzesi” ifadesinin 1909 senesinde Darülmüallimin’de müdürlük görevine getirilmiş olan Satı Bey tarafından söylendiği iddia edilmektedir. Zira Satı Bey, öğretim süreci içerisinde okul içinde gerçekleştirilen öğretimin yetersiz kaldığını dile getirmiş, öğretimin desteklenmesi için çevre gezilerinin yapılmasını ve objeler ile öğretim hususunda uygulamalar gerçekleştirilmesini istemiştir. Satı Bey ayrıca, ders numuneleri kısmında “Ders Levhası” ve “Silah Müzesi” gibi konularda görsel içerik açısından zengin içeriklere yer verilmesi gerektiğini ve öğretim noktasında görsellerin öğrencilerin gözlemleri için sunulmasının faydalı olacağını dile getirmiştir. Benzer şekilde 1909 senesinde Satı Bey tarafından sunulmuş olan raporda, bahsedilen bu konuların yanında, müzelerin ne derece önemli olduğu da dile getirilmiştir. Bu sayede kavramsal açıdan “Okul Müzesi” ifadesi de eğitim literatürüne eklenmiştir (Adıgüzel ve Öztürk, 1999, s. 74-75).

1921 senesinde ilk İnkılap Müzesi kurulmuş, “Müze-i Hümayun” olarak adlandırılan müzenin ismi 1922 senesinde İstanbul Arkeoloji Müzesi şeklinde değiştirilmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 75-78). Topkapı Sarayı, 1924 senesinde, içerisinde yer alan eşyaları ile beraber hazırlanmış ve toplumun ziyaret etmesi için açılmıştır (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 10).

Müze kavramının Osmanlı İmparatorluğu’nda gelişmesinin ardından Cumhuriyet dönemi içerisinde de müze faaliyetleri benzer hızla gelişim göstermeyi sürdürmüştür. Cumhuriyet’in ilan edilmesinin ardından müzelerde görev yapacak bilim insanının yetiştirilebilmesi amacıyla yurtdışına öğrenci gönderilmesi planlanmış ve bu plan gerçekleştirilmiştir. Söz konusu dönemde, Mustafa Kemal Atatürk’ün girişimleri ile ülke çapında pek çok müzenin açıldığı, bu sürecin devamında ise söz konusu müzelerin toplum geneline açıldığı görülmektedir.

01.03.1926 tarihinde 2287 sayılı yasa ile ilkokul müzesiyle alakalı bir müdürlük kurulmasına karar verilmiştir. Bu tarihi takip eden 1927 senesinde ise okul müzesi yönetmeliği; “Maarif Vekâleti Okul Müzesi Rehberi” ismiyle yayımlanmıştır (Koçak, 2006, s. 11-12). 1928 senesinde Sanayi-i Nefise Mektebi’nin ismi Devlet Güzel Sanatlar Akademisi olarak değiştirilmiş, 1930 senesinde ise Türk Tarih Kurumu kurulmuştur (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 75).

1923 senesinde İzmir Müzesi kurulmuş ve 1927 senesinde ise söz konusu müze, ziyaretçileri için açılmıştır. Ankara, Adana, Antalya ve Bursa’da 1923 senesinde Arkeoloji Müzeleri toplumun ziyaret etmesi için açılmıştır. Topkapı Sarayı’nın 1924 senesinde müze olarak ziyaretçilere açılmasına ve Konya’da bulunan Mevlana Celaleddin-i Rumi Türbesi ile dergâhının 1926 senesinde müze olmasına karar verilmiştir. Bunların yanında; 1926 senesinde Tokat Müzesi, 1927 senesinde Sivas Müzesi, 1928 senesinde Ankara Etnografya Müzesi, aynı sene Amasya Müzesi, 1929 senesinde Kayseri Müzesi, 1930 senesinde Afyon Müzesi, 1932 senesinde Çanakkale Müzesi ile İtfaiye Müzesi ve 1934 senesinde Bergama Müzesi hizmete açılmıştır (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 75).

1950 senesinde müzeler ile müzecilik mesleğine ilişkin üyeler arası işbirliği oluşturmak, uluslararası kurumlar ile işbirliği gerçekleştirerek bilgi alışverişinde bulunmak ve toplumu müzeler aracılığıyla eğitmek amacıyla Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi kurulmuştur. 1973 senesinde “İzmir Devlet Resim ve Heykel Müzesi” nin açılışı gerçekleştirilmiş ve söz konusu müzede eğitim ve kültür faaliyetlerine başlanmıştır.

1980 senesinde İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Derneğince eğitim amacıyla ilk defa müzede atölye faaliyetleri yapılmıştır. Aynı sene içinde özel müzeciliğin de temellerinin Vehbi Koç Vakfı tarafından atıldığı görülmektedir. Söz konusu vakıf, 1980’de Sadberk Hanım Müzesi’ni açmıştır (Mercin, 2006, s. 30). 1982 senesinde düzenlenmiş olan I. Milli Kültür Şurası kapsamında “müzede eğitim” konusunun altı çizilmiş ve büyük müzelerin içerisinde çocuklara özel bölümlerin oluşturulması konusu üzerinde durulmuştur. 1986, 1992 ve 1995 senelerinde ise Milli Eğitim Bakanlığı’nın okul müzelerine yönelik bir yönerge yayınlamış olduğu görülmektedir. Antalya Arkeoloji Müzesi’nde 1990 senesinde, İstanbul Arkeoloji Müzesinde ise 1995 senesinde çocuklara özgü bölümler hazırlanmıştır. Aynı sene Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi de hizmet vermeye başlanmıştır. Müze eğitimi hususuyla doğrudan ilişkisi bulunan iki kurumdan birisi olan Yıldız Teknik Üniversitesi Müzecilik Anabilim Dalı 1989 senesinde, Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Anabilim Dalı ise 1997 senesinde öğretim vermeye başlamıştır (Onur, 1999, s. 5).

Tüm bu bahsedilen gelişmelerin yanı sıra, Türkiye’de müze eğitimi anlamında halen özel müzeler ile ulusal çaptaki müzeler farklı faaliyetler organize etmekte ve uygulamaktadır. Sözü edilen müzelerin başında Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Modern Sanat Müzesi ve Pera Müzesi gibi müzeler yer almaktadır.

2000’li yıllardan itibaren müze eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliğiyle daha sistematik bir yapıya kavuşturulmuştur. Özellikle 2011 yılında yayımlanan “Müzelerde Eğitim Programları Hazırlama Rehberi” ile eğitim etkinliklerinin standartlaştırılması hedeflenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2011). Bu rehber, müzelerin yalnızca sergi alanı değil, aynı zamanda öğrenme ortamı olarak konumlandırılmasını teşvik etmiştir. Ayrıca, UNESCO’nun “Yaşayan Miras” anlayışı doğrultusunda, müzelerin eğitimde aktif rol oynamaları gerektiği vurgulanmış; bu doğrultuda Türkiye’deki birçok müze, disiplinler arası öğrenme, yaratıcı düşünme ve katılımcı deneyimlere dayalı eğitim programları geliştirmiştir (UNESCO, 2020).

Ankara’daki Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde gerçekleştirilen “Minik Arkeologlar Kazı Atölyesi”, çocukların arkeolojik kazı tekniklerini deneyimlemesini sağlamaktadır. Katılımcılar, özel olarak hazırlanan toprak kutular içinde eserleri kazı aletleriyle çıkarmakta ve buluntuları sınıflandırarak analiz etmektedirler. Bu uygulama, tarih öncesi çağlara duyarlılık kazandırmayı amaçlamaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. Anadolu Medeniyetler Müzesi atölye çalışmasından bir kare (Kaynak: <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/minik-arkeologlar-deneyisel-kazi-alaninda-8-bin-yillik-koy-yasaminin-izini-surdu/2595573>)

Türkiye’deki müze eğitimlerine ilişkin İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde düzenlenen atölyelerde ise öğrenciler, Yunan mitolojisinden figürleri tanımakta ve bu figürlerin antik eserlerdeki temsillerini incelemektedir. Ardından katılımcılar, bu mitolojik karakterleri kendi sanatsal yorumlarıyla resmetmektedir (Şekil 4).

Şekil 4. İstanbul Arkeoloji Müzesi atölye çalışmasından bir kare (Kaynak: www.istanbulbsa.com)

Türkiye’de sunulmakta olan müze eğitimlerine bir diğer örnek olarak İzmir Arkeoloji Müzesi kapsamında gerçekleştirilen atölye çalışmaları verilebilir. Bu atölyelerde çocuklara heykel sanatının gelişimi ve arkeolojik eserler anlatılarak farklı dönemlere ait heykel ve arkeolojik eser örnekleri incelenmektedir. Katılımcılar, kil ve diğer malzemelerle kendi heykellerini yapmaktadır. Böylece sanat tarihi eğitimi uygulamalı hale getirilmektedir (Şekil 5).

Şekil 5. İzmir Arkeoloji Müzesi atölye çalışmasından bir kare (Kaynak: <https://www.cydd.org.tr/>)

Bu başlık altında sunulacak son örnek ise Rahmi Koç Müzesi kapsamında gerçekleştirilmekte olan “Doğanın Sırrı: Klorofil-Biyoloji Atölyesi” dir. Rahmi Koç Müzesi'nde gerçekleştirilen bu atölyede çocuk ve gençlere biyoloji konusunda temel bilgiler edindirilmek amaçlanmaktadır (Koç Müzesi, 2023) (Şekil 6).

Şekil 6. İzmir Arkeoloji Müzesi atölye çalışmasından bir kare (Kaynak: <https://rmk-museum.org.tr/istanbul/muzede-egitim/okul-gruplarina-yonelik-egitimler/biyoloji-atolyeleri>)

İfade edildiği üzere, tarihsel süreç içerisinde değişen misyonu ve ülkenin sosyal, kültürel gelişimine katkı sunmasının yanı sıra tüm dünya genelinde pek çok disiplinin öğretim süreci kapsamında faydalanılan müzelerle ilgili olarak her öğretim kademesinde öğrenim görmekte olan öğrencilere yönelik yapılacak müze etkinliklerinin planlanmasının önemi de ortaya çıkmış, çalışma da bu noktadan hareketle hazırlanmıştır.

Öğrenme Mekânı Olarak Müzeler ve Müzede Eğitim

Müzeler, sahip oldukları birçok özellikleri ile eğitim kurumlarında verilmekte olan eğitimleri tamamlayıcı bir niteliğe sahiptir. Eğitim anlayışlarında yaşanan gelişmeler ile ezbercilikten uzaklaşan, öğrencilerin kendi kendisine öğrenebilmesi amacıyla ona ortam sunan ve öğretmenin yerine öğrencileri etkin duruma getiren, yaratıcılık, iletişim, eleştirel düşünme ve iş birliğinin ön planda yer aldığı 21. yüzyıl becerilerinin temel oluşturduğu bir eğitim sistemine geçilmiştir. Eğitim kurumlarının yanı sıra okul harici alanlar da eğitim sürecinin bir parçasına dönüşmeye başlamıştır. Söz konusu yeni eğitim yaklaşımında bilginin öğrenilmesi için laboratuvarların, kütüphanelerin ve müzelerin önem kazanmaya başladığı görülmektedir. Etkili bir planlamayla müzeler, eğitim kurumlarında yapılmaya başlanan öğretim sürecini tamamlayarak çok daha anlamlı bir duruma getirebilmektedir. Zira öğrenciler, müze ortamlarında yalnızca akademik bilgi edinmemekte, bilişsel birçok becerisini kullanarak yaşamlarını zenginleştirmekte ve öğrenmiş olduklarını gerçek yaşamla bütünleştirmektedir (Yılmaz ve Şeker, 2012, s. 2286).

Pek çok eğitim alanı için kullanılması muhtemel müze türleri bulunmasının yanında özellikle sosyal bilgiler ve görsel sanatlar eğitimleri için müzelerin ayrı bir önemi bulunmaktadır.

Hooper-Greenhill'e (1999, s. 18) göre, müzede yer alan yapıtlar, duylardan faydalanılması yolu ile insan beyninin çalışmasını gerektirmektedir. Seidel ve Hudson'a (1999, s. 29) göre ise oldukça kapsamlı bir eser yelpazesine sahip olabilme potansiyeli bulunan müzeler, geçmiş zamana ait objelerin kullanılması ile farklı çağlardan ve kültürlerden bireylerle bugünün bireyleri arasında bir ilişki kurabilmekte, empati yapılmasını sağlayabilmekte ve öğrencilerde tarihe yönelik merak ve ilgi uyandırabilmektedir. Sheppard'a (aktaran Yılmaz ve Şeker, 2012, s. 2287) göre de müzeler, öğrencilerin kültürel varlıkların değerlerini anlamalarını, kültürel mirası sahiplenmelerini ve korumalarını, değişik kültürlerle hoşgörü ile yaklaşmalarını sağlamaktadır. Müzelerde geçmiş medeniyetlerde yaratılmış olan eserlerle ve hayat stilleriyle ilişki kurma, muhakeme, yorumlama, canlandırma veya oyunla o anı yaşama, sınıfa göre etkin bir eğitim atmosferi yaratmaktadır (Kuruoğlu-Maccario, 2002, s. 276).

Çağdaş müze yaklaşımında amaç, uygulanması planlanan değişik eğitim etkinlikleri ile toplumun her kesiminde bulunan bireylerden potansiyel ziyaretçileri müzeye çekerek onları eğitebilmektir. Buna karşın, toplumun her kesiminde yer alan bireylerden önce gerek çocukların gerekse gençlerin, buna bağlı eğitim kurumlarının müzelere çekilmesinin gerekli olduğu inancı ile müzeler, çalışmalarını ilk olarak bu kesimi hedeflemiş şekilde planlamaktadır. Eğitim kurumları ile müze arasında kurulması planlanan eğitim-öğretim ilişkisi, söz konusu kesime ulaşabilmenin en kısa ve etkili yolu olarak kabul edilmektedir (Çakmak, 2002, s. 55). Eğitim kurumları ile müzeler arasında kurulan eğitim-öğretim ilişkisi de zaman içerisinde müze eğitimi kavramının ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir (Işık, 2008, s. 33).

Geçmişte eğitime ilişkin rolü üzerine odaklanılmayan müzelerin, özellikle son dönemlerde en önemli görevleri arasında eğitim yer almaya başlamıştır. Söz konusu rol, bireylerin okul öncesi döneminden başlanarak yaşlılığına kadar devam etmektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 41). Eğitim açısından müzelerin değerlendirilmesi ilk zamanlar Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamış, ilerleyen zamanla birlikte Avrupa'ya ulaşmış ve öncelikle İngiltere'de, sonrasında ise Almanya'da yaygınlaştığı görülmüştür. Yaşanan bu gelişmeler ışığında müze eğitimi ve müzecilik kavramlarının önemi gün geçtikçe artmıştır (Atagök, 1999; Buyurgan ve Mercin, 2005, s. 42). Müze eğitimi, müzelerin kendilerine has yöntem ve tekniklerinin yanında, eğitim-öğretim yöntem ve teknikleri ile yaratıcı drama yöntem ve tekniklerini de bünyesinde bulunduran disiplinler arası bir alan olarak görülmektedir (Okvuran, 2012, s. 172).

Müze eğitimlerinin herhangi bir mecburiyetinin bulunmadığını ve ziyaretçilerin ilgileri doğrultusunda sergileri diledikleri gibi dolaşabildiklerini ifade eden Onur (1999, s. 8), müze eğitimlerinin, ziyaretçilerin hayal güçlerini harekete geçirmesi gerektiğini dile getirmiştir. 21. yüzyılda söz konusu amacın gerçekleştirilebilmesi adına müzeler, birçok değişik faaliyetten faydalanarak ziyaretçilerini hem eğitim fonksiyonlarını yerine getirmeye hem de müzelere çekmeye çalışmaktadır. Bu bağlamda müze eğitimlerinin amaçları Buyurgan ve Mercin (2006, s. 22) tarafından maddeler halinde şu şekilde özetlenmiştir;

1. Müzeciliğin tarihini, türlerini, amaçlarını ve fonksiyonlarını öğrenebilme,
2. Müzeler, medeniyetler ve kültürler, sanat ve müze, eğitim ve müze, toplum ve müze konularında bilgi sahibi olabilme,
3. Sanat eğitimi için müzelerden faydalanabilme alışkanlığı kazanma,
4. Bir müze ziyaretine yönelik hazırlık ve süreçlerin uygulanmasını sağlayarak kavrayabilme,
5. Müzelerde bulunan değişik kültürlerle ait yapıtlardaki benzerlikleri ve farklılıkları analiz edebilme,
6. Müzeleri meydana getiren değişik kültür ürünlerini değerlendirerek diğer medeniyetlere karşı saygı ve hoşgörü geliştirebilme,
7. Müzelerde yer alan eserlere karşı verilen değeri, ilgiyi ve onları muhafaza etme bilincini arttırabilme,
8. Müzede gerçekleştirilecek sanat eğitimiyle bireylerin keyifli, heyecanlı, eğlenceli bir atmosferde yaratıcılıklarını geliştirecekleri pratik bir eğitime tabi tutulmalarını sağlama.

21. yüzyılda müze ziyaretçilerinin her faaliyeti, potansiyel bir eğitim yaşantısı şeklinde görülürken, müzeler hayat boyu eğitim sürecinin gerçekleştirildiği yerler olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte müzeler, kendi eğitim programlarını planlayarak bu programları uygulama sürecine geçmişlerdir. Müzelerde gerçekleştirilen eğitim hizmetleri çoğunlukla müze eğitimcilerinin liderliğinde yapılmakta, müzelerin eğitim hizmetlerinin başında ise programlı eğitim faaliyetleri gelmektedir. Batı ülkelerinde yer alan birçok müze, değişik yaş gruplarına sahip ziyaretçilerine, ziyaret amaçlarına uygun olacak biçimde kültür, sanat ve bilim kursları tertip etmektedir. Bu noktada müzelerde gerçekleştirilmekte olan eğitim programlarının temel amacı yalnızca bilgi sunmak değildir. Müzelerdeki eğitim atmosferi hayal gücünü, yaratıcılığı, ipuçlarından yola çıkarak yeni bilgiler ortaya koymayı,

soru sormayı, sentezlemeyi özendiren ve geliştiren bir yapıdadır (Kuruoğlu-Maccario, 2002, s. 278). Bu çerçevede Onur (2013, s. 47) müze eğitiminin temel prensiplerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Müze eğitimi, hayat boyu süregelen bir eğitimidir, formal eğitimler ile sınırlandırılmaz.
2. Her müze tarafından verilen eğitim, sahip olduğu koleksiyonlardan hareketle oluşturulduğu için kendisine has bir özelliğe sahiptir.
3. Müze eğitimleri kapsamında müze koleksiyonlarıyla hedef kitle arasında bağlantı kurabilmek oldukça önemlidir. Koleksiyonda yer alan içeriklerin, ziyaretçilerin ilgilerini çekebilecek ve gereksinimlerini karşılayabilecek biçimde tertip edilmesi gerekmektedir.
4. Müze eğitimi sürecinde müzede yer alan koleksiyonları incelemek, eğitimler için uygun olan objelerin seçilmesi ve bunların arasındaki ilişkilerin kurulabilmesi oldukça önemlidir.
5. Ziyaretçilerin müze içerisinde objeler ile ve çevreleri ile etkili bir iletişim içerisinde olması sağlanabilmelidir.
6. Müzede gerçekleşen öğrenme, objelerden öğrenme olarak ifade edilebilir. Bu noktada bireylerde duyarlar temel alınır, hayal gücüne, estetik hassasiyete, eleştirel yaklaşıma ve yaratıcılığa ehemmiyet gösterilir.
7. Müze eğitimlerinde gönüllülük temelli çalışmalar yapılmaktadır.
8. Müzede gerçekleştirilen eğitim sonundaki öğrenme eğlenceli ve keyifli yaşanan anlara dayanmalıdır.
9. Müzede gerçekleşen öğrenme, düşünmede somuttan soyuta geçiş sürecine de doğrudan katkı sağlamaktadır.

Son dönemlerde müze eğitimi, değişik yaş gruplarından geniş kitleleri farklı faaliyetler vasıtasıyla müzeye çekebilmeyi, ziyaretçilerine müzeyi sevdirmeyi planlamakta, sözü edilen planların gerçekleştirileceği hür bir hareket ve öğrenme alanı oluşturulmasının gerekliliğini de açık bir şekilde ortaya koymaktadır (Pekgözlü-Karakuş, 2012, s. 133).

Müze eğitimleri; gezi öncesi, gezi esnası ve gezi sonrası içeren bir bütün olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle gezi öncesinin ve gezi sonrasında da gezi esnasında yapılması planlanan faaliyetler kadar iyi planlanması oldukça önemli bir husustur. Oruç ve Altın'a (2008, s. 135) göre, bir müze eğitiminin etkili olabilmesi için öğrenen bireyin, müzenin kapsamı ile alakalı ön bilgileri de mühim bir faktör olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple

müze gezilerinden evvel öğrencilerin ön bilgilerinin belirlenmesi, eksik ya da hatalı olan bilgilerin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu doğrultuda Abacı'ya (aktaran Önder vd., 2009, s. 108) göre bu aşamada yapılması gerekli olanlar aşağıda sıralanmıştır.

Müze Gezisi Öncesi

1. Ders konusunun ve bu doğrultuda gezi düzenlenmesi planlanan müzenin tespit edilmesi ve bu doğrultuda izin işlemlerinin gerçekleştirilmesi,
2. Ders öğretmeninin gezi yapılması planlanan müzeyi önceden gezmesi ve görülmesi planlanan galerileri belirlemesi,
3. Öğretim programlarının; sınıf seviyesi, konu ve kazanımlar bağlamında hazırlanması,
4. Kullanılması planlanan materyaller ile uygulanması düşünülen yöntem ve tekniklerin hazırlanması,
5. Okulda yapılacak faaliyetlerle müze gezisi için hazırlıklar yapılması.

Müze Gezisi

1. Hazırlanmış olan programa uygun olacak biçimde materyallerin, yaratıcı drama faaliyetlerinin ve eğitici oyunların işe koşulması,
2. Çizim yapmak, sorulan sorulara cevap vermek ve not almak amacıyla gözlem defterlerinden faydalanılması,
3. Müzenin tamamından ziyade öğretmenler tarafından daha önce belirlenen ilgili bölümlerin gezilmiş olması.

Gezi Sonrası

1. Öğrenciler tarafından gözlem defterine not edilen hususların karşılıklı tartışılması,
2. Müzede karşılaşılan eserlerden hareketle bugünün mukayesesinin yapılması,
3. Geleceğe ilişkin çıkarımlar yapılması sonucu tasarımlar ortaya konulması.

Müze eğitimi faaliyetlerinde, katılımcı bireyin iç dünyası ile çevresinde bulunan her şey konu/tema şeklinde ele alınabilmektedir. Konu, katılımcı bireylerin kazanımlarının yanı sıra, yorumlama becerisi, sezgisel gücü ve algı gücü ile örtüşebilmelidir. Bu noktada tema, konudan koparılan veya konudan ilham alınarak bir biçim içerisinde var edilen boyut olarak ifade edilebilir. İçerik, katılımcı bireyin vermeyi arzu ettiği mesajdır. Bu bağlamda içerik ne

kadar derin ise müze eğitimleri de o derece özgün olmaktadır (İlhan, Artar, Okvuran ve Karadeniz, 2011, s. 13).

Müze eğitimi sürecinde birçok araç-gereç ve yöntemden faydalanılmaktadır. İlhan vd. (2011, s. 22) yapmış oldukları çalışmalarında, kullanılması mümkün olan yöntemleri ve araç-gereçleri şu şekilde açıklamışlardır;

Seramik çalışması, rol kartı hazırlanması, pastel boya çalışmaları, tarih şeridi ve ara-bul çalışmaları, kolaj tekniği, dilsiz harita, tarih şeridi, müzede hikâye bulma çalışması, müze envanter fişi, müze broşürü hazırlama çalışması, aksesuarlar ve kostümler, müze kurallarıyla ilgili beyin fırtınası, zaman kapsülü çalışması, arkeolojik kazı havuzu, keşif tutanağı çalışması, şehir tanıtım kaynakları, takı tasarımı, arkeolojik sit alanı haritası.

Belirtilmekte olan söz konusu yöntem ve araç-gereçlerin haricinde yaratıcı drama yöntemi de en fazla faydalanılan yöntemler arasında yer almaktadır. Bu yöntem rol oynama, doğaçlama ve drama gibi tekniklerden faydalanılarak, bir ekip çalışması kapsamında katılımcı bireylerin bir olayı, yaşanmışlığı, görüşü, soyut bir kavramı, eğitim ünitesini ya da davranışı daha önceki öğrenmelerin tekrar düzenlenmesiyle ve deneyim, gözlem, duygu ve yaşanmışlıkların gözden geçirilmekte olduğu oyunsu süreçler içerisinde canlandırması, anlamlandırmasıdır (San, 1996, s. 152).

Müze eğitimleri içerisinde katılımcı bireylerin etkin duruma getirilmesi oldukça önemlidir. Güleç ve Alkış'a (2003, s. 71) göre, aktif bir müze eğitimi için öğretim materyali olarak poster, slayt, video, kartpostal, bilgisayar ve televizyonlar kullanılabilir. Konuya ilişkin İlhan vd. (2011, s. 18), müze eğitimi kapsamında kullanılması mümkün olan değerlendirme tekniklerini gözlem, görüşme, katılımcı ürün dosyası hazırlama şeklinde belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra Önder vd. (2009, s. 108) ise gözlem defterlerinin de müze gezisinin ardından değerlendirme yapabilmek adına değerli araçlar arasında yer aldığını ifade etmişlerdir.

Müzeler, yapılmış olan birçok araştırma kapsamında incelenmiş ve müzelerin eğitim kapsamındaki önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde müze gezilerinin; okullarda anlatılan konuların öğretimine kolaylık sağladığı, akademik başarıyı ve derse olan ilgiyi yükselttiği, tarihsel, yaratıcı ve sorgulayıcı düşünme becerilerinin gelişimine katkı sunduğu, öğrencilere estetik yönden bir bakış açısı sunduğu ortaya konmuştur (Akyüz, 2009; Çulha, 2006; Demir, 2005; Erim, 2005; Filiz, 2010; Gartenhaus, 2000; Gökkaya ve Yeşilbursa, 2009; Işık, 2008; Kuruoğlu Maccario, 2002; Önder, Abacı, Kamaraj, 2009; Yeşilbursa, 2008; Yılmaz ve Şeker, 2012). Bunun yanı sıra Güleç ve Alkış (2003) ile Çalışkan ve Çerkez (2012) tarafından yapılan araştırmalarda, sınıf öğretmenlerinin, müze gezilerinin, öğretim programı içerisinde yer alan konulara görsel

açından destek verdiği ve öğrencilerde kalıcılığı sağladığı görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. Benuğur (2000), ilköğretim kademesinin beşinci sınıfında öğrenim gören öğrenciler ile gerçekleştirmiş olduğu araştırmasında katılımcı öğrencilerin hepsinin müzede yer alan eserler ile okulda sunulan dersler arasında bağlantı kurabildiklerini ifade ettiklerini dile getirmiştir. Topallı (2001) ise yapmış olduğu çalışmada müze gezilerinden sonra öğrenciler ile üç boyutlu uygulama faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin kalıcılığı arttırmış olduğu tespit edilmiştir.

Bu bağlamda eğitim-öğretim süreci içerisinde yer alan birtakım derslerin öğretim programları kapsamında müzelere yer vermeye başlandığı görülmektedir. 24.01.2008 tarihinde Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından öğretmenler tarafından müzelerin aktif bir biçimde kullanılmasını sağlamak için Matematik, Türkçe, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerinin öğretim programlarıyla müzelerin ilişkilendirilmiş olduğu “Müze ile Eğitim” programı yayınlanmıştır. Söz konusu program kapsamında müzelerin yanında kültür ve tabiat varlıklarını kapsayan mekânlara da yer verildiği görülmektedir. Müze gezilerinin planlanması sürecinde öğretmenlere ışık tutacak nitelikte hatırlatmalara yer verilmiş, öğretmenlere kazanımlar ve üniteler ile eşleştirilmiş olan müzelerin ziyaret edilmesi hususunda tavsiyelerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi başlıklarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin, sanat eğitiminin sürecinde müzelerden yararlanılması hususundaki görüşlerini ortaya koymaya yönelik nitel araştırma deseni ile hazırlanmış bir fenomenoloji çalışmasıdır. Fenomenoloji, 20. yüzyılın başında Edmund Husserl tarafından geliştirilen ve bilinç, deneyim ve anlam yapılarını anlamaya odaklanan bir felsefi ve metodolojik yaklaşımdır. Fenomenoloji, bireylerin öznel deneyimlerini ve bu deneyimlerin dünyayı nasıl anlamlandırdığını incelemeyi amaçlamaktadır (Husserl, 1970, s. 18). Fenomenoloji, öznel bilincin deneyimlerini anlamaya odaklanmakta ve bu deneyimleri nesnel gerçeklikten bağımsız olarak ele almaktadır. Husserl'e (1970, s. 18) göre fenomenoloji, “şeylere geri dönmeyi” hedeflemektedir; söz konusu ifade, deneyimleri yargılamadan ve önyargılardan arındırarak doğrudan incelemeyi ifade etmektedir. Sözü edilen süreçte, fenomenolojik indirgeme (epoche) önemli bir rol oynamakta, araştırmacının önyargılarını ve varsayımlarını paranteze alarak deneyimin özüne ulaşılmasını sağlamaktadır (Moustakas, 1994, s. 24).

Nitel bir yaklaşım olan fenomenolojik araştırma, bireylerin “yaşantısal deneyimler” olarak adlandırılan öznel deneyimlerini derinlemesine anlamayı hedeflemektedir. Bu süreçte, veri toplama yöntemleri olarak genellikle derinlemesine görüşmeler, odak grup tartışmaları ve

yazılı anlatılar kullanılmaktadır (Creswell & Poth, 2018, s. 49). Bu doğrultuda araştırmacılar, katılımcıların deneyimlerini anlamak için tematik analiz veya betimleyici analiz gibi yöntemler uygulamaktadır.

Araştırma kapsamında Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapmakta olan Görsel Sanatlar öğretmenlerinin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılması durumuna ilişkin derinlemesine görüşlerine başvurulması adına fenomenoloji yaklaşımından faydalanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın nitel yaklaşım ile hazırlanması, her öğretmen ile görüşmeler gerçekleştirilecek olmasının güçlüğü sebebiyle bir çalışma grubu belirlenmesine karar verilmiştir. Buna göre çalışma grubu, Ankara genelinde hizmet veren; resmi ve özel Güzel Sanatlar Liselerinde görevli Görsel Sanatlar öğretmenleri olarak belirlenmiş, yapılan incelemeler neticesinde bir özel Güzel Sanatlar Lisesi'nin kapanmış olduğu tespit edilmiş ve araştırma, üç tanesi resmi Güzel Sanatlar Lisesi (Ankara Mimar Sinan Güzel Sanatlar Lisesi, Ankara Güzel Sanatlar Lisesi, Ankara İtri Güzel Sanatlar Lisesi), bir tanesi özel Güzel Sanatlar Lisesi (Altın Eğitim Güzel Sanatlar Lisesi) olmak üzere toplam dört kurumda görev yapan 18 Görsel Sanatlar öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Tablo 4, çalışma grubunda yer alan Görsel Sanatlar öğretmenleri hakkında bilgiler sunmaktadır.

Tablo 4.

Araştırmaya Katılan Ankara'daki Güzel Sanatlar Liselerinde Görev Yapan Görsel Sanatsal Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerini Gösterir Dağılım

Okullar	Ankara Mimar Sinan Güzel Sanatlar Lisesi		Ankara Güzel Sanatlar Lisesi		Ankara İtici Güzel Sanatlar Lisesi		Altın Eğitim Güzel Sanatlar Lisesi		Toplam		
Değişkenler	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
Mesleki Kıdem	1-10 Yıl	-	-	-	-	-	-	1	50,0	1	5,55
	11-20 Yıl	3	42,86	1	50,0	5	71,43	1	50,0	10	55,55
	21-30 Yıl	4	57,14	1	50,0	-	-	-	-	5	27,78
	31 Yıl ve Üzeri	-	-	-	-	2	28,57	-	-	2	11,12
	Toplam	7	100,0	2	100,0	7	100,0	2	100,0	18	100,0
Eğitim Durumu	Lisans	5	71,43	-	-	5	71,43	2	100,0	12	66,67
	Yüksek Lisans	1	14,29	2	100,0	2	28,57	-	-	5	27,78
	Doktora	1	14,29	-	-	-	-	-	-	1	5,55
	Toplam	7	100,0	2	100,0	7	100,0	2	100,0	18	100,0
Ana Sanat Dalı	Resim	6	85,71	2	100,0	4	57,14	2	100,0	14	77,78
	Grafik	-	-	-	-	2	28,57	-	-	2	11,11
	Heykel	1	14,29	-	-	1	14,29	-	-	2	11,11
	Toplam	7	100,0	2	100,0	7	100,0	2	100,0	18	100,0

Tablo 4 incelendiğinde; katılımcı öğretmenlerin cinsiyet yönünden homojen dağılım gösterdiği, mesleki kıdemde ağırlığın “11-20 Yıl” aralığında olduğu, lisans mezunu katılımcı sayısının fazla olduğu ve katılımcı öğretmenlerin ana sanat dallarının ağırlıklı olarak resim alanı olduğu görülmektedir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırma için gerekli olan veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır (Ek 1). Nitel araştırmalar, ürünlere ve çıktılara nazaran süreci inceleyen araştırma türleridir. Bu nedenle, nitel araştırmalarda anlamların önemi daha fazladır (Yılmaz ve Altinkurt, 2011, s. 944). Yarı yapılandırılmış görüşmelerse sahip olduğu esneklik ve standartlık nedeniyle, doldurma ve yazma temelli test ve

anketlerdeki kısıtlılığı ortadan kaldırması ve belli bir hususta derinlemesine bilgi alabilmeye yardımcı olması nedenleriyle araştırmacıların özellikle tercih ettikleri veri toplama araçları arasında yer almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 48). Yarı yapılandırılmış görüşmeler ne tam olarak yapılandırılmış görüşmeler kapsamındaki kadar katı ne de yapılandırılmamış görüşmelerdeki kadar esnek bir yapıdadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, söz konusu iki uç arasında bulunmaktadır. Araştırmacılara sağlamış olduğu bu esneklik düşüncesi ile araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Söz konusu görüşme formu için öncelikle soru havuzu oluşturulmuş, iki uzman (birisi danışman akademisyen, diğeri ise alan uzmanı Görsel Sanatlar Öğretmeni) görüşüne sunulduktan sonra nihai form ortaya çıkartılmıştır. Bu sürecin ardından çalışma grubunu oluşturan görsel sanatlar öğretmenlerinin dışında beş görsel sanatlar öğretmeni ile pilot bir çalışma gerçekleştirilmiş, formda yer alan sorular kendilerine yöneltilmiş, anlaşılmayan, eksik veya hatalı görülen noktalar düzenlenmiştir. Hazırlanan formun uygulanması adına ilk olarak Etik Kurul onayı (Ek 2), arkasından da Milli Eğitim Bakanlığında görüşmenin yapılacağı okullar için uygulama onayı alınmıştır (Ek 3). Bu sürecin ardından ilgili okullara araştırmacı bizzat gitmiş, okul idarelerinin de izni ile Görsel Sanatlar öğretmenleriyle Görsel sanatlar atölyelerinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcı öğretmenlerden izin alınarak ses kaydı alınmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizinden faydalanılmıştır. Tavşancıl ve Aslan (2001, s. 21-22) içerik analizini; “Sosyal gerçekliğin araştırıldığı sistemli, objektif, tümdengelim temelli okuma aracı olarak önceki bir tarihte belirlenmiş olan kriterlere göre dokümanlardan, kavramlardan, yazılı ya da sözlü materyallerden anlamlar çıkartmayı amaç edinen metodolojik teknik ve araçlar bütünüdür. Planlama sürecinde zayıf kabul edilmesine karşın uygulama aşamasında ilginç ve etkili sonuçlar verebilmektedir. Yazılı dokümandan hareketle yazılı olmayan mesajlara erişebilmeyi, niceli nitele dönüştürebilmeyi sağlayan, çok fonksiyonlu ve her geçen gün gelişen bir tekniktir” şeklinde tanımlamıştır. İçerik analizi, yöntem bakımından mevcut olan dokümanların gerek nicel gerekse nitel boyutlarından hareket ile mevcut bulunmayan, bir diğer ifadeyle bilinmeyen sosyal gerçekliğin bazı kesit ve boyutlarına dair bulgulara erişebilmek adına kullanılmaktadır (Gökçe, 2006, s. 20). Söz konusu amaçtan hareket ile içerik çözümlemesinin ardından ilk olarak ana tema (çözümleme

teması), ardından da alt temalar belirlenmiştir. Bu kapsamda kod-tema-alt tema-kategoriler belirlenerek her bir bölümün altında katılımcı öğretmenlerin görüşleri doğrudan alıntılarla paylaşılmıştır. Bu sayede araştırmanın hem güvenilirliği hem de geçerliği yükseltilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma verilerinde elde edilen bulgular ve yorumlar alt amaçlara uygun olacak şekilde sunulmuştur.

Birinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın alt amaçlarından ilki; “Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin müzelerin öğrenmedeki rolüne yönelik görüşlerinin ortaya konması” olarak ifade edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler doğrultusunda Kod 1 “Eğitim Mekânı Olma Rolü” çerçevesinde “Müzelerin Öğrenmedeki Rolüne Yönelik Görüşler” teması oluşturulmuştur. “Öğrenci yeterliklerinin geliştirilmesine katkısı” ve “Mekânın sunduklarının eğitime katkısı” alt temaları oluşturulmuştur. Sözü edilen alt temalardan hareketle de kategoriler tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin görüşlerinin birden çok kategori içerisinde yer alabilecek düzeyde kapsamlı olması sebebiyle toplam görüş sayısı, katılımcı sayısından daha fazladır. Bu doğrultuda, katılımcı öğretmenlerin “Öğrenci yeterliklerinin geliştirilmesine katkısı” alt teması kapsamında dile getirdikleri toplam görüş sayısı 19 olarak belirlenmiştir. “Mekânın sunduklarının eğitime katkısı” alt teması içinse katılımcı öğretmenler tarafından açıklanan görüş sayısı 14 olmuştur. Katılımcı öğretmenler tarafından dile getirilen görüşlerde, “Öğrenci yeterliklerinin geliştirilmesine katkısı” alt temasıyla alakalı olarak; “Sanatsal yeterliklerin geliştirilmesi”, “Mesleki yeterliklerin geliştirilmesi” ve “Öğretimsel yeterliklerin geliştirilmesi” kategorileri hazırlanmıştır.

Tablo 5.

Müzelerin Öğrenmedeki Rolüne Yönelik Görüşler

Kodlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Toplam Görüş Bildiren Katılımcı Sayısı (n)	Görüş Bildiren Katılımcılar
Eğitim Mekânı Olma Rolü	Müzelerin Öğrenmedeki Rolüne Yönelik Görüşler	Öğrenci yeterliklerinin geliştirilmesine katkısı	Sanatsal yeterliklerin geliştirilmesi	5	K1, K2, K3, K7, K11
			Mesleki yeterliklerin geliştirilmesi	3	K9, K17, K18
			Öğretimsel yeterliklerin geliştirilmesi	11	K1, K3, K4, K5, K6, K7, K10, K12, K14, K15, K18
		Mekânın sunduklarının eğitime katkısı	Geçmişle bugün arasında köprü	3	K3, K4, K7
			Ders içeriği ile bağlantısı	7	K2, K8, K9, K11, K16, K17, K18
			Dönemin yaşantısından izler	4	K1, K9, K13, K17

Tablo 5’e göre toplam beş katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer bulduğu “Sanatsal yeterliklerin geliştirilmesi” kategorisi kapsamında K7;

Müzelerin rolü, tabi ki oldukça önemli bir rolü var. Yani müze gezerek öğrencinin orada feyiz alması oradaki eserlere görüp oradaki formlarda, değişik biçimlerde çalışmaları görüp ve daha öncesinde insanların geçmişte ne güzellikler, ne estetik kaygılarla yapılmış çalışmalar görünce kendinde de o şeyi arayacaktır, o gücü ya da o ilham dediğimiz yapma isteği uyanacaktır... Görsel sanatlara da gene teknik olarak öğrencinin hem form, biçim dediğimiz işte temel kavramlarda ölçülerin, oran-oranının, estetik kaygıların ifadesel olarak özgün çalışmaların, tasarımların sınırlarını görüp ona göre öğrenciye de bir düşünce gene dediğim gibi vizyonel olanak ufuk açabiliyor. Bu bakımdan da faydası çok olacaktır.

Şeklinde görüşlerini belirterek öğrencilerin özellikle sanatsal yeterliklerinin geliştirilmesi noktasında müzelerin ne derece önemli rolü olduğunu açıklamıştır.

Toplam üç katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer bulduğu “Mesleki yeterliklerin geliştirilmesi” kategorisi kapsamında K9;

Müzelerin rolü aslında çok büyük. Yani burada bizim sınırlarımız içerisinde yaşamış olan medeniyetler var ve her medeniyetin kendine has bir güzelliği, özelliği olduğu için özellikle mesela müzelerin görsel sanatlardaki etkisi şöyle, yani sonuçta iç içeyiz biz bunlarla. Müzelerde işte o biraz önce bahsettiğim medeniyetler acaba ne yapmışlar? Yaşantıları nelerdir? Yaşamları boyunca ne aletleri kullanmışlar, savaşlarında ne kullanmışlar? Dolayısıyla gidip yani hani öğrencilerin müzelerdeki o atmosferi görmesi, oradaki onların kullandığı araç, gereçleri irdelemesi. Mesela ben grafik tasarımcıyım. Sade grafik tasarımı ile bu işi bırakmanın doğru olmadığını düşünüyorum. Yeri geldiği zaman işte heykelle ilgilenmek zorundayız. Dolayısıyla

öğrencilerin müzelerde gelecekte mesleki anlamda faydalanabilecekleri sonsuz materyaller ve bilgiler var.

Görüşlerini dile getirmiş ve Güzel Sanatlar Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin, müzelerde yer alan eser ve materyallerden faydalanarak gelecekteki mesleki çalışmalarında kendilerine ilham olabileceğini dile getirmiştir.

Toplam 11 katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer bulduğu “Öğretimsel yeterliklerin geliştirilmesi” kategorisi kapsamında ise K6;

Sınıf ortamında öğrencilerimiz genellikle alışmış oluyorlar. Hani farklı bir ortama gittikleri zaman daha ilgililer, daha motive olmuş oluyorlar. Etrafa daha gözlemci, araştırmacı bakabiliyorlar. Dikkatleri artarken, öğrenme süreçleri daha kısalıyor. Çünkü anlatımın dışında o ortamda anlatılan bir konunun ilişkilendirilerek görsel anlamda da onlara hitap etmesi öğrenmede daha etkili oluyor. Bu durum öğretmenlerin de işini kolaylaştırıyor. Görsel sanatlar dersi normalde göze hitap eden etrafi gözleme dayalı çalışmaların yapıldığı bir ders. Bu anlamda orada öğrencilerin dikkatlerini, motivasyonunu ve çevreyle olan ilişkilerini görebilmeleri açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

İfadelerine yer vermiş ve öğretimsel açıdan Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin pek çok farklı yetisinin gelişebileceğine vurgu yapmıştır.

Katılımcı öğretmenler tarafından dile getirilen görüşlerde, “Mekânın sunduklarının eğitime katkısı” alt temasıyla alakalı olarak; “Geçmişle bugün arasında köprü”, “Ders içeriği ile bağlantısı” ve “Dönemin yaşantısından izler” kategorileri hazırlanmıştır.

Toplam üç katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer bulduğu “Geçmişle bugün arasında köprü” kategorisi kapsamında K4;

Müzeler ders dışında bizim bilgi birikimimizi genişleten, doğa, sanat, tarih gibi yine eğitimimizi etkileyecek olan bilgilerimizi aydınlatan, genişleten kültürel mirasımızı öğrenmek için yine sanatımıza, toplumumuza, tarihimize sahip çıkmak için büyük bir rolü olduğunu düşünüyorum.

Şeklinde görüşlerini açıklamış ve özellikle geçmişteki yaşanmışlıkları, tarihi kalıntıları ve kültürel mirası bugüne taşımış müzelerin ne derece önemli olduğunu altını çizmiştir.

Toplam yedi katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer bulduğu “Ders içeriği ile bağlantısı” kategorisi kapsamında K8;

Müzelerin rolü önemlidir çünkü yaşayarak öğrenme eğitim de çok mühim bir rol oynar. Görsel sanatlar dersinin özellikle sanat tarihi kısmını Müzeleri gezerek sadece müzeleri gezerek bile öğrenciler öğrenebilir. Üstelik bazı şeyler sınıf ortamında tam olarak aktarılamaz. Bunu illaki yerinde görmek gerekir. Dolayısıyla müzeler bu derste zaten yenilenmiş müfredatla birlikte müze eğitimi, görsel sanatlar dersinin müfredatının neredeyse üçte birini kapsar. Dolayısıyla bu kadar geniş bir müfredatta bu yerleri görmeden bu kısmı anlatmak mümkün değildir. Havada kalacaktır. Coğrafya dersinde, işte ovayı, platoyu anlatıp asla çocuğun bunu görmemesi gibi de düşünebiliriz. Dolayısıyla müze, müze gezisi, müze ziyareti bu anlamda çok önemli

İfadeleri ile okullarda okutulmakta olan Görsel Sanatlar ve Coğrafya gibi derslerin içeriğinde müzelerin ne derece önemli katkı sunduğunu açıklamıştır. K17 ise müzelerin, öğrencilerin öğretimi üzerindeki etkisini öğretmenler ile yapmış olduğu kıyaslama ile şu şekilde belirtmiştir.

En çok görsel sanatlar dersine katkısı olur. Aslında bütün alanlara elbette katkısı olur ama adı üstünde yani antik ya da bununla ilgili tüm terimler sanatı kapsayan unsurlardır ve sanat değeri olan objeler günümüze kaldığı için. Öğrencilere sunduklarından hareketle Rehber yol gösterici olarak bir müze belki 100 hoca, 1.000 hoca değerindedir, yani anlatım değerindedir.

Toplam dört katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer aldığı “Dönemin yaşantısından izler” kategorisi kapsamında K17;

Örneğin Hitit Anadolu Uygarlıkları Müzesi’nde taş toprak ya da yaşam biçimi o minimalizm ayrı bir değerde iken, Örneğin Resim Heykel Müzesi’nde resimle ilgili birisine geçmişe ve geleceğe gösterme açısından. Örneğin çok geç açılmış olsa da Modern Sanatlar Müzesi kesinlikle kaçınılmaz etkilidir yani...

Şeklinde görüşlerini dile getirerek, müzelerde sergilenen dönemsel yaşantıların izlerinin, eğitime sunduğu katkıya etkisi üzerinde durmuştur.

Genel anlamda “Müzelerin Öğrenmedeki Rolüne Yönelik Görüşler” teması incelendiğinde, katılımcılar tarafından pek çok değerli görüşün paylaşıldığı, öğrenci yeterliklerini ciddi anlamda geliştirdiği ve müze ortamının sunduğu geçmiş-bugün ilişkisi ile sergilenen dönemin yaşantısı hakkında detaylı bilgiler aktarması açısından eğitim mekânı olarak müzelerin son derece önemli bir rolü olduğu dile getirilmiştir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt amacı; “Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin okulların programlarında yer alan müze eğitimi dersine yönelik farkındalıklarının ortaya konması” olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler doğrultusunda Kod 2 “Okul Programındaki Müze Eğitimi Dersi” çerçevesinde “Derse Yönelik Farkındalık” teması belirlenmiştir. “Müze eğitimi dersinin varlığı” alt teması altında da “Müze eğitimi dersi var”, “Müze eğitimi dersi yok” ve “Konuya ilişkin bilğim yok” kategorileri oluşturulmuştur.

Tablo 6.

Okulların Programlarında Yer Alan Müze Eğitimi Dersine Yönelik Farkındalık

Kodlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Toplam Görüş Bildiren Katılımcı Sayısı (n)	Görüş Bildiren Katılımcılar
Okul Programındaki Müze Eğitimi Dersi	Derse Yönelik Farkındalık	Müze eğitimi dersinin varlığı	Müze eğitimi dersi var	12	K4, K5, K7, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18
			Müze eğitimi dersi yok	2	K3, K8
			Konuya ilişkin bilgi yok	4	K1, K2, K6, K9

Tablo 6'ya bakıldığında, toplam on iki katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer aldığı “Müze eğitimi dersi var” kategorisi kapsamında K5;

12. sınıflarda müze eğitimi dersi var fakat yeni yönetmelikte müfredattan kaldırıldı bu ders. Şu an eski yönetmeliğe tabi olan son iki sınıf düzeyi 11. ve 12. sınıflar bu dersi görecek. Ondan sonraki öğrenciler bu dersten yararlanamayacak. Dersin kapsamı diğer derslere değiştirilerek eklenmiş durumda. Yani direkt ders olarak değil öğretim programına yedirilerek anlatılıyor.

Şeklindeki ifadeleri ile “Müze Eğitimi” dersinin hâlihazırda var olduğunu, ancak değişen yönetmelik gereği ortaöğretim kademesinin son iki sınıf düzeyinde okutulduktan sonra dersin kaldırılacağını belirtmiştir. K12 ise;

Şimdi güzel sanatlar lisesinde müze eğitimi dersi 12. Sınıf bazında 2 ders saati olarak uygulanmaktadır. Burada da genellikle müzelerin çeşitleri ve bununla beraber müzelerin eğitim ortamında kullanılması gibi konular var. Şimdi öğretim programı kazanım ve konu yöntem ve teknik bakımından Soracak olursanız konu bazında genelde müze türleri işte açık hava müzeleri, tarihi müzeler, etnografya müzesi gibi diğer müzeler gibi konuları işliyoruz. Yöntem olarak da genelde sunum yöntemi ya da öğrencilerle beraber biraz önce bahsettiğim gibi yaparak yaşayarak bir gezi düzenleyerek yapıyoruz. Teknik olarak da bazen betimleme, çözümleme tarzında yaptığımız bir eser seçip bu eserin öğrencilerle beraber betimleyip, çözümleyip bununla ilgili yorum yapıyoruz.

Şeklinde görüşlerini dile getirmiş ve ortaöğretim kademesinde “Müze Eğitimi” dersinin 12. sınıf düzeyinde işlendiğini, söz konusu ders içeriğinde yapılan çalışmalar ve kullanılan teknikleri açıklamıştır. K16 ise konuyla alakalı; “Şu an biz güzel sanatlar lisesinde müze dersini teorik olarak işliyoruz, sadece haftada 2 saat görüyor çocuklar bunu, sadece 2 saat” şeklinde görüşlerini açıklamıştır.

Toplam iki katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer aldığı “Müze eğitimi dersi yok” kategorisi kapsamında K8;

Çok yeterli olduğunu düşünmediğim düzenlemeler var. Buna ait özel bir ders ve zorunlu bir müze ziyareti yok fakat diğer derslerin içinde bunları gerçekleştirebiliyoruz. Bu da dolayısıyla zorunlu olmadığı için her öğretmenin inisiyatifine her okulun inisiyatifine o günün koşullarına göre değişiyor ve bulunulan yere göre mutlaka değişiyor. Dolayısıyla belki biraz daha farklı düzenlemeler getirilerek bu daha zorunlu hale getirilebilir. Özel bir ders olabilir müze ile ilgili. Çocuklar daha aktif bir şekilde bunu gerçekleştirebilirler. Biz ne yapıyoruz? Biz sanat tarihi derslerinin içinde ya da herhangi bir görsel sanatlar dersinin içinde çocukları müzeye götürüyoruz, çalışmalar yapıyoruz fakat “bu yeterli mi?” diye sorulursa bu diğer liselerle karşılaştırıldığında güzel sanatlar liseleri için çok bir fark olduğunu söyleyemem. Diğer liselerde nasılsa güzel sanatlar liselerinde de öyle.

Şeklinde görüş bildirmiş ve Güzel Sanatlar Liselerinde müzelerle alakalı özel bir dersin bulunmadığını ifade etmiştir.

Toplam dört katılımcı öğretmenin görüşlerinin içerisinde yer aldığı “Bilgim yok” kategorisi kapsamında K1;

Bu konuya açıkçası çok vakıf değilim, yani her sene birtakım şeyler değiştiği için takip etmekte zorlanıyoruz. Ancak yıllardır güzel sanatlarda çalıştığım için ne olması gerektiğini bildiğimden dolayı öğretim programlarını çok da detaylı inceleme gereği açıkçası duymamaktayız.

Şeklinde belirttiği görüşlerinde kendisine yöneltilen soruya ilişkin çok bilgisi olmamasına karşın, özellikle uzun yıllardır alanda çalışan kıdemli bir öğretmen olarak öğretim programındaki değişiklikleri takip etmesine gerek olmadığını, zira zaten alandaki her türlü bilgiye hâkim olduğunu belirtmesi dikkat çekmiştir.

Genel olarak bakıldığında katılımcı öğretmenlerin bir kısmının müze eğitimi dersinin varlığına yönelik bilgi sahibi olmadığı görülmüş, bununla birlikte bir kısım katılımcı öğretmenin de müze eğitimine ilişkin herhangi bir ders olmadığı yönünde görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Özellikle 11 ve 12. sınıf düzeyinde verilmekte olan “Müze Eğitimi” dersi kapsamında halen eğitimlerin devam ettiğini belirten katılımcı öğretmen sayısının ise daha fazla olduğu anlaşılmıştır. Öğretim programları kapsamında değerlendirildiğinde ise bazı katılımcı öğretmenlerin bu doğrultuda öğretim programlarının çok yoğun ve karmaşık olduğunu belirttikleri, bazı katılımcıların ise mesleki kıdemlerinin fazlalığına vurgu yaparak, alan hâkimiyetlerine güvendikleri için herhangi bir gelişmeyi takip etmediklerini dile getirdikleri dikkat çeken ifadeler arasında yer almıştır.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt amacı; “Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin müze ziyareti sürecinde etkinlik yapma durumlarının ortaya konması” olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler doğrultusunda Kod 3

“Müzedede Etkinlik” çerçevesinde “Etkinlik Yapma Durumu”, “Okul Yönetiminin Tutumu” ve “Öğrencilerin Tutumu” temaları belirlenmiştir.

Tablo 7.

Müze Ziyareti Sürecinde Etkinlik Yapma Durumu

Kodlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Toplam Görüş Bildiren Katılımcı Sayısı (n)	Görüş Bildiren Katılımcılar
Müzedede Etkinlik	Etkinlik Yapma Durumu	Müzedede etkinlik yaptım	Çizim	7	K1, K5, K7, K11, K12, K15, K17
			Rölyef	1	K10
		Müzedede etkinlik yapmadım	Ulaşım sorunu nedeniyle	4	K2, K6, K13, K14
			Ekonomik sorunlar nedeniyle	2	K4, K8
			Gezi gün ve saatinde diğer derslerin işlenememesi nedeniyle	2	K9, K16
			Müfredatın yoğunluğu nedeniyle	2	K3, K18

Tablo 7 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenler tarafından verilen cevaplardan hareketle; “Müzedede etkinlik yaptım” ve “Müzedede etkinlik yapmadım” alt temaları oluşturulmuştur. Katılımcı öğretmenlerin, “Müzedede etkinlik yaptım” alt teması kapsamında ifade ettikleri görüşleri doğrultusunda; “Çizim” ile “Rölyef” kategorileri belirlenmiştir.

Toplam yedi katılımcı öğretmenin görüşlerini kapsayan “Çizim” kategorisi altında K7;

Evet, bunu gerçekleştirdik. Müze eğitimi dersinde 12. sınıflarla birlikte bir gezi düzenledik. Anadolu medeniyetler müzesi, o müzenin işte o büyük taş heykellerin çizime uygun olarak onları öğrenciler oturarak çizimlerini geliştirmiş oldular ve bu da çok verimli oldu. Hem inceleme fırsatı buldu öğrenciler hem de onları çizerek daha böyle özdeşleştirdi kendisiyle, sanat eserleriyle. Böyle bir uygulamamız oldu.

Şeklinde ifadeler kullanmış ve düzenlenen müze gezisi kapsamında müze ortamında öğrencilerinin çizimler yaparak kendilerini geliştirdiklerini belirtmiştir.

Konuya ilişkin K5 ise;

Evet, 9.sınıf Sanat Tarihi 10. sınıf Genel Sanat Tarihi, 11. sınıf, Türk İslam Sanatı Tarihi ve 12. sınıf Müze Eğitimi olmak üzere konularla örtüşen müfredat kapsamındaki derslerden, yılda en az iki olmak üzere gezi düzenleyip orada da sözlü anlatım ve desen temelli uygulama derslerimizi yapıyoruz.

İfadelerine yer vermiş ve her sınıf düzeyinde öğrencilerini müze ortamına götürerek etkinlik gerçekleştirdiklerini vurgulamıştır. Müze ortamında gerçekleştirilen etkinliklerin ise teoride sözlü anlatım, pratikte desen çalışmaları şeklinde gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Sadece bir katılımcı öğretmenin (K10) görüş bildirdiği “Rölyef” kategorisinde söz konusu öğretmen;

Evet gerçekleştik. Az önce de bahsettiğim gibi çocukları Etnografya, Arkeoloji Müzesi’ne götürdük. Biliyorsunuz ki Ankara’da çok fazla müze var ve bu da bizim işimize çok güzel yarıyor. Müze eğitimi dersimiz var zaten o derste gerçekleştirdik biz bu bahsettiğim dersimizi. Müzenin de bu konudaki tutumu bize çok sıcak oldu. Hatta bize bir de rehber verdi ve rehber eşliğinde eserleri inceledik. Kendi dersim içinde burada Anadolu medeniyetleri ile alakalı bir tamam vardı, bir konum vardı. Bu konu üzerinden rölyef çalışması yaptım.

Şeklinde açıklamalarda bulunmuş ve Ankara’da pek çok müzenin bulunmasının kendileri açısından sağladığı avantajı iyi kullandıklarının altını çizmiştir. K10 ayrıca, kendi dersi çerçevesinde müze ortamında bir rölyef çalışması gerçekleştirdiklerini de belirtmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin, “Müzede etkinlik yapmadım” alt teması kapsamında ifade ettikleri görüşleri doğrultusunda; “Ulaşım sorunu nedeniyle”, “Ekonomik sorunlar nedeniyle”, “Gezi gün ve saatinde diğer derslerin işlenememesi nedeniyle” ve “Müfredatın yoğunluğu nedeniyle” kategorileri oluşturulmuştur.

Toplam dört katılımcı öğretmenin görüşlerini kapsayan “Ulaşım sorunu nedeniyle” kategorisi altında K14;

Mekânsal atmosfer olarak iyi bir öğrenim ortamı, iyi bir uygulama ortamı olduğunu düşünüyorum. Bunun işte götürmememizin işte çeşitli nedenleri var. Bir ulaşım. İyi bir organizasyon gerekiyor. Öğrencileri aslında götürmemizde fayda var.

Şeklinde yaptığı açıklamalar ile ulaşım sorununun müze gezilerinin gerçekleştirilememesinde temel sorunlar arasında yer aldığını vurgulamış, bununla birlikte müze gezilerinin ve müzelerde yapılacak etkinliklerin faydalı olduğunu da sözlerine eklemiştir.

İki katılımcı öğretmenin görüşlerini içeren “Ekonomik sorunlar nedeniyle” kategorisi altında K8;

Gerçekleştiremedim. Ders ortamı olarak gerçekleştiremedim. Fakat müze ziyaretinde bulunduk. Şimdi müze ziyaretinde bulunmak hem teknik olarak hem ekonomik olarak hem süre olarak zor. Üstelik müzeler halkın da ziyaretine açık yerler oldukları için buraları eğitim ortamı olarak kullanmak neredeyse imkânsız... Ayrıca bunlar ekonomik olarak da müzeler evet girişleri öğrencilere ücretsiz ama buralara aktarma konusunda öncesi sonrası konusunda işte ulaşım konusunda birtakım ekonomik sıkıntılar olabilir... Biz büyükşehirde yaşıyoruz. Burada oldukça büyük müzeler var, Ona rağmen bizim için bile uygun değil, kaldı ki küçük şehirler buna hiç uygun değildir.

Olarak görüşlerini dile getirmiş ve ekonomik sorunların, okullardan müzelere öğrencilerin taşınabilmesi açısından çok ciddi problem yaratabildiğini aktarmıştır. Gerçekleştirilen müze gezileri ve bu süreçte yapılan etkinlikler, yoğunlukla hafta içi okul günlerinde yapıldığından kimi zaman o gün içerisinde öğrencilerin alması gereken diğer derslerle ilgili de problemler yaşanabilmektedir. İki öğretmenin hemfikir oldukları “Gezi gün ve saatinde diğer derslerin işlenememesi nedeniyle” kategorisi kapsamında K16, söz konusu durumu şu ifadelerle açıklamıştır.

Yani şöyle söyleyeyim, biz medeniyetler müzesinde birkaç defa sergi açtık. Sergi öncesi çocuklarla oraları gezdik falan bazı çocuklar etütte yaptılar orada. Onun dışında biz herhangi bir müzeye gidip Çocuklarla sadece gezi amaçlı birkaç defa gidildi... Yani bu bölgenin dezavantajlı bir bölge olması, artı çocukları hafta sonu biz hafta içi zaten bunu yapmak çok mümkün değil. Hani hangi dersten koparıp ta çocukları alacağız ya da nasıl bir düzenleme yapacağız? Hafta sonu da dediğim gibi Çocukları biz mecbur bırakamayız. Hani gelmek isterler, istemezler o çok, Çok karmaşık bir durum. Yani planlıyoruz ama hani bütün çocukları bu şekilde buluşturamıyoruz, kısıtlı kalıyor.

Diğer derslere ilişkin öğretmen görüşlerinin yanı sıra, müfredatın yoğunluğundan kaynaklanan sorunlar, müze gezilerinin ikinci plana atılmasına sebebiyet verebilmektedir. İki katılımcı öğretmenin benzer görüş bildirdikleri “Müfredatın yoğunluğu nedeniyle” kategorisi kapsamında K3; “Yok maalesef oralara gidecek kadar zamanımız yok. Derslerimiz çok yoğun. Müfredattan dolayı olduğunu düşünüyorum, çünkü onun sebebi de müfredatın çok yoğun olması açıkçası” şeklinde düşüncelerini açıklamıştır.

Kod 3 altında yer alan “Etkinlik Yapma Durumu” teması genel olarak değerlendirildiğinde, müze içerisinde etkinlik yapabildiğini belirten katılımcı öğretmen sayısının, etkinlik yapamadığını belirten öğretmen sayısından az olduğu saptanmıştır. Müzedeki etkinliklerde çizim, desen ve rölyef çalışmaları gerçekleştirebildiklerini belirten katılımcı öğretmenlerin yanı sıra müzelerde etkinlik gerçekleştiremeyen öğretmenlerin bu durumun; ulaşımına bağlı, maddi, gezi gün ve saatinde diğer derslerin işlenememesi ve müfredat yoğunluğu sebebiyle yapılamadığını belirttikleri, bu soruna çözüm olarak ise müze ziyaretleri sonrası etkinliklerin okul ortamında gerçekleştirildiğini ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Kod 3 “Müzedeki Etkinlik” altında “Okul Yönetiminin Tutumu” ikinci tema olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, katılımcı öğretmenlerce verilmiş olan yanıtlardan hareketle, alt temalar ve kategoriler hazırlanmış ve Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8.

Müze Ziyaretine Yönelik Okul Yönetiminin Tutumu

Kodlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Toplam Görüş Bildiren Katılımcı Sayısı (n)	Görüş Bildiren Katılımcılar
Müzede Etkinlik	Okul Yönetiminin Tutumu	Pozitif tutum	Ulaşım desteği	2	K6, K11
			Resmi onay işlemleri	1	K11
			Genel destek	16	K1, K2, K3, K4, K5, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K18
		Müze ziyarete izin verilmemesi durumunda öğretmen tutumu	Kabullenme	5	K1, K6, K10, K13, K14
			Sisteme bağlı sorunlar	2	K15, K17
			İkna çabası	6	K5, K7, K8, K11, K12, K18
			İnatlaşma	3	K9, K16, K17

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmaya katılım gösteren öğretmenler tarafından verilmiş olan yanıtlardan hareketle; “Pozitif tutum” ve “Müze ziyarete izin verilmemesi durumunda öğretmen tutumu” alt temaları oluşturulmuştur. Bu doğrultuda katılımcı öğretmenlerin, “Pozitif tutum” alt teması kapsamı içerisinde ifade etmiş oldukları görüşlerden hareketle de “Ulaşım desteği”, “Resmi onay işlemleri” ve “Genel destek” kategorileri belirlenmiştir.

“Ulaşım desteği” kategorisi altında katılımcı öğretmenlerden ikisinin görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Söz konusu öğretmenlerden K6;

Okul yönetimimiz mümkün olduğu kadar taleplerimizi gerçekleştiriyor ama bizim okulumuz merkeze bağlı olduğu için yani merkezden biraz uzak olduğu için. Servis sorunlarımız var. Ulaşım sorunlarımız var ama müze gezilerinde bunu hemen hallediyoruz. Olumsuz bir cevap vereceğini düşünmüyorum. Hani destekliyor genelde.

Şeklinde görüşünü belirtmiş ve merkeze uzak bir konumda yer alan eğitim kurumundaki öğrencilerin müze ziyareti ve etkinliği noktasında yaşanabilecek en büyük sorunlardan olan ulaşım sorununu okul idaresinin desteğiyle çözebildiklerini dile getirmiştir. Konuya ilişkin karşılaşılabilen bir diğer sorun ise resmi onay işlemlerinin gerçekleştirilmesinde yaşanmaktadır. “Resmi onay işlemleri” kategorisi altında görüş bildiren K11, bu konuyla alakalı olarak; “Okul yönetimimiz bu konuda bizi destekliyor. Bir günümüzü de orada geçirmemize de yazılı olarak resmi işlemleri yapıyor ve izin veriyor. Zaten bu konuda da

böyle işlenmesi gerektiğiyle ilgili de yanımızdalar zaten” şeklinde görüşlerini açıklamıştır. Görüşme formunda yer alan bu soruya katılımcı öğretmenlerin neredeyse tamamının (17 öğretmen) okul yönetimlerinin olumlu tutum sergilediğini belirtmesi önemli bir bulgu olarak tespit edilmiş, bu noktada geriye kalan öğretmenin (K8) ise okul yönetiminin tutumundan öte sistemsal sorunun çözülmesi gerektiğini belirttiği saptanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin çoğunluğunun, okul yönetimlerinin hemen her konuda kendilerine olumlu yönde destek verdiklerini belirttiği Tablo 8’den de anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda K7;

Okul yönetimi bu gibi düşüncelere ya da bu gibi etkinliklere destek veriyor tabi. Hem güzel sanatlar lisesi oluşu. Burada okul yönetimi biraz tabi ulaşım bizim okulumuzun merkezden uzak olduğu için biraz ulaşımda yaşadığımız sorunlardan dolayı gitme gelme, zaman kaybı, derslerin boş geçme gibi durumlarda biraz kaygılanıyor ama yapacağımız etkinliğin öğrenci için daha emsal daha yararlı olacağını hesap ettiğimizde okul yönetimi buna ikna oluyor, destek veriyor. Bu şey hiç yaşamadık, aksi bir durumu yaşamadık.

Şeklinde görüş bildirerek okul yönetimlerinin, karşılaşılabilecek her türlü olumsuzluğa rağmen, yapılması planlanan etkinliğin öğrenciler açısından ne derece değerli olduğunu bilmesi ile desteğini esirgemediğini açıklamıştır.

Katılımcı öğretmenlerin “Müze ziyaretine izin verilmemesi durumunda öğretmen tutumu” alt teması altında belirttikleri görüşler doğrultusunda; “Kabullenme”, “Sisteme bağlı sorunlar”, “İkna çabası” ve “İnatlaşma” kategorileri belirlenmiştir.

Okul yönetimlerinin müze ziyareti ve etkinliği hususunda olası takınacakları olumsuz tutumlarla ilgili katılımcı öğretmenlerden bir kısmının (Beş öğretmen) kabullenme yoluna gideceklerine ilişkin görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Konuyla ilgili K1;

Bunun için geçerli bir argüman duymak isterdim. Onun dışında yapabileceğimiz bir şey yok. Neticede öğretmenimiz. Talebimizi iletiriz kabul edilirse ne ala, edilmezse de sadece merak ettiğiniz için. Bunun gerekçesini argüman olarak duymak isteriz. Mevzu bu yoksa yapabileceğiniz başka bir şey yoktur olumsuz durumda.

Şeklinde görüşlerini belirterek, yetkiyi elinde bulunduran okul yönetimlerinin almış olduğu kararlara uymak gerektiğini açıklamıştır.

“Sisteme bağlı sorun” kategorisi kapsamında, okul yönetimlerinin olası olumsuz tutumları ile ilgili sorunun merkezi sistemden kaynaklandığı görüşüne sahip katılımcı öğretmenlerden K15 ise; “Bu, Milli Eğitime bağlı olduğu için ısrar edemiyoruz hani şöyle izin alınması gerekiyor. Eğer izin alamazsak maalesef gidemiyoruz. Tamamen Bakanlık kanalıyla gelecek olan izne bağlı. Bu da bazen verilmiyor” şeklinde bu görüşünü desteklemiştir.

Toplamda altı öğretmenin görüşlerinden oluşturulmuş olan “İkna çabası” kategorisi altında ise görüş bildiren K12;

Okul yönetimim bu konuda olumsuz bir tutum sergileseydi, bunu ikna etmek için uğraşırdım daha çok ve bunun öğrencilere ne gibi bir kazanım sağlayacağı hakkında bilgi verirdim. Daha önce yapmış olduğumuz geziler neticesinde öğrencilerin bu konuyla ilgili öğrenme düzeylerini ve çıktısını gösterirdim bir şekilde. Öğrencilere soru sorma tekniğiyle işte bakın bunları öğrendik. Artı gezimizin bu şekilde faydaları oldu, artı okulumuzun tanıtımı açısından da çok iyi oluyor diye tutum sergiledim.

Şeklinde ifade ettiği düşünceleri ile daha önce yapılan okul dışı gezi ve etkinliklerin öğrenciler üzerinde yarattığı olumlu gelişmeleri argüman olarak sunacağını ve okul yönetimini bu yöntemle ikna etmeye çalışacağını belirtmiştir.

Tüm bu tutum ve davranışların yanında, her ne kadar okul yönetimi müze ziyareti ve etkinliği konusunda olumsuz bir tutum sergilese de söz konusu etkinliği yapma konusunda ısrarcı olan, inat eden öğretmenlerin de olduğu görülmektedir. “İnatlaşma” kategorisi altında görüş bildiren katılımcı öğretmenlerden K16;

Yani ben bakanlığın müfredatlarına uyardım ve okul yönetimiyle çelişiyorsa yani bu bakanlık önemlidir. Sonuçta bakanın aldığı kararlar, benim işlediğim ders programım, yıllık planım, yıllık planımda bu varsa ben okul yönetimi dinlemezdim işin açığı. Yani Okul yönetiminin de uyması gereken şeyler var tabi ki.

Şeklinde düşüncelerini açıklamış ve okul yönetiminin üzerinde merkezi sistemin belirlediği kararlara göre hareket edeceğini dile getirmiştir. K17 ise;

Yani müzeye gitmem gerekiyorsa giderdim yani, hani bu hiç dert olmadı bu zamana kadar bana. Hafta sonu velileriyle görüşüp yine buluşup giderdim. Yani dert etmem böyle şeyler yoktur. Bu zamana kadar hiç dert olmadı. Hatta Müfredatın dışında aksi kararlar ya da bir kitabı tersten başlatıp ters çünkü onu yazan ve yani bir kanun değil derecem seviyem liyakatim gereği bir kitabın yanlış başlatıldığını bilip tersten okuttuğum yıllar oldu. Öyle her önümüze konanı bu böyle yapılmış, emir böyledir falan dersek o zaman şey ki yani sıradan öğretmenden farkın kalmaz ki. Başöğretmen zaten olamazsın değil mi?

Olarak görüşlerini dile getirerek, mesleki kıdem ve unvan noktasında oldukça ileri düzeyde olduğunu ve gerekiyorsa okul yönetimini dinlemeden, çocukların gelişimi için değerliyse bu ziyareti ve etkinliği gerçekleştirebileceğini dile getirmiştir.

Genel olarak “Okul Yönetiminin Tutumu” teması altındaki katılımcı öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde, neredeyse tüm katılımcı öğretmenlerin okul yönetimlerinin müze ziyareti ve etkinliği konusunda olumlu tutum ve davranış sergilediklerini beyan ettikleri tespit edilmiştir. Okul yönetimi tarafından yapılabilecek olası negatif bir tutum karşısında ise katılımcı öğretmenlerin görüşlerinde homojen sayılabilecek bir dağılım gözlenmiş ve bu

görüşlerin; kabullenme, sistemsel sorunlar, ikna çabaları ve inatlaşma kategorilerine dağıldığı tespit edilmiştir.

Kod 3 “Müze Etkinlik” altında “Öğrencinin Tutumu” ise üçüncü tema olarak belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle, katılımcı öğretmenler tarafından verilen cevaplar doğrultusunda da alt temalar ile kategoriler belirlenmiş ve Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9.

Müze Ziyaretine Yönelik Öğrencinin Tutumu

Kodlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Toplam Görüş Bildiren Katılımcı Sayısı (n)	Görüş Bildiren Katılımcılar
Müze Etkinlik	Öğrencinin Tutumu	Pozitif Tutum	Cezbedici buluyor	2	K1, K14
			İlgili, istekli ve meraklı davranıyor	9	K2, K3, K4, K6, K7, K10, K12, K15, K18
			Okul dışında olmak	4	K5, K8, K11, K13
		Negatif Tutum	Algı sorunu	2	K16, K17
			İlgi sorunu	1	K9

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenler tarafından verilen cevaplardan hareketle; “Pozitif tutum” ve “Negatif tutum” alt temaları belirlenmiştir. Bu noktadan hareketle katılımcı öğretmenlerin “Pozitif tutum” alt teması kapsamında belirttikleri görüşlerden yola çıkılarak da “Cezbedici buluyor”, “İlgili, istekli ve meraklı davranıyor” ile “Okul dışında olmak” kategorileri oluşturulmuştur.

“Cezbedici buluyor” kategorisi kapsamında katılımcı öğretmenlerden iki tanesinin görüş bildirdiği saptanmıştır. Bu öğretmenlerden K14;

Öğrenciler tarafından heyecanla karşılanır. Aslında müzeler, galeriler işte üniversiteler bununla ilgili öğrencilerimizin belli bir kısmı özellikle çok hevesli bir öğrenci profili olduğu için farklı bir öğretim ortamı onları cazip kılıyor, onları cezbediyor. Bu nedenle herhangi bir olumsuz durum olmaz.

Şeklinde görüşlerini açıklamış ve bu tür ziyaret ve etkinliklerin onlar için çok cezbedici olduğunun altını çizmiştir.

Toplam dokuz katılımcı öğretmenin görüşlerinden oluşturulmuş olan “İlgili, istekli ve meraklı davranıyor” kategorisi kapsamında K12;

Öğrencilerin bu konuyla ilgili tutumu çok olumlu. Çünkü öğrenciler güzel sanatlar lisesi olmamız neticesiyle her türlü etkin geziye ilgililer, istekliler ve meraklılar ve olumlu bakıyorlar ve bizim derslerimizde de çok ilişkili olduğu için ve öncesinde de hazırbulunuşluk testleri de yaptığımız için gayet olumlu bir tutum içerisindeler. Çok fazla böyle olumsuz ve gitmek istemeyen neden yapıyoruz diyen bir öğrenci profilimiz olmadı.

Şeklinde düşüncelerini açıklamış ve Güzel Sanatlar Liselerinin öğretim programında öğrencilere verilmekte olan öğretimle müzelerin doğrudan ilişkili olmasının, söz konusu ilgi, istek ve merak açısından etkili olduğunu vurgulamıştır.

Araştırmada, öğrencilerin bir eğitim kurumu dışında akranları ile birlikte vakit geçirmesinin de okul dışı gezi, ziyaret ve etkinliklere olumlu tutumla bakmalarına sebep olduğu görüşü oluşmuştur. “Okul dışında olmak” kategorisi kapsamında görüşlerini bildiren K8;

Öğrenciler için olumlu olurdu çünkü genelde eğitim ortamımız sınıf. Sınıf dışında pek eğitim ortamımız yok. Çok nadir olarak sınıf dışı etkinlik yaptığımızda öğrenciler mutlu olur. Zaten yani değişen dünya, değişen eğitim sistemi dört duvar arasında olmaması gerektiğini gösteriyor. Eğitimin ne kadar farklı ortam olursa eğitim ve ortamı çeşitlenir ise çocuk için o kadar olumlu olur. Müze bence bunun için çok güzel olurdu.

Olarak ifade ettiği düşünceleri ile yapılan öğretimin kimi zaman dört duvar dışında gerçekleştirilmesinin, öğrencilerin tutumlarında pozitif yönde etki yaratacağını belirtmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin “Negatif tutum” alt teması kapsamında belirttikleri görüşlerden yola çıkılarak da “Algı sorunu” ve “İlgi sorunu” kategorileri oluşturulmuştur.

Öğrencilerin müze ziyareti ve etkinliği konusunda negatif tutum sergilemelerini algısal sorunlara bağlayan katılımcı öğretmenlerden K16, konuya ilişkin görüşlerini şu şekilde açıklamıştır;

Öğrencilerimizin durumu şu, öğrencilerin müzeye bakış açısı bu güzel sanatlarda sadece teorik dediğim gibi. İstekleri var ama hani bu tam olarak içten gelen bir istek olması için bu çocukların ortaokulda müzenin farkına varmaları gerekiyor ki buraya geldiklerinde belli bir aşamaya gelmiş olsunlar. Burada biz 11. 12. sınıfta müze dersi koyuyoruz. Müfredat öyle söylüyor. Çocuklara yeteri kadar gezdiremiyoruz. Çocuklar o yaşa gelene kadar belli bir algıya sahip oluyorlar. Genelde de bu algı şey, müze gereksiz. Müze eski eşyaların olduğu yer. Yani tabii şimdi müzenin önemini teorik olarak bir sürü konuşabiliriz ama bunu pratik anlamda çocukların bence ortaokuldan itibaren yaşıyor olmaları gerekiyor. Özellikle güzel sanatlar düşünen çocukların. Ortaokullardaki resim öğretmenleri, güzel sanatlar lisesi düşünen çocukları daha fazla bilinçlendirilmesi gerekir.

K16’ın açıklamalarından da görülebileceği gibi, öğrencilerin bazılarının müze ziyareti ve etkinliği konusunda ilköğretim ikinci kademede eğitilmiş olmalarının önemli olduğu belirtilmektedir. Konuya ilişkin öğrencilerin negatif tutum sergilediklerini belirten K9 ise bu durumu ilgisizliğe bağlamış ve görüşlerini şu şekilde açıklamıştır;

Valla derslerimizde öğrenci gerçekten bu anlamda dediğim gibi. İlgili öğrencilerim var ama çok az sayıda, yani sanal ortamda tahtada, sanal müzeleri mesela ben bir ara açtım, çocuklara gezdirdim. Hani dedim ilgi çekici olarak bir sunum yapayım dedim bir böyle izlediler ama sonra işte sonra maalesef ki maalesef. Nasıl söyleyeyim? Siz de kendiniz de öğretmensiniz. Şimdiki nesil gerçekten her şeye kulağını kapatmış ve ilgisiz.

“Öğrencinin Tutumu” teması altında katılımcı öğretmenlerin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (15 öğretmen), öğrencilerde olumlu tutum yarattığını belirttikleri tespit edilmiştir. Bu süreçte öğrencilerin ilgili, meraklı ve istekli olmaları, okul dışı ortamda etkinlik yapacak olmanın heyecan verici olması ve onları cezbetmesi, öğrencilerde oluşan pozitif tutumun nedenleri arasında gösterilmiştir. Negatif tutum sergileyeceklerini belirten katılımcı öğretmenler ise bu savlarını, daha önceki öğretim yaşamlarında temel bilgi eksikliğine, bugünün neslinin ilgisizliğine bağlamıştır.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın dördüncü alt amacı; “Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin eğitim ortamı olarak müzelerin verimli kullanılmasına yönelik önerilerinin ortaya konması” olarak belirlenmiş, buna göre Kod 4 “Öneriler” altında “Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Verimli Kullanılmasına Yönelik Öneriler” temasına ulaşılmıştır. Katılımcı öğretmenler tarafından verilmiş olan yanıtlar doğrultusunda alt temalarla kategoriler belirlenerek Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10.

Eğitim Ortamı Olarak Müzelerin Verimli Kullanılmasına Yönelik Öneriler

Kodlar	Temalar	Alt Temalar	Kategoriler	Toplam Görüş Bildiren Katılımcı Sayısı (n)	Görüş Bildiren Katılımcılar
Öneriler	Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Verimli Kullanılmasına Yönelik Öneriler	Müzelerde Ayrıcalık Tanınması	Özel rehber eşliğinde ziyaret	3	K7, K9, K15
			Müzenin bölümlerinin etkinlikler için organize edilmesi	5	K1, K5, K6, K8, K14
			Öğrencilere ücretsiz giriş hakkı	3	K3, K4, K12
		Farkındalık Çalışması	Yetkili kurumların ulaşım desteği	2	K13, K16
			Millî Eğitim Bakanlığı'nın bilgilendirici çalışmaları	1	K17
			Ortaöğretim öncesi müze eğitimi	2	K2, K11
			Okullarda müze uygulaması	2	K10, K18
			Negatif Yaklaşım	8	K1, K2, K5, K8, K9, K12, K15, K16

Tablo 10 incelendiğinde, araştırmaya katılmış olan öğretmenler tarafından verilen yanıtlardan hareketle; “Müzede ayrıcalık tanınması” ve “Farkındalık çalışması” alt temaları hazırlanmıştır. Öğretmenlerin, “Müzede ayrıcalık tanınması” alt teması kapsamında belirtmiş oldukları görüşlerden hareketle; “Özel rehber eşliğinde ziyaret”, “Müzenin bölümlerinin etkinlik için organize edilmesi”, “Öğrencilere ücretsiz giriş hakkı”, “Yetkili kurumların ulaşım desteği” kategorileri belirlenmiştir. Toplam üç katılımcı öğretmenin görüşlerine göre belirlenen “Özel rehber eşliğinde ziyaret” kategorisi altında K7;

Öğrencilere taşıma olarak ulaşım olarak da yardımcı olup böyle bir müze günü gibi orada öğrencilere karşılayarak daha özel misafir gibi ağırlayarak müzenin hakkında oradaki rehber arkadaşların, görevlilerin müze eğitimi vermesi açısından daha faydalı olacaktır. Çünkü bizim müze eğitimimiz o kadar yüksek değil, sınırlıdır ama oradaki bir görevlinin bizi karşılayıp orada bize bilgi vermesi daha faydalı olacaktır.

Şeklinde görüşlerini dile getirmiş ve alan uzmanı birisi tarafından yapılacak bilgilendirmeler kapsamında müze ziyaretlerinin ve etkinliklerinin çocuklar için çok daha verimli olacağı dile getirilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin önerileri içerisinde en çok üzerinde durduğu husus,

müzelerde öğrencilerin etkinlik, atölye tarzı çalışmalar yapabilmesi için özel alanların bulunması konusu olmuştur. “Müzenin bölümlerinin etkinlik için organize edilmesi” kategorisi kapsamında K8;

Müzelerde buna uygun fiziksel ortamlar ayarlanabilir, teknik ortamlar ayarlanabilir, bunun uygun yani bunun için şeylerin uygun olduğunu düşünüyorum. Ellerindeki yetkinin ve imkânların uygun olduğunu düşünüyorum. Bu yapılabilir kolaylıkla. Özellikle güzel sanatlarda okuyan ya da işte arkeoloji okuyan gibi bu, buna uygun Sanat tarihi okuyan öğrenciler için buralarda bir, o öğrencilere bir ayrıcalık tanınabilir. Böyle bir şey oluşturulabilir.

İfadeleriyle özellikle güzel sanatlar alanında öğrenim gören öğrencilere özel bir ayrıcalık uygulanmasının, bu öğrencilerin gelişimine ve müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına doğrudan etkisi olacağını vurgulamıştır.

Öğrencilerin müzelerden daha fazla yararlanabilmesi, bu ortamlarda daha çok vakit geçirebilmeleri amacıyla söz konusu ortamlara girişlerinin ücretsiz olması gerektiğini ifade eden öğretmenler de olmuştur. “Öğrencilere ücretsiz giriş hakkı” kategorisi kapsamında K4;

Öğrencilerimizi daha fazla katılmayı teşvik etmek amacıyla mesela bazı özellikle güzel sanatlar lisesi öğrencileri için bazı galeriler ücretsiz olabilir. Katılımı arttırmak için yine müze kartları yapılabilir. Müze kartları yine bu şekilde verilebilir. Öğrencilerimizde hem giriş açısından hiçbir şekilde bir sıkıntı çıkartmazlar. Ücretleri de ödemek zorunda kalmazlar, daha fazla katılım olur.

Şeklinde görüşlerini dile getirmiş ve öğrenciler açısından yapılabilecek bu uygulamanın müzelere gitme isteğini arttıracaklarını savunmuştur.

Görüşmeler esnasında bazı öğretmenler tarafından yaşanan sorunlar noktasında belirtilen ulaşım problemine yönelik katılımcı öğretmenlerin önerilerde bulunduğu görülmektedir. “Yetkili kurumların ulaşım desteği” kategorisi kapsamında görüş bildiren K16;

Önerilerim şu; özellikteki güzel sanatlar liselerinde. Yani hani biz belli bir derece baskı unsuru olabiliriz işte ilçe Milli Eğitim müdürlüklerine ya da bağlı bulunduğumuz belediyelerin ya da işte çevremizdeki zengin insanların. Yani sonuçta ilçe Milli Eğitim ya da il Milli Eğitim ya da bakanlık bizim gibi liselere bir servis alması gerekiyor. Çünkü bizim aktif bir şekilde müzeleri ya da başka yerleri gezmemiz gerekiyor Çocuklarla, üniversiteleri filan. Üniversite tanıtımları falan da yapmamız gerekiyor bizim. Yani bizim burada atıyorum bir 30 kişilik bir servisimizin olması gerekiyor.

Şeklindeki düşünceleriyle yetkili kurumların vereceği lojistik desteğin, yapılacak müze ziyaretlerinin ve etkinliklerinin önünü açacağına inandığını dile getirmiştir.

Katılımcı öğretmenlerin “Farkındalık çalışması” alt teması çerçevesinde dile getirdikleri görüşler doğrultusunda; “Millî Eğitim Bakanlığı’nın bilgilendirici çalışmaları”, “Ortaöğretim öncesi müze eğitimi verilmesi” ve “Okullarda müze uygulamaları”

kategorileri oluşturulmuştur. Yalnızca bir katılımcı öğretmenin dile getirdiği “Millî Eğitim Bakanlığı’nın bilgilendirici çalışmaları” kategorisi kapsamında K17;

Müzelerde, kültür sanat merkezlerinde, sinemalarda buluşmak, görüşmek üzere, kültürlenmek üzere değil mi? Eğitilmek üzere diye ufak böyle slogancıklar, anekdotlar, afişlerle falan bizden önce davranması lazım. Hadi bakanlık çünkü bir seferde tüm Türkiye’ye hitap edebilir. Okul sadece bölgesine hitap eder. Bakanlık yapmayınca biz yapıyoruz. Şu film, şu müze şurada şu var, bir gör, a tatile gidiyorsun bak oraya boş geçme, bak orada bu var filan gibi bilgilendirmeler ile gidiyoruz yani tabi o milli şuurla olur.

Şeklinde ifade ettiği görüşleri ile Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yapılacak tanıtımlar sonucu müzelerin, kültür sanat merkezlerinin değerinin daha da artacağı, okul olarak bu tarz çalışmaların yalnızca bölgesel düzeyde kalabileceği belirtilmiştir.

Öğrencilerin ortaöğretim kademesi öncesindeki yaşamlarında müzelerle tanışmalarının, bu ortamlarda etkinliklere, atölyelere katılmalarının son derece değerli olduğunu belirten iki katılımcı öğretmenin görüşünden yola çıkılarak oluşturulan “Ortaöğretim öncesi müze eğitimi” kategorisi kapsamında K11;

Ben bu sorunuza aslında çok daha gerideki yıllardan başlamak istiyorum. Güzel sanatlar liselerine gelene kadar anaokullarından itibaren bu tür bir eğitimin okullarımızda verilmesi gerektiğine inanıyorum. Bizim gidip yaptığımız çizimlerin anaokulu çocuklarının Pastel boya larını, sulu boya larını alıp belki yerlere oturup yerlere oturup belki de resim yaparak, eserleri incelerken nelere dikkat etmek gerekir? Onları korumak için üzerlerine çıkmamak gerekir gibi öğretilere çok daha genç yaşta edinmelerinden yanayım, böylece açık havalarda ki müzelerimiz de belki çok daha iyi korunur duruma gelir.

Şeklindeki ifadeleriyle erken yaşta verilecek müze eğitimlerinin önemi üzerinde durmuştur.

Katılımcı öğretmenler tarafından önerilen bir diğer konu ise eğitim kurumları içerisinde müze hazırlamakla ilgilidir. İki katılımcı öğretmenin görüşleri ile oluşturulan “Okullarda müze uygulaması” kategorisi kapsamında K10;

Mesela şöyle bir etkinlik yapmıştım daha önceki okulumda burada da yapabiliriz. Okulun bir köşesini etnografya müzesi haline getirmiştım. Öğrencilerden önce etnografya müzesini anlattım tabii görsellerle nelerin olduğunu, öğrenciler de tabi benimki köy okuluydu. Öğrenciler de evlerinde olan işte küçük çaplı müzeye konulabilecek eserleri getirdiler. Bir vitrin yaptık, bayağı da dikkat çekmişti. Bu şekilde güzel sanatlar liselerine de yapabiliriz. Neden olmasın?

Şeklinde düşüncelerini açıklamış ve daha önce görev yapmış olduğu kurumda gerçekleştirdiği bir uygulamayı hâlihazırda çalıştığı kurumda uygulayabileceğini söyleyerek müzeleri eğitim kurumlarının içine taşımayı önermiştir.

Kod 4 altında yer alan “Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Verimli Kullanılmasına Yönelik Öneriler” teması genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin özellikle Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri için müze ortamlarında ayrıcalık tanınmasının faydalı olacağı, bu

doğrultuda; özel rehber eşliğinde müzenin gezilmesi, müzedeki belirli bölümlerin atölye ve etkinlikler için özel olarak hazırlanması, öğrencilere müzelere ücretsiz giriş hakkı verilmesi ve müzekart tanımlanması ile yetkili kurumların ulaşım noktasında yaşanan sorunları doğrudan çözmesi önerilerine yer verdikleri tespit edilmiştir.

Bununla birlikte katılımcı öğretmenlerden bir kısmı ise müzelerin önemi ve değeri konusunda yapılacak farkındalık çalışmalarının faydası üzerinde durmuş ve konuyla alakalı olarak; Millî Eğitim Bakanlığı'nın bilgilendirici çalışmalar yapması, ortaöğretim kademesinden önce öğrenci ve çocukların müzeler ile tanıştırılması ve eğitim kurumlarının müze uygulamaları ile tanıştırılması önerilerini dile getirmişlerdir.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın beşinci alt amacı; “Güzel Sanatlar Liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin demografik özellikleri ile görüşleri arasındaki ilişkinin ortaya konması” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, Tablo 11’de katılımcıların demografik özelliklerine göre ifade edilen görüşler detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 11.

Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Müze Eğitimi Görüşleri

Kategori	Özel Rehber	Müzenin Etkinlikler için Hazırlanması	Ücretsiz Giriş Hakkı	Yetkili Kurumların Ulaşım Desteği	MEB Çalışmaları	Lise Öncesi Müze Eğitimi	Okul İçi Müze Uygulaması	Toplam
Mesleki Kıdem	n	%	n	%	n	%	n	%
1-10 Yıl	-	-	1	20,0	-	-	-	-
11-20 Yıl	1	33,3	2	40,0	3	100,0	2	100,0
21-30 Yıl	1	33,3	1	20,0	-	-	-	-
31 Yıl ve Üzeri	1	33,3	1	20,0	-	-	-	-
Toplam	3	100,0	5	100,0	3	100,0	2	100,0
Eğitim Durumu	n	%	n	%	n	%	n	%
Lisans	3	100,0	3	60,0	3	100,0	1	50,0
Yüksek Lisans	-	-	2	40,0	-	-	1	50,0
Doktora	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	3	100,0	5	100,0	3	100,0	2	100,0
Ana Sanat Dalı	n	%	n	%	n	%	n	%
Resim	2	66,67	4	80,0	3	100,0	1	50,0
Grafik	1	33,33	1	20,0	-	-	-	-
Heykel	-	-	-	-	-	-	1	50,0
Toplam	3	100,0	5	100,0	3	100,0	2	100,0

Tablo 11’den hareketle; mesleki kıdem, eğitim durumu ve ana sanat dalı değişkenlerine göre elde edilen bulgular özetlenmiştir.

Çalışma kapsamında elde edilen bulgulara göre 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler, müze ziyaretleri ve etkinliklerine yönelik okul yönetimi ve öğrenci tutumlarının pozitif olduğunu en yüksek oranda ifade eden grup olmuştur. Bu grup, toplamda 20 görüş (%55,55) ile en fazla katkıyı sağlamıştır. Özellikle, müze etkinliklerinin planlanması ve uygulanmasında inisiyatif alan bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. 21-30 yıl mesleki

kıdeme sahip öğretmenler, 10 görüş (%27,77) ile ikinci sırada yer almıştır. Bu grup, okul yönetimlerinin müze ziyaretlerine genellikle olumlu yaklaştığını, ancak bazı durumlarda lojistik sorunlar nedeniyle etkinliklerin sınırlı kaldığını belirtmiştir. 1-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenler (2 görüş, %5,55) ve 31 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler (4 görüş, %11,11) daha az görüş bildirmiştir. Bu gruplar, müze etkinliklerine yönelik tutumların olumlu olduğunu, ancak deneyim eksikliği veya mesleki yorgunluk nedeniyle daha az inisiyatif aldıklarını ifade etmiştir.

Lisans mezunu öğretmenler, toplam 24 görüş (%67,7) ile en fazla katkıyı sağlayan grup olmuştur. Bu öğretmenler, okul yönetimlerinin müze ziyaretlerine izin vermemesi durumunda ikna çabası göstereceklerini yoğun bir şekilde ifade etmiştir. Ayrıca, müze eğitiminin pedagojik faydalarına olan inançlarının, bu girişken tutumu desteklediği belirlenmiştir. Yüksek lisans mezunu öğretmenler, 10 görüş (%27,77) ile ikinci sırada yer almıştır. Bu grup, müze etkinliklerinin daha sistematik bir şekilde planlanması gerektiğini ve müze eğitimine yönelik hizmet içi eğitimlerin önemini vurgulamıştır. Doktora mezunu öğretmenler (2 görüş, %5,55), en az görüş bildiren grup olmuştur. Bu öğretmenler, müze eğitiminin teorik çerçevesine odaklanmış ve müze etkinliklerinin disiplinler arası bir yaklaşımla bütünleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Resim ana sanat dalına sahip öğretmenler, toplam 28 görüş (%71,80) ile en fazla katkıyı sağlamıştır. Bu grup, müze ziyaretlerinin öğrenci motivasyonunu artırdığını ve özellikle desen ve çizim etkinliklerinin sanatsal becerileri geliştirdiğini vurgulamıştır. Ayrıca, okul yönetimi ve öğrencilerin müze etkinliklerine yönelik pozitif tutumlarının, bu etkinliklerin başarısını artırdığı belirtilmiştir. Grafik (4 görüş, %11,11) ve heykel (4 görüş, %11,11) ana sanat dalına sahip öğretmenler daha az görüş bildirmiştir. Bu gruplar, müze etkinliklerinin kendi alanlarına özgü uygulamalarla desteklenmesi gerektiğini, ancak mevcut müze ortamlarının bu tür etkinlikler için yeterince uygun olmadığını ifade etmiştir.

BÖLÜM 5

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İçinde bulunulan dönemde müzeler, toplumları aydınlatmak misyonuyla insanlığın gelişmesi, doğa olaylarının oluşması ve teknolojiye yaşanan değişim gibi hususlarda araştırmalar gerçekleştiren, toplumların sanat ve bilim ürünleriyle yer üstü ve yer altı zenginliklerini sergiledikleri kurumlara dönüşmüştür (Sezgin ve Karaman, 2009, s. 179). Güzel sanatlardan doğa bilimlerine kadar oldukça geniş bir alana yayılmış olan koleksiyonculuk gayretleri, bugün artık kataloglama, tasnif etme, tanıtmaya, yerleştirme ve eğitici fonksiyonlara açık, sadece müzeciliği alakadar eden uzmanlık seviyesindeki bilgilerden oluşmaktadır. Söz konusu bilgiler, çoğunlukla bir önceki yüzyılda ivme kazanmış olan Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkartmış olduğu yeni uzmanlık alanları ile de ilgilidir. Bir diğer ifadeyle müzecilik, bazı değerli eserlerin toplanması ile oluşturulan geleneksel dar ölçülerin dışına çıkmış, çağdaş ve yeni bir kavrama dönüşmüştür. Buna göre çağdaş müzecilik yaklaşımının temelinde; müzelerin kendi spesifik konuları içerisinde, mümkün olan en fazla eseri toplayarak muhafaza edilmesini sağlamak ve bu eserleri toplumun faydasına sunmak amacı yer almaktadır. Nihayetinde bugünün müzeleri sanat, kültür ve tarih yuvaları olma gayreti içerisinde, misyonlarını en doğru ve iyi şekilde gerçekleştirebilmeyi hedeflemektedir (Erdoğan, 2003, s. 2). Bununla birlikte, söz konusu misyon çerçevesinde müzeler aynı zamanda, geleceğin teminatı olarak kabul edilen çocuk ve gençlere sergilemekte oldukları eserler aracılığıyla sanatın, bilimin ve kültürün devamlılığını sağlamayı ve sunduğu eserler sayesinde bu çocuk ve gençlerde konuya ilişkin bilinç oluşturmaya da hedeflemektedir. Bu doğrultuda bugünün müzelerinde gerçekleştirilen eğitimler sayesinde müzeler, eğitim kurumları için yalnızca rehberli turlar şeklinde düzenlenen “gezilecek mekânlar” özelliğini aşmış; atölye çalışmaları, sergiler ve yayınları da kapsayan, yalnızca öğrencileri değil, aynı zamanda öğretmenleri, aileleri ve yetişkinleri

de içerisine alan çok daha kapsamlı faaliyetler bütünü şeklinde algılanmaya başlanmıştır (Karadeniz, 2009, s. 459). Ülkelerin sosyal, iktisadi, sanatsal ve kültürel gelişim süreçlerinin sergilendiğı çok önemli kurumlar olarak müzelerin, var olan misyonlarına “eğitim” misyonunu da ilave ederek daha geniş kitlelere ulaşabilmesine yönelik çabası dikkat çekicidir. Bu bağlamda araştırmada Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar öğretmenlerinin, müzelerin öğretim ortamı olarak kullanılması konusuna ilişkin görüşleri üzerinde durulmuş, yapılan görüşmeler ve analizler neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Sonuçlar

Araştırmada elde edilen sonuçlar, alt amaçlara göre başlıklar halinde sunulmuştur.

Birinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmada müzelerin öğrenmedeki rolüne yönelik görüşlerden elde edilen bulgulara göre müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının öğrenci yeterliklerini geliştirdiğı ve müzelerin ders içerikleriyle bağlantı kurulduğunda daha etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar, eğitim mekânı olarak müzelerin işlevine ilişkin alan yazındaki çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Öner ve diğeri (2019) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcılık ve kültürel farkındalık gibi yeterliklerini olumlu yönde etkilediğı sonucuna ulaşılmıştır. Öner ve diğeri, müzelerin otantik öğrenme ortamlarının, öğrencilerin soyut kavramları somutlaştırmasına olanak tanıdığını ve öğrenme motivasyonunu artırdığını vurgulamıştır. Benzer şekilde, Bolat (2022) tarafından yapılan bir eylem araştırmasında, müze eğitimi ve uygulamaları dersinin, görsel sanatlar öğretmen adaylarının bilişsel ve sanatsal becerilerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna varmıştır. Bolat (2022), müzelerin interaktif ve deneyim odaklı yapısının, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağladığını belirtmiştir. Her iki çalışma da, mevcut çalışmadaki ders içeriklerinin müze sergileriyle ilişkilendirilmesinin öğrenme çıktılarını iyileştirdiğine dair sonucu desteklemektedir. Özellikle Öner ve diğeri (2019), ders içeriklerinin müze etkinlikleriyle ilişkilendirilmesinin, öğrencilerin konuya ilgisini artırdığını rapor etmiştir. Ancak, mevcut çalışmada ders içerikleriyle bağlantının nasıl kurulacağına dair spesifik örneklerin sınırlı olması, Bolat (2022) ve Öner ve diğeri

(2019) çalışmalarında sunulan detaylı uygulama örneklerinden farklılık göstermektedir. Bu durum, mevcut çalışmanın uygulama odaklı öneriler açısından daha fazla derinleşmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır.

İkinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmada okulların programlarında yer alan müze eğitimi dersine yönelik farkındalığa yönelik görüşlerden elde edilen bulgulara göre müze eğitimi dersinin yalnızca 11. ve 12. sınıflarda verildiği, ancak yeni öğretim programında doğrudan bir müze eğitimi dersine yer verilmediği ve kazanımların diğer derslere uyumunun sağlanmaya çalışıldığı; Görsel Sanatlar, Coğrafya ve Tarih gibi derslerde müze eğitiminin önem kazandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar, müze eğitiminin öğretim programlarına uyumu konusunda alan yazındaki tartışmalarla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Aktekin (2008) tarafından yapılan bir çalışmada, Türkiye’deki öğretim programlarında müze eğitiminin genellikle bağımsız bir ders olarak değil, sosyal bilgiler, tarih ve görsel sanatlar gibi dersler uyumunun sağlanmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Aktekin, bu uyum sürecinin avantajlarının yanı sıra, müze eğitime özgü kazanımların yeterince vurgulanamaması gibi sınırlılıklar getirdiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, Buyurgan (2019) tarafından yazılan “Müzedede Eğitim: Öğrenme Ortamı Olarak Müzeler” adlı çalışmada, müzelerin eğitim programlarına uyum sürecinin, öğretmenlerin müze ziyaretlerini ders içeriklerine bağlama yetkinliğine bağlı olduğu sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, müze eğitiminin etkili olabilmesi için öğretmenlerin pedagojik formasyonlarında müze eğitimi konusunda daha fazla eğitim alması gerektiğini savunmuştur. Mevcut çalışmanın, müze eğitimi kazanımlarının tüm derslere uyumunun sağlanmaya çalışılmasının olumlu bir adım olduğuna dair sonucu, Aktekin (2008) ve Buyurgan (2019) ile tutarlıdır.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmada müze ziyareti sürecinde etkinlik yapma durumlarına yönelik görüşlerden elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çoğunun müzelerde desen ve çizim ağırlıklı etkinlikler yaptığı; etkinlik yapamayan öğretmenlerin sebep olarak ulaşım ve ekonomik sorunları gerekçe gösterdiği; ayrıca müzelerde etkinlik yapamayan öğretmenlerin okul ortamlarında

müze eserlerine ilişkin etkinlikler düzenlediği ve küçük çaplı müzeler oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Okul yönetimlerinin genellikle müze ziyaretlerine olumlu yaklaştığı, ancak olumsuz tutum sergileyen yöneticilere karşı öğretmenlerin ikna çabası gösterdiği; öğrencilerin ise müzelere yönelik pozitif tutumlarının, ilgi, merak ve istek uyandırmasından kaynaklandığı olduğu sonuçları belirlenmiştir.

Bu sonuçlar, eğitim mekânı olarak müzelerin etkinlikler için kullanımına ilişkin alan yazındaki çalışmalarla kısmen benzerlik, kısmen de farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Karadeniz (2009) tarafından yapılan bir çalışmada, müzelerde gerçekleştirilen etkinliklerin, öğrencilerin sanatsal ve kültürel farkındalığını artırdığı ve özellikle desen ve çizim gibi uygulamalı etkinliklerin öğrencilerin yaratıcılığını geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, mevcut çalışmada öğretmenlerin müzelerde desen ve çizim ağırlıklı etkinlikler yaptığını dair bulgu ile doğrudan uyumludur. Bununla birlikte Karadeniz (2009), müzelerde etkinliklerin planlanması ve uygulanmasında öğretmenlerin karşılaştığı lojistik sorunlara daha az odaklanmış, bu yönüyle de mevcut çalışmadan farklılık göstermiştir. Öte yandan, Şahan ve Tural (2011) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, müze ziyaretlerinin uygulanmasında ulaşım ve maddi sorunların öğretmenler için en büyük engellerden biri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, mevcut çalışmada etkinlik yapamayan öğretmenlerin ulaşım ve ekonomik sorunları gerekçe göstermesiyle tam bir uyum içindedir. Ayrıca, mevcut çalışmada öğretmenlerin okul içinde küçük çaplı müzeler oluşturduğu sonucu, alan yazında daha az tartışılan bir uygulamadır. Buyurgan (2019), okul içinde müze benzeri ortamlar oluşturulmasının öğrencilerin öğrenme sürecine katkı sağlayabileceğini öne sürmüş, ancak bu uygulamanın pratikte nasıl gerçekleştirileceğine dair detaylı bir çerçeve sunmamıştır. Mevcut çalışmanın bu sonucu, Buyurgan'ın (2019) çalışması ile benzerlik göstermekle birlikte, okul içinde müze oluşturma pratiğinin daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmasıyla alan yazına özgün bir katkı sunduğunu göstermektedir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmada eğitim ortamı olarak müzelerin verimli kullanılmasına yönelik önerilerden elde edilen bulgulara göre müze ortamlarının Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri için mekânsal olarak düzenlenmesi ve belirli gün ve saatlerde bu öğrencilere tahsis edilmesi; öğrencilerin müzelerden ücretsiz yararlanması; ulaşım ve ekonomik sorunlara çözüm olarak okul içinde müze açılması sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar, eğitim mekânı olarak müzelerin erişilebilirliği ve fiziksel düzenlemelerine ilişkin alan yazındaki çalışmalarla büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Özer ve Özer (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, müzelerin eğitim ortamı olarak daha etkin kullanılabilmesi için fiziksel altyapılarının öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun şekilde düzenlenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Özer ve Özer (2017), özellikle sanat eğitimi alan öğrenciler için müzelerde uygulama alanlarının oluşturulmasının, öğrencilerin pratik becerilerini geliştirmede etkili olduğunu vurgulamıştır. Bu sonuç, mevcut çalışmada müzelerin Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri için mekânsal olarak düzenlenmesi gerektiğine dair öneriyle uyumludur. Ancak, Özer ve Özer (2017), mevcut çalışmadan farklı olarak, müzelerin fiziksel düzenlemelerine ilişkin daha teknik bir analiz sunmuş, mevcut çalışmada ise bu önerinin daha genel bir çerçevede ele alındığı görülmüştür. Ayrıca, müzelerin ücretsiz tahsis edilmesi önerisi, Şahan ve Tural (2011) tarafından yapılan bir çalışmada da desteklenmiştir. Şahan ve Tural, müze giriş ücretlerinin kaldırılmasının veya öğrencilere ücretsiz müze kartları sağlanmasının, öğrencilerin müzelere erişimini artırdığını ve kültürel farkındalığı güçlendirdiğini belirtmiştir. Mevcut çalışmanın okul içinde müze açılması önerisi ise alan yazında daha az tartışılan bir konudur. Buyurgan (2019), okul içinde müze benzeri ortamların oluşturulmasının pedagojik faydalarını ele almıştır. Mevcut çalışmanın bu önerisi, Buyurgan (2019) ile benzerlik göstermekle birlikte, okul içinde müze oluşturma pratiğinin daha ayrıntılı bir şekilde tartışılmasıyla alan yazına özgün bir katkı sağlamaktadır.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Sonuçlar

Araştırmada öğretmenlerinin demografik özellikleri ile görüşleri arasındaki ilişkinin ortaya konmasına yönelik bulgular öğretmenlerin demografik özelliklerinin, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin görüşlerini farklı şekillerde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bulgular, alan yazındaki çalışmalarla karşılaştırıldığında hem benzerlikler hem de özgün katkılar sunmaktadır.

11-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin müze etkinliklerine yönelik pozitif tutumlarının daha yoğun olduğu sonucu, Çetin ve Öztürk (2020) tarafından yapılan bir çalışmayla uyumludur. Çetin ve Öztürk, 10-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin, eğitim süreçlerinde daha inisiyatif alan ve yenilikçi yaklaşımlar sergilediğini belirtmiştir. Bu çalışmada, söz konusu öğretmenlerin deneyim birikimlerinin, müze etkinliklerini organize etme ve okul yönetimi ile işbirliği yapma konusunda kendilerine güven sağladığı

gözlemlenmiştir. Ancak, 1-10 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin daha az görüş bildirmesi, mesleki deneyim eksikliğinin müze eğitimi konusunda inisiyatif almayı sınırlayabileceğini göstermektedir. Sözü edilen durum, yeni öğretmenler için müze eğitimi konusunda hizmet içi eğitimlerin önemini ortaya koymaktadır.

Lisans mezunu öğretmenlerin okul yönetimlerini ikna etme konusunda daha girişken olduğu sonucu, Karadeniz (2009) tarafından yapılan bir çalışmayla kısmen benzerlik göstermektedir. Karadeniz, öğretmenlerin müze eğitimi konusundaki farkındalığının, pedagojik girişkenliklerini artırdığını ifade etmiştir. Lisans mezunu öğretmenlerin bu tutumu, müze eğitiminin pedagojik faydalarına olan inançlarının bir yansıması olarak değerlendirilmiştir. Öte yandan, yüksek lisans ve doktora mezunu öğretmenlerin daha az görüş bildirmesi, bu öğretmenlerin müze eğitimi daha teorik bir perspektiften ele aldığını ve pratik uygulamalara daha az odaklandığını gösterebilir. Söz konusu durum, ileri düzey eğitim alan öğretmenlerin müze eğitimi konusunda daha fazla uygulamalı deneyim kazanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Resim ana sanat dalı öğretmenlerinin müze etkinliklerine yönelik pozitif tutumları, Korkmaz (2022) tarafından yapılan yüksek lisans tez çalışmasıyla doğrudan uyumludur. Korkmaz, resim ana sanat dalı öğretmenlerinin, Görsel Sanatlar dersinde temel becerileri daha etkili bir şekilde aktardığını ve müze ziyaretlerine daha olumlu bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Mevcut çalışmada, bu öğretmenlerin müze etkinliklerinin öğrenci motivasyonunu artırdığını ve desen ve çizim etkinliklerinin sanatsal becerileri geliştirdiğini vurgulaması, Korkmaz'ın (2022) bulgularını desteklemektedir. Ancak, grafik ve heykel ana sanat dalı öğretmenlerinin daha az görüş bildirmesi, müze ortamlarının bu alanlara özgü etkinlikler için yeterince uygun olmadığını düşündüklerini şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu durum, müzelerin farklı ana sanat dallarına yönelik daha özelleştirilmiş etkinlik alanları oluşturması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuçlar, öğretmenlerin demografik özelliklerinin, müze eğitimi algılarını ve uygulamalarını önemli ölçüde etkilediğini göstermiştir. Özellikle 11-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler ve resim ana sanat dalı öğretmenleri, müze etkinliklerinin organizasyonunda lider bir rol üstlenmiştir. Lisans mezunu öğretmenlerin ikna çabası gösterme eğilimi, müze eğitiminin pedagojik değerine olan inançlarını yansıtmaktadır. Buna karşın, grafik ve heykel ana sanat dalı öğretmenlerinin daha az katkısı, müze ortamlarının bu alanlara özgü ihtiyaçlara yeterince yanıt vermediğini düşündürmektedir. Bu bulgular, alan yazına,

öğretmenlerin demografik özelliklerinin müze eğitimi uygulamalarına etkisini detaylı bir şekilde ele alarak özgün bir katkı sunmaktadır.

Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar, Güzel Sanatlar Lisesi Görsel Sanatlar öğretmenlerinin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymuş ve bu sonuçlar, alan yazındaki çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Aşağıda, her bir alt amaca yönelik sonuçlarla doğrudan ilişkilendirilmiş öneriler; araştırmacılar, öğretmenler, öğrenciler ve müze yetkilileri için ayrı ayrı sunulmuştur. Öneriler, sonuçların pratik ve teorik yansımalarını dikkate alarak yapılandırılmıştır.

Araştırmacılara Öneriler

Birinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Araştırmada, müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının öğrenci yeterliklerini geliştirdiği ve ders içerikleriyle bağlantı kurulduğunda daha etkili sonuçlar verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonucu derinleştirmek için, gelecekteki araştırmalarda müzelerin hangi ders içerikleriyle nasıl bağlantı kurulduğuna dair spesifik uygulamaların incelenmesi önerilmiştir. Örneğin, Görsel Sanatlar dersinde müze sergilerinin hangi kazanımlarla eşleştirildiği ve bu eşleştirmenin öğrenci çıktıları üzerindeki etkisi araştırılabilir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müze eğitimi dersinin yalnızca 11. ve 12. sınıflarda verildiği, ancak yeni öğretim programında bağımsız bir ders olarak yer almadığı ve kazanımların diğer derslere uyumunun sağlanmaya çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar, müze eğitimi kazanımlarının Görsel Sanatlar, Coğrafya ve Tarih gibi derslere uyumunun etkinliğini değerlendiren karma desenli çalışmalar yürütebilir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Öğretmenlerin müzelerde desen ve çizim ağırlıklı etkinlikler yaptığı, ancak ulaşım ve ekonomik sorunlar nedeniyle etkinlik yapamayanların okul içinde müze benzeri ortamlar oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar, okul içinde oluşturulan müze benzeri ortamların pedagojik etkilerini ve bu uygulamaların öğrenci motivasyonuna katkısını inceleyen nitel veya nicel çalışmalar tasarlayabilir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri için mekânsal olarak düzenlenmesi, ücretsiz tahsis edilmesi ve okul içinde müze açılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacılar, müzelerin Güzel Sanatlar Liselerine özgü

atölye alanlarının tasarımı ve bu alanların öğrenci yaratıcılığına etkisini inceleyen pilot çalışmalar yürütebilir.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Beşinci alt amaca yönelik sonuçlar doğrultusunda gelecekteki araştırmalarda, öğretmenlerin demografik özelliklerinin müze eğitimi uygulamalarına etkisini daha geniş örneklerle ve farklı illerdeki güzel sanatlar liselerini kapsayacak şekilde incelenmesi önerilmektedir. Özellikle 11-20 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin lider rolünün, müze etkinliklerinin organizasyonundaki etkisini derinlemesine araştıran nitel çalışmalar tasarlanabilir. Ayrıca, grafik ve heykel ana sanat dalı öğretmenlerinin müze ortamlarına yönelik algılarının düşük olmasının nedenlerini ve bu alanlara özgü müze etkinliklerinin geliştirilme potansiyelini değerlendiren karma desenli araştırmalar yürütülmesi faydalı olacaktır. Lisans mezunu öğretmenlerin girişken tutumlarının pedagojik inançlarla bağlantısını inceleyen çalışmalar, müze eğitiminin öğretmen motivasyonuna etkisini daha iyi anlamaya katkı sağlayabilir.

Öğretmenlere Öneriler

Birinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin öğrenci yeterliklerini geliştirdiği ve ders içerikleriyle ilişkilendirildiğinde daha etkili olduğu sonucuna dayanarak, öğretmenlerin müze ziyaretlerini ders planlarına uyumla hale getirmesi önerilmiştir. Öğretmenler, Öner ve diğerlerinin (2019) çalışmasında vurgulanan otantik öğrenme ortamlarından faydalanmak için, Görsel Sanatlar dersinin kazanımlarını müze sergileriyle eşleştiren ayrıntılı ders planları hazırlayabilir. Örneğin, bir sanat tarihi konusunu müzedeki ilgili eserlerle ilişkilendiren atölye çalışmaları tasarlanabilir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müze eğitimi kazanımlarının diğer derslere uyumunun sağlandığı sonucu, öğretmenlerin söz konusu uyum sürecini bilinçli bir şekilde gerçekleştirmesi gerektiğini göstermektedir. Buyrgan'ın (2019) çalışmasında belirttiği gibi öğretmenler müze eğitimi konusunda hizmet içi eğitimlere katılarak, Görsel Sanatlar, Tarih ve Coğrafya derslerinde müze kazanımlarını nasıl kullanacaklarına dair yetkinlik kazanabilir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Ulaşım ve ekonomik sorunlar nedeniyle müzelerde etkinlik yapamayan öğretmenlerin okul içinde müze benzeri ortamlar oluşturduğu sonucu, öğretmenlerin bu uygulamaları sistematik hale getirmesini gerektirmektedir. Şahan ve Tural'ın (2011) çalışmasında belirtilen lojistik engellerin aşılması için, öğretmenler okul içinde küçük çaplı sergiler veya sanal müze turları düzenleyebilir. Buyrgan (2019)

tarafından önerilen okul içi müze uygulamaları, bu tür etkinliklerin pedagojik çerçevesini oluşturmak için rehber olabilir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin, Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri için düzenlenmesi ve ücretsiz tahsis edilmesi gerektiği sonucu, öğretmenlerin müze yetkilileriyle iş birliği yapmasını gerektirmektedir. Özer ve Özer'in (2017) çalışmasında vurgulanan fiziksel düzenlemeler için, öğretmenler müze yetkilileriyle görüşerek Güzel Sanatlar Liselerine özel atölye saatleri talep edebilir. Ayrıca, Şahan ve Tural'ın (2011) önerilerine uygun olarak, ücretsiz müze kartları için okul yönetimiyle koordinasyon sağlanabilir.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Resim öğretmenlerinin müze etkinliklerini organize etme konusundaki deneyimlerinin, diğer ana sanat dalı öğretmenleriyle paylaşılması için okul içi iş birliği platformları oluşturulması önerilmektedir. Grafik ve heykel öğretmenlerinin müze ortamlarına yönelik algılarını güçlendirmek amacıyla, bu alanlara özgü müze etkinlikleri (dijital sanat sergileri veya heykel atölyeleri gibi) tasarlanması ve uygulanması teşvik edilmelidir. Lisans mezunu öğretmenlerin girişken tutumlarından faydalanarak, müze eğitiminin pedagojik faydalarını vurgulayan sunumlar veya bilgilendirme toplantıları düzenlenmesi, okul yönetimlerinin olumlu tutum geliştirmesine katkı sağlayabilir. Ayrıca, yeni öğretmenlerin (1-10 yıl kıdem) müze eğitimi konusunda daha fazla inisiyatif alabilmesi için hizmet içi eğitim programlarına katılım sağlanması önerilmektedir.

Öğrencilere Öneriler

Birinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin öğrenci yeterliklerini geliştirdiği sonucu, öğrencilerin müze ziyaretlerine aktif katılımını gerektirmektedir. Bu doğrultuda öğrenciler, müze gezilerinde rehberli turlara katılarak eserler hakkında notlar alabilir ve bu bilgileri ders projelerine dâhil edebilir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müze eğitimi kazanımlarının Görsel Sanatlar, Tarih ve Coğrafya derslerine uyumunun sağlandığı sonucu, öğrencilerin bu derslerde müze bağlantılarını fark etmesini gerektirmektedir. Aktekin'in (2008) çalışmasında belirtilen uyumun etkinliği için öğrenciler, derslerde tartışılan konuları müze sergileriyle ilişkilendiren ödevler hazırlayabilir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Öğrencilerin müzelere yönelik pozitif tutumlarının ilgi, merak ve istekten kaynaklandığı sonucu, bu motivasyonun sürdürülmesini gerektirmektedir. Karadeniz'in (2009) çalışmasında vurgulanan sanatsal farkındalık için, öğrenciler müze

ziyaretlerinde desen ve çizim etkinliklerine katılarak yaratıcılıklarını geliştirebilir. Okul içi müze uygulamalarına aktif katılım da, Buyurgan'ın (2019) önerilerine uygun olarak, öğrenme sürecini güçlendirebilir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin ücretsiz tahsis edilmesi gerektiği sonucu, öğrencilerin bu imkânlardan faydalanmasını gerektirmektedir. Şahan ve Tural'ın (2011) çalışmasında belirtildiği gibi, öğrenciler ücretsiz müze kartlarını kullanarak bireysel ziyaretler gerçekleştirebilir ve okul içi müze projelerine katkı sağlayabilir.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Öğrencilerin, özellikle Resim öğretmenleri tarafından düzenlenen müze etkinliklerine aktif olarak katılması ve bu etkinliklerde desen, çizim veya diğer sanatsal uygulamalara yönelik projeler geliştirmesi önerilmektedir. Grafik ve heykel alanlarında öğrenim gören öğrencilerin, müze ziyaretlerinde kendi alanlarına özgü eserleri incelemeleri ve bu eserlerden ilham alan bireysel projeler üretmeleri teşvik edilmelidir. Ayrıca, öğrencilerin, lisans mezunu öğretmenlerin girişken tutumlarından faydalanarak, müze eğitimiyle ilgili önerilerini okul yönetimlerine iletmeleri için öğrenci konseyleri gibi platformlar aracılığıyla aktif rol almaları sağlanabilir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin müze eğitime yönelik ilgi ve meraklarını sürdürmelerine katkı sağlayacaktır.

Müze Yetkililerine Öneriler

Birinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin ders içerikleriyle ilişkilendirildiğinde etkili olduğu sonucu, müze yetkililerinin eğitim programları tasarlamasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda yetkililer, Görsel Sanatlar dersine özel atölye programları geliştirebilir ve bu programları öğretmenlerle paylaşabilir.

İkinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müze eğitimi kazanımlarının diğer derslere uyumunun sağlandığı sonucu, müze yetkililerinin bu uyumu desteklemesini gerektirmektedir. Aktekin'in (2008) çalışmasında belirtilen kazanımların vurgulanması için, yetkililer Görsel Sanatlar, Tarih ve Coğrafya derslerine yönelik rehberli tur içerikleri hazırlayabilir.

Üçüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Ulaşım ve ekonomik sorunların etkinlikleri engellediği sonucu, müze yetkililerinin erişim kolaylığı sağlamasını gerektirmektedir. Şahan ve Tural'ın (2011) çalışmasında önerilen ücretsiz girişler için yetkililer, Güzel Sanatlar Liselerine özel ücretsiz günler düzenleyebilir. Buyurgan'ın (2019) önerilerine uygun olarak, sanal müze turları da erişim sorunu yaşayan okullar için geliştirilebilir.

Dördüncü Alt Amaca Yönelik Öneri. Müzelerin, Güzel Sanatlar Liselerine özel düzenlenmesi gerektiği sonucu, yetkililerin fiziksel düzenlemeler yapmasını gerektirmektedir. Özer ve Özer'in (2017) çalışmasında vurgulanan uygulama alanları için yetkililer, müzelerde atölye alanları oluşturabilir ve bu alanları Güzel Sanatlar Liselerine tahsis edebilir.

Beşinci Alt Amaca Yönelik Öneri. Müze yetkililerinin, güzel sanatlar liselerine özgü atölye alanları tasarlaması ve bu alanlarda grafik ve heykel gibi alanlara yönelik özel etkinlikler (dijital tasarım sergileri veya heykel modelleme atölyeleri gibi) düzenlemesi önerilmektedir. Resim ana sanat dalı öğretmenlerinin pozitif tutumlarından faydalanmak için, bu öğretmenlerle düzenli iş birliği toplantıları organize edilmesi ve müze etkinliklerinin planlanmasında onların deneyimlerinden yararlanılması teşvik edilmelidir. Ayrıca müze yetkilileri, lisans mezunu öğretmenlerin girişken tutumlarını desteklemek amacıyla, güzel sanatlar liselerine özel ücretsiz müze giriş günleri veya rehberli tur programları düzenleyebilir. Bu tür düzenlemeler, müze ortamlarının tüm ana sanat dalları için daha erişilebilir ve uygun hale getirilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abacı, O. (1996). *Müze eğitimi*. (Sanatta yeterlilik tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Adıgüzel, Ö. ve Öztürk, F. (1999). Türk eğitim düşüncesinde okul müzesinden müze pedagojisine değişim. *Eğitim ve Bilim*, 14(114), 73–81.
- Akurgal, E. (1998). *Anadolu kültür tarihi*. Ankara: TÜBİTAK.
- Akyüz, G. (2009). *Sanayi müzelerinin tarih eğitiminde kullanım durumu: Rahmi M. Koç Müzesi örneği*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akyol, A. (1991). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin kuruluş süreci. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 2(1), 15-20.
- Allan, A. D. (1963). *Müzenin rolü. Müzelerin teşkilatlanması: Pratik öğütler içinde*. Ankara: UNESCO, ICOM Türkiye Milli Komitesi.
- Ar, B. (2013). *Osmanlı döneminde Aya İrini ve yakın çevresi*. (Doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arnheim, R. (1997). *Visual thinking*. Berkeley: University of California.
- Atagök, T. (1985). *Çağdaş müzecilik kavramı doğrultusunda Türk sanat müzelerinin kültürel etkinliklerinin saptanması*. (Yeterlilik tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.
- Atagök, T. (1999). Yeniden müzeciliği düşünmek. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Atasoy, S. (1992). *Türkiye'de müzecilik. Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi (Cilt 6, s. 1458–1474)*. Ankara: İletişim.
- Atik, Ş. (1999). Müzelerimizin yeniden yapılandırılması kapsamında müze-toplum ilişkisi, müze-toplum ilişkisi bağlamında müze tanıtımı ve iletişim. T. Atagök (Ed.), *Yeniden müzeciliği düşünmek içinde* (s. 155–172). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Bennett, T. (1995). *The birth of the museum: History, theory, politics*. London: Routledge.

- Benuğur, P. (2000). *Arkeoloji müzelerinin çocuklara yönelik faaliyetleri*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bolat, E. (2022). *Müze eğitimi ve uygulamaları dersinin görsel sanatlar öğretmen adaylarının becerilerine etkisi: Bir eylem araştırması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Buyurgan, S. (1992). Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinde uygulanan öğretim programları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 17(3), 25-30.
- Buyurgan, S. (1996). *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin eğitim sistemi üzerine bir inceleme*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Buyurgan, S. (2019). *Müze eğitimi: Öğrenme ortamı olarak müzeler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2018). *Sanat eğitimi ve öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimi ve uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği.
- Çakan, Y. G. (2011). *İlköğretim 7. sınıf görsel sanatlar dersi röprodüksiyon konusunun, müze eğitim atölyeleri ortamında işlenmesinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çakmak, C. (2002). *Günümüz Türkiye'sinde örgün sanat eğitiminde müzelerin yeri*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çakır İlhan, A. ve Karabulut, S. (2018). Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin fiziki altyapı sorunları. *Eğitim ve Toplum Dergisi*, 10(2), 55-60.
- Çalışkan, H. ve Çerkez, S. (2012). Sosyal bilgiler derslerindeki müzeyle eğitim uygulamalarının öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(1), 162–173.
- Çetin, E. ve Öztürk, F. (2020). Öğretmenlerin mesleki kıdeminin eğitim süreçlerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(4), 78-85.
- Chester, J. T. (2001). Çatışma, ruhsallık ve öz kimliği sergilemek: Bir kentsel tarih müzesinde etkileşimli teknolojinin uygun kullanımları. B. Madran (Ed.), *Kent, toplum, müze deneyimler katkıları* içinde (s. 62–67). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Creswell, J. W. ve Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çıldır, E. (2014). Müzelerin eğitime katkısı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(175), 180-185.

- Çıldır, Z. (2014). Türkiye’de bir eğitim ortamı olarak müzelerin kullanımına ilişkin eğitimciler tarafından hazırlanan raporlar. *Folklor Edebiyat*, 20(3), 179–188.
- Çiftçi, N. (2006). *Çengelhan Rahmi Koç Müzesi’nin eğitim potansiyeli açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*. (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Demir, R. (2005). Sanat eğitiminde bir program önerisi: Galeri eğitim programı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 95–104.
- Demirel, Ö. (2014). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme* (21. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Dewey, J. (1934). *Art as experience*. New York: Minton, Balch & Company.
- Dutton, D. (2017). *The art instinct: Beauty, pleasure, and human evolution*. New York: Bloomsbury.
- Ece, A. ve Fazlıoğlu Akın, Y. (2015). Disiplinlerarası sanat eğitimi ve kültürel demokrasi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 8(1), 65-70.
- Eisner, E. W. (1989). The disciplined mind: Art education in the curriculum. *Educational Leadership*, 46(5), 34-38.
- Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. New Haven: Yale University.
- Erbay, F. (1997). Sanat eğitiminin toplumsal gerekliliği. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 35-40.
- Erdoğan, B. (2017). *Özel eğitim kapsamında müze eğitimi uygulamalarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erdoğan, S. (2003). Çağdaş müzecilik anlayışı. *Müze Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 1-5.
- Erdoğan, T. (2003). *Türkiye’deki arkeoloji müzelerinde yapılan eğitsel faaliyetler*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erim, G. (2005). Bursa Anadolu Arabaları Müzesi’nde bir araştırma: Müzede sanat eğitimi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 299–307.
- Erim, G. ve Caferoğlu, S. (2012). Görsel sanatlar eğitiminin bireysel gelişime etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(165), 50-55.

- Filiz, N. (2010). *İlköğretim öğrencilerinin müzelerde nesnelerle sosyal bilgiler öğrenme tecrübesi: Fenomenolojik bir yaklaşım*. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Findlen, P. (1994). *Possessing nature: Museums, collecting, and scientific culture in early modern Italy*. Berkeley: University of California.
- Gartenhaus, A. R. (2000). *Yaratıcı düşünme ve müzeler* (R. Mengenci ve B. Onur, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Gazi Üniversitesi ve MüZED. (2007). *Sanat Eğitimi ve Şiddet Sempozyumu raporu*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Genç, A. (2018). Sanat eğitiminin toplumsal etkileri. *Eğitim ve Toplum Dergisi*, 12(3), 45-50.
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği* (1. baskı). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı.
- Göğebakan, D. (2018). Müze eğitiminin öğrenci gelişimine katkısı. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 20-25.
- Göğebakan, Y. (2018). İnönü Üniversitesi müzeleri. *UNIMUSEUM*, 1(2), 57–61.
- Gökçe, F. (2006). *Yerel destinasyonlarda turizm potansiyelinin belirlenmesinde SWOT (FÜTZ) analizi tekniği: Giresun örneği*. (Yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Gökkaya, K. ve Yeşilbursa, C. C. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımının akademik başarıya etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 483–506.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin iletişimsel boyutu. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 63–78.
- Güler, A. (2019). Müzecilik ve müzede eğitimin tarihsel gelişimi. Buyurgan, S. (Ed.), *Müze eğitimi: Öğrenme ortamı olarak müzeler içinde*, (s. 59-87). Ankara: Pegem Akademi.
- Hein, G. E. (1998). *Learning in the museum*. London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E. (1992). *Museums and the shaping of knowledge*. London: Routledge
- Hooper-Greenhill, E. (1999). *Müze ve galeri eğitimi* (M. Ö. Evren ve E. G. Kapçı, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Hurwitz, A. (1995). *Children and their art: Methods for the elementary school*. Fort Worth: Harcourt Brace College.

- Husserl, E. (1970). *The crisis of European sciences and transcendental phenomenology: An introduction to phenomenological philosophy* (D. Carr, Trans.). Evanston, IL: Northwestern University Press.
- Işık, A. (2008). *Grafik tasarım açısından müze tanıtım CD'leri ve Ayasofya Müzesi'ni tanıtıcı çoklu ortam CD çalışması*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2011). *Müze eğitim modülü*. Ankara: MDGF, UNICEF.
- Kagan, J. (2008). Art as a universal language. *Journal of Aesthetic Education*, 42(3), 15-20.
- Karadeniz, C. (2009). *Dünyada çocuk müzeleri ile bilim, teknoloji ve keşif merkezlerinin incelenmesi ve Türkiye için bir çocuk müzesi oluşturulması*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karadeniz, C. (2012). Müzelerin eğitimdeki rolü: Tarihsel bir bakış. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(164), 50-55.
- Kaufman, R. ve Zahn, D. (1993). *Quality management plus: The continuous improvement of education*. ABD: Corwin.
- Koçak, N. (2006). *M.E.B. 75. yıl Cumhuriyet eğitim müzesi ve eğitim potansiyeli*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, E. (2022). *Ortaöğretim görsel sanatlar dersinde atölye formasyonlarının öğrenci kazanımlarına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Kuruoğlu-Maccario, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 275–285.
- Mamur, N. (2019). Disiplinlerarası görsel sanatlar eğitimi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 44(200), 75-80.
- Mercin, L. (2002). *Anadolu güzel sanatlar liselerinde müzelerin sanat (resim) eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Mercin, L. (2006). *Resim dersini müze kaynaklı oluşturmaya öğrenme yaklaşımı etkinliklerine göre uygulamanın erişkiye, kalıcılığa ve tutuma etkisi (Diyarbakır ili örneği)*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1989). Talim ve Terbiye Kurulu kararları. *Tebliğler Dergisi*, 52(2296). <https://dhgm.meb.gov.tr/tebligler-dergisi/1989/2296-ekim-1989.pdf>

- Milli Eğitim Bakanlığı. (1992). *İlköğretim kurumları resim-iş dersi öğretim programı*. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (1999). *Anadolu güzel sanatlar liseleri yönetmeliği*. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. <https://www.msgsl.com/kurumsal-yonetmelikler-43>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2018). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Ogan, A. (1947). *Türk müzeciliğinin 100. yıl dönümü*. İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul'u Sevenler Grubu.
- Okvuran, A. (2012). Müzede dramanın bir öğretim yöntemi olarak Türkiye'de gelişimi. *Eğitim ve Bilim*, 37(166), 170–180.
- Onur, B. (1999). Sunuş. B. Onur (Ed.), *Müze ve galeri eğitimi* içinde (M. Örgü-Evren ve E. Gül Kapçı, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim müze psikolojisine giriş* (1. baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2013). *Müze ve oyun kültürü*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Oruç, S. ve Altın, B. N. (2008). Müze eğitimi ve yaratıcı drama. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 125–141.
- Önder, A., Abacı, O. ve Kamaraj, I. (2009). Müzelerin eğitim amaçlı kullanımı projesi: İstanbul Arkeoloji Müzesi'ndeki Marmara örnekleme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 103–117.
- Öner, Ö., Akın, E. ve Yılmaz, F. (2019). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasının öğrenci yeterliklerine etkisi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 44(197), 65-70.
- Özer, S. ve Özer, F. (2017). Müzelerin eğitim ortamı olarak düzenlenmesi. *Müze Çalışmaları Dergisi*, 5(2), 50-55.
- Özsoy, V. (2002). Sanat (resim) eğitiminde müze ve okul işbirliği ve müzeye dayalı bazı öğretim yöntemleri. *Milli Eğitim*, 153–154, 5–17. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/153-154/ozsoy.htm
- Özsoy, V. (2014). Sanat eğitimi ve şiddet sempozyumu raporu. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39(175), 50-55.
- Özsoy, V. (2015). *Görsel sanatlar eğitimi: Tarih, teori ve uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.

- Özsoy, V. (2019). Görsel sanatlar eğitiminin amaçları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 44(198), 65-70.
- Özsoy, V. ve Alakuş, A. O. (2009). *Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri* (1. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Pekgözlü Karakuş, D. (2012). Müzelerde uygulanabilecek müze eğitim etkinlikleri. *Mediterranean Journal of Humanities*, 2(1), 131-138.
- Resmi Gazete. (1993). *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri'nin kuruluş amaçları ve görevleri*. (21613 sayılı Resmi Gazete, 20 Haziran 1993).
- Resmi Gazete. (2006). *Ortaöğretimin yeniden yapılandırılması*. (26378 sayılı Resmi Gazete, 16 Aralık 2006).
- Resmi Gazete. (2008). *Güzel Sanatlar Liseleri ile Spor Liseleri'nin birleştirilmesi*. (Genelge, 2008).
- San, İ. (1983). *Sanat eğitimi kuramları*. Ankara: Tan.
- San, İ. (1987). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- San, İ. (1996). Yaratıcılığı geliştiren bir yöntem ve yaratıcı bireyi yetiştiren bir disiplin: Eğitsel yaratıcı drama. *Yeni Türkiye Dergisi*, 2(7), 148-160.
- Seidel, S. ve Hudson, K. (1999). *Müze ve kültürel kimlik* (B. Ata, Çev.). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı.
- Sezgin, İ. ve Karaman, S. (2009). Müzelerin toplumsal gelişimdeki rolü. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34(150), 175-180.
- Sezgin, M. ve Karaman, A. (2009). *Müze yönetimi ve pazarlaması* (1. baskı). Konya: Çizgi.
- Shabbar, N. (2001). Çocuklar için müze eğitimi. B. Madran (Ed.), *Kent, toplum, müze deneyimler katkılar* içinde (s. 68-73). İstanbul: Tarih Vakfı.
- Şahan, M. ve Tural, H. (2011). Müze ziyaretlerinin uygulanmasında lojistik engeller. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(162), 50-55.
- Şenol, C. (2024). *Dünyada müzeciliğin gelişimi*. Türkiye Turizm Ansiklopedisi. <https://turkiyeturizmansiklopedisi.com/dunyada-muzeciligin-gelisimi--8803>
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. A. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. İstanbul: Epsilon.
- Tekeli, S. (1998). *Military museum collections*. İstanbul: Askeri ve Kültür Merkezi.
- Tezcan, M. (2018). Görsel sanatlar eğitiminin güncel yaklaşımları. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 43(195), 65-70.

- Topallı, N. Ö. (2001). *İlk ve orta dereceli okullarda güzel sanatlar eğitimi kapsamında müze eğitiminin rolü ve önemi*. (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turanlı, S. (2012). *Oyuna dayalı müze etkinliklerinin öğrenci erişimi ve görsel sanatlar dersine karşı tutumları üzerine etkisi*. (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye’de Güzel Sanatlar Liseleri. (2023). *Güzel Sanatlar Liseleri’nin tarihçesi*. Erişim tarihi: 15 Nisan 2025, <https://www.meb.gov.tr/guzel-sanatlar-liseleri-tarihcesi>
- Uçan, A. (2005). Güzel Sanatlar Liseleri ve yükseköğretim kurumları arasındaki işbirliği. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 30(135), 50-55.
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihî yerlerin kullanımı. *TÜBAR*, 23, 1–14.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. ve Altınkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 942–973.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2012). Üniversitelerin bulundukları bölgelere sosyo-ekonomik etkileri. D. Günay ve E. Öztemel (Ed.), *Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yöneliş ve Sorunlar Bildiriler Kitabı* içinde (Cilt 3, s. 2285–2291). İstanbul: Yükseköğretim Kurulu.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye’de müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat.

EKLER

Ek 1 Görüşme Formu Örneği

GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDE GÖREV YAPAN GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMENLERİNİN MÜZELERİN EĞİTİM ORTAMI OLARAK KULLANILMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞME FORMU

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT danışmanlığında yürütülmekte olan “Güzel sanatlar liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin görüşleri” başlıklı yüksek lisans tez çalışması için veri toplama sürecinde kullanılacak görüşme formu için görüşlerinize ihtiyaç duymaktayım. Değerli görüşleriniz için şimdiden teşekkür ediyorum.

Pınar ÖZTÜRKLER

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Ana Bilim Dalı/Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyet:

Çalıştığı Eğitim Kurumu:

Ana Sanat Dalı:

Mesleki Kıdem:

Güzel Sanatlar Lisesindeki Kıdem:

Öğrenim Durumu:

GÖRÜŞME SORULARI

1. Görsel Sanatlar eğitimine yönelik derslerde sınıf dışı eğitim ortamı olarak müzelerin rolü sizce nedir?

- **Sonda:** Müzelerin sınıf dışı eğitim ortamı olarak kullanılması durumunda öğrencilerin öğrenme süreçlerindeki rolü nedir?
- **Sonda:** Müzelerin sınıf dışı eğitim ortamı olarak kullanılması durumunda öğretmenlerin öğretim sürecindeki rolü nedir?
- **Sonda:** Müzelerin sınıf dışı eğitim ortamı olarak kullanılması durumunda Görsel Sanatlar dersine katkısı nedir?

2. Müzelerin Güzel Sanatlar Liseleri ders programı kapsamında sınıf dışı eğitim ortamı olarak kullanılmasına yönelik öğretim programında ne gibi düzenlemeler bulunmaktadır?

- **Sonda:** Müzelere yönelik öğretim programında dersler var mıdır?
- **Sonda:** Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımına yönelik olarak öğretim programında kazanım, konu, yöntem, teknik vs. bulunmakta mıdır?

3. Öğrencileriniz ile dersinizden herhangi birinde müzeleri eğitim ortamı olarak kullanarak derslerinizi müze ortamında gerçekleştirdiniz mi?

- **Sonda:** Cevabınız “evet” ise bu müze ya da müzeler hangileridir?
- **Sonda:** Hangi ders bağlamında müzede eğitim gerçekleştirdiniz?
- **Sonda:** Söz konusu müzelerde ne gibi eğitim etkinlikleri gerçekleştirdiniz?
- **Sonda:** Müzenin bu konudaki tutumu ne oldu? Müzenin fiziki ortamı uygun muydu? Bu açıdan size kolaylık sağlandı mı? Müzede eğitime yönelik (olumlu/olumsuz) deneyimleriniz nelerdir?
- **Sonda:** Cevabınız “hayır” ise gerçekleştirememenize sebep olan etmenler nelerdir?

4. Derslerinizde müzeleri eğitim ortamı olarak kullanma durumuna ilişkin okul yönetiminizin tutumu nasıldır ya da kullanacak olsanız nasıl olurdu?

- **Sonda:** Okul yönetiminizin tutumu gerek ziyaretinizi gerekse etkinliklerinizi nasıl etkiledi?

- **Sonda:** Eğer okul yönetiminiz olumsuz bir tutum sergiledi ise bu durumda sizin tutumunuz ne olmuştur? Ya da okul yönetiminiz olumsuz tutum sergilerse sizin tutumunuz ne olur?

5. Derslerinizde müzeleri eğitim ortamı olarak kullanma durumuna ilişkin  ğrencilerinizin tutumu nasıldır ya da kullanacak olsanız nasıl olurdu?

6. Müzelerin, Görsel Sanatlar dersleri sınıf dışı  ğretim ortamı olarak kullanılması konusundaki önerileriniz nelerdir?

- **Sonda:** Müzeler hangi dersler için eğitim ortamı olarak daha çok kullanılabilir?
- **Sonda:** Güzel Sanatlar Liselerine  zel olarak müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına yönelik ne gibi düzenlemeler yapılabilir?
- **Sonda:** Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına yönelik olarak öğretmenlerin üzerine düően görevler neler olabilir?
- **Sonda:** Müzelerde ne gibi eğitim etkinlikleri yapılabilir?
- **Sonda:** Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılamaması ya da eriőiminin güç olduğu durumlarda sanal müzelerden faydalanmaya yönelik görüşleriniz nelerdir?

Teőekkürler...

Ek 2. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 24.09.2024-E.1046699

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-1046699
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

24.09.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Pınar ÖZTÜRKLER'in, Dr.Öğr.Üyesi Hande BOLU SERT'in** danışmanlığında yürüttüğü **"Güzel Sanatlar Liselerinde Görev Yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılmasına ilişkin Görüşleri"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **10.09.2024** tarih ve **14** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2024 - 1433

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hande BOLU SERT

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu be

TOPLANTI TARİHİ : 10.09.2024		TOPLANTI SAYISI : 14	
ADI – SOYADI		İMZA	
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA BAŞKAN			
Prof. Dr. Zehra GÖÇMEN BAYKARA BAŞKAN YRD.			
Prof. Dr. C. Haluk BODUR			
Prof. Dr. Seçil ÖZKAN			
Prof. Dr. Cevriye TEMEL GENCER			
Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ			
Prof. Dr. Kemalettin DENİZ			
Prof. Dr. Makbule GEZMEN KARADAĞ			
Prof. Dr. İlyas OKUR			
Prof. Dr. Nihan KAFA			
Prof. Dr. Melek Gülşah ŞAHİN			
Doç. Dr. Gökhan DELİCEOĞLU			
Doç. Dr. Elvan İNCE AKA			

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek 3 MEB Uygulama Onay Yazısı

Başvuru No: MEB.TT.2024.002947

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 118778

T.C. Kimlik No: '

Adı Soyadı: PINAR ÖZTÜRKLER

Araştırmanın Adı: Güzel Sanatlar Liselerinde Görev Yapan Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Müzelerin Eğitim Ortamı Olarak Kullanılmasına İlişkin Görüşleri

Araştırmanın Niteliği: Yüksek

Lisans Tezi Araştırmanın

Örneklem / Çalışma Grubu:

Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: ANKARA İl Milli

Eğitim Müdürlüğü Uygulama Yapılacak Birim: İl Milli

Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak İl: ANKARA

Veri Toplama Aracının Başlığı: Güzel sanatlar liselerinde görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerinin müzelerin eğitim ortamı olarak kullanılmasına ilişkin görüşleri

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi:

15.10.2024 Araştırmanın Uygulama İzninin

Bitiş Tarihi: 15.10.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni ANKARA İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için '<https://arastirmaizinleri.meb.gov.tr/belge-dogrula>' bağlantısını kullanınız.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...